Svensk Veterinär tidning

TIDSKRIFT FÖR SVERIGES VETERINÄRFÖRBUND VOLYM 54 DECEMBER 2002 NR 16

Alfa Print, Sundbyberg, 2002 ISSN 0346-2250

INNEHÅLL

Granskade artiklar

797 **A-C Salomonsson, U Nord Bjerselius, E Nordkvist, K Alness, P Häggblom: Fusariummykotoxiner i foderspannmål – exempel från två år'**
Fusariummykotoxiner kan orsaka kraftiga produktionsnedsättningar eller mer sällan akuta symtom i besättningar. Särskilt svin är känsliga.

794 **Ordföranden reflekterar**
Å Bergquist: Händelserikt veterinärår

795 **Ledare**
J Beck-Friis: Många angelägna frågor nästa år

804 **Månadens Epiztel**

805 **Veterinärtidningen får nytt utseende**

807 **Veterinärmötet 2002: Föreläsningar och seminarier av hög internationell klass**

812 **Veterinärmötet 2002: Hög stämning i vimlet och minglet**

814 **Veterinärmötet 2002: Största veterinärmötet hittills**

816 **Veterinärmötet 2002: Succé för veterinär konstutställning**

818 **Veterinärmötet 2002: Medaljregn vid årets Veterinärmötet**

821 **Veterinärmötet 2002: Grattis…**

823 **Ny rapport om djur i vården: Djur är bästa medicinen**

826 **Vilken är din diagnos? – Radiologi**

827 **Djur i vården: På jobbet med Ella**

829 **Riksdagsrevisorernas rapport: Förslag på dramatiska ändringar av veterinärväsendet**

831 **Jordbruk i förändring, bondens traditionella och nya uppdrag**

835 **Vilken är din diagnos? – Svar**

837 **Veterinärfederationen i gungning**

840 **Sveriges Veterinärförbunds kurs i Djurskydd för veterinärer**

841 **Marit utmanar den svenska veterinärkåren**

843 **Populär telefonrådgivning om djurläkemedel**

845 **Mjölkdebatt för stordjursveterinärer**

Insänt
846 B Funkquist: Vad vill dekanen för den veterinärmedicinska fakulteten?
847 G Dalin: Dekanen vill ha en långsiktigt uthållig hästjour!
849 H Henrikson, O Johansson: Distriktsveterinärerna satsar på arbetsmiljön

Replik
851 U Lindström: Ryttarens bristande kunskaper är grundproblemet
852 L-E Appelgren: Är det laserakupunktur eller akupunktur i sig som testas?

853 **Ansvarsärenden**

856 **Å Regnander-Dahl: Förändringar i djurskyddslagen**

Bokanmälan
857 A Tidholm: Cardiac auscultation and phonocardiography in dogs, horses and cats

Remiss
857 Remisser under behandling

858 **Kongresser och kurser**

859 **Disputationer**

Förhandlingsnytt
860 Nytt banveterinäravtal
861 Nytt löneavtal för distriktsveterinärerna
861 Delpension för statsanställda

Noterat
861 Jordbruksutskottet stödjer veterinärutbildningen
861 Burhönsbeslut överklagas
861 Nya handläggare på jordbruksdepartementet
862 Källan till EHEC-smitta inte fastställd
862 Strängare djurhälsokrav i EU
862 Rökt björnkött bakom sibiriskt trikinosutbrott
862 Chef tillsatt för EUs livsmedelsmyndighet
864 Jordbruksministern inviger SVFs djurskyddskurs

864 **Stängt på förbundskansliet under jul- och nyårshelgerna**

SVT nr	Utkommer	Senaste manusdag	Senaste annonsdag
1-2/03	12 februari	18 dember	23 januari
3/03	5 mars	3 februari	12 februari

Omslagsfoto: Karin Åström Bengtsson. I två artiklar på sidorna 823 och 827 beskrivs de senaste forskningsrapporterna kring fördelarna med djur i vården. Intresset för denna terapiform börjar vakna i Sverige, även om vi fortfarande ligger långt efter andra EU-länder.

Händelserikt veterinärår

Ännu ett på veterinärfronten händelserikt år går mot sitt slut. I skrivande stund pågår en EHEC-utredning där kallrökt korv innehållande bland annat nöt- och fläskkött figurerar som orsak till ett antal sjukdomsfall, varav några med mycket allvarliga konsekvenser. Inblandade anläggningar berörs naturligtvis också av dessa tragiska fall och med dem veterinärerna. Ibland är det tungt.

Det gångna året känns för mig mest som ett år av turbulens i veterinärförbundet. Den förhoppning jag hyser är att det i slutet ska komma något gott ut av detta så att vårt förbund blir bättre, starkare och syns ännu mer och då helst bara i positiva sammanhang (i jultider kan man väl få önska).

Ordföranden reflekterar

En fråga som har diskuterats är närvarorätten vid förbundsstyrelsemötena för representanter för delföreningarna. Vid fullmäktigemötet 2000 framfördes en motion om närvarorätt vid styrelsemöten för representanter för de delföreningar som inte hade en medlem i styrelsen. Detta är i sig felaktigt eftersom vi för närvarande inte har direkt representation i styrelsen. Dåvarande styrelse ville inte bifalla motionen med hänvisning till att mötena skulle få ohanterligt många deltagare och att det skulle hämma det fria ordet i styrelsen. Efter diskussion i fullmäktige blev det slutligen votering där motionen gick igenom med en rösts övervikt. Som jag minns debatten var syftet med motionen att ge en representant rätt att närvara när en fråga som särskilt berörde en viss delförening skulle tas upp i förbundsstyrelsen.

Omorganisationsgruppen står i startgroparna. Ovanstående är en anledning till att fundera på hur vi ska vara representerade inom förbundet i framtiden. Det ska bli mycket spännande att se vad som kommer fram av gruppens arbete under våren 2003, och jag önskar dem lycka till.

Alla SVF läsar[illegible] önsk[illegible] en riktigt God Jul och Gott Nytt År!

Åsa Bergquist
Tf förbundsordförande

Sveriges Veterinärförbund

Box 12 709, 112 94 Stockholm
Besöksadress: Kungsholms Hamnplan 7. e-post: office@svf.se hemsida: www.svf.se
Telefontid: 9.00–11.30, 12.30–16.30

Kansli
Telefon: 08-545 558 20
Telefax: 08-545 558 39

Tf kanslichef:
CHRISTINA AROSENIUS, leg. vet.
Dir.tel. 08-545 558 24
(Bost.tel. 08-651 09 65)
(Mobiltel. 070-717 73 19)
e-post: christina.arosenius@svf.se

Förhandlingschef:
ANDERS LEFRELL, jur kand.
Dir.tel. 08-545 558 25
(Bost.tel. 08-765 91 19)
(Mobiltel. 070-418 07 99)
e-post: anders.lefrell@svf.se

Generalsekreterare SVS:
CHRISTINA AROSENIUS, leg. vet.
Dir.tel. 08-545 558 24
(Bost.tel. 08-651 09 65)
(Mobiltel. 070-717 73 19)
e-post: christina.arosenius@svf.se

Informationschef:
JOHAN BECK-FRIIS, leg. vet.
Dir.tel. 08-545 558 33
(Bost.tel. 018-54 11 71)
(Mobiltel. 070-717 73 25)
e-post: johan.beck-friis@svf.se

Ombudsman:
AMELIE LOTHIGIUS, jur. kand.
Dir.tel. 08-545 558 26
(Bost.tel. 08-26 25 39)
(Mobiltel. 070-788 70 47)
e-post: amelie.lothigius@svf.se

Kamrer:
RUNE KOSKINEN
Dir.tel. 08-545 558 22
e-post: rune.koskinen@svf.se

Sekreterare:
BIRGITTA LARSSON
Dir.tel. 08-545 558 23
e-post: birgitta.larsson@svf.se

MARIANNE LUNDQUIST, SVS, AEA
Dir.tel. 08-545 558 27
e-post: marianne.lundquist@svf.se

AGNETA SVENSSON, SVF
Dir.tel. 08-545 558 28
e-post: agneta.svensson@svf.se

Postgiro: 83 80-8 Allmänna kassan
15 39 33-7 Understödsfonden
Bankgiro: 530-52 22 Allmänna kassan

Svensk Veterinärtidning
Prenumerationspris 2003
Sverige: 900 kronor + moms.
Norden: 1115 kronor + moms.
Europa utanför Norden: 1895 kronor + moms.
Utanför Europa: 3130 kronor

Manusdagar: 4 veckor före utgivningsdag. Korta svar på debattinlägg senast 2 veckor före utgivningsdag.

Annonsmaterialdagar: 3 veckor före utgivningsdag.

Svensk Veterinärtidning
Redaktion
Telefon: 08-545 558 30
Telefax: 08-545 558 29

Ansvarig utgivare och chefredaktör:
JOHAN BECK-FRIIS
Dir.tel. 08-545 558 33
(Bost.tel. 018-54 11 71)
(Mobiltel. 070-717 73 25)
e-post: johan.beck-friis@svf.se

Journalist:
KARIN ÅSTRÖM BENGTSSON
Dir.tel. 08-545 558 32
e-post: karin.astrom.bengtsson@svf.se

Redaktionssekreterare, annonser:
BIRGITTA AHLKVIST
Dir.tel. 08-545 558 31
e-post: birgitta.ahlkvist@svf.se

Utgivningsdagar 2003

1–2	12 feb	10	13 aug
3	5 mar	11	3 sep
4	26 mar	12	24 sep
5	16 apr	13	15 okt
6	14 maj	14	5 nov
7	5 jun	15	26 nov
8–9	26 jun	16	17 dec

Fackpressupplaga 2001 = 2.900 ex.

Många angelägna frågor nästa år

2002 börjar närma sig sitt slut, men vi ser redan nu ett antal stora frågeställningar som kommer att sysselsätta veterinärförbundet under nästa år. Behovet av en samlad organisation för att företräda de veterinära intressena har aldrig varit större.

Situationen vid den veterinärmedicinska fakulteten, SLU, är en sådan prioriterad fråga, där veterinärförbundet måste fortsätta att agera. Efter förbundets uppvaktning av jordbruksutskottet den 19 november har beslutsfattarna äntligen fått upp ögonen för problemet (se notis i denna tidning). Politikernas intresse för att lösa frågan måste dock hela tiden stimuleras, de katastrofalt låga statsanslagen får inte falla i glömska igen när tidningsrubrikerna bleknat bort. Glädjande i detta fall är hur även djurägare engagerar sig i problemet. Under hästtävlingarna i Globen i början av december lyckades en hästägare samla 15 000 namnunderskrifter på tre dagar, i protest mot att hästjouren vid SLU ska stängas.

Skriv under du med, om du har möjlighet!

Ledare

På annan plats i tidningen beskrivs hur en intern maktkamp hotar att spränga den europeiska veterinärfederationen, FVE. FVE har äntligen lyckats göra sin röst hörd i Bryssel och i flera fall lyckats påverka beslutsprocessen så att den gynnar veterinära intressen. Att i det läget starta en förödande personstrid inom federationen är mycket olyckligt, och något som gör att veterinärförbundets styrelse måste överväga nyttan av ett svenskt medlemskap.

Som också beskrivs på annan plats i denna tidning har riksdagens revisorer nyligen lämnat sin rapport om villkoren för framtidens veterinärverksamhet. Riksdagsrevisorerna föreslår att regeringen utreder hur en avveckling av distriktsveterinärorganisationens statliga huvudmannaskap kan genomföras. Detta innebär en enorm förändring för hela den svenska veterinärstrukturen, och en stor utmaning för veterinärförbundet att styra utvecklingen i den riktning kåren vill. Revisorernas förslag ligger ute på remiss hos bland andra veterinärförbundet när denna tidning ges ut, men tiden för att lämna synpunkter är knapp. Se därför till att ta del av förslaget, formulera synpunkter på det och skicka in dem till förbundet via respektive delförening. Sista svarsdag till veterinärförbundet är torsdagen den 2 januari 2003.

Det är inte bara fältveterinärverksamheten som står inför nydaningar, även för livsmedelstillsynen har regeringen aviserat stora förändringar. I en kommande departementspromemoria om livsmedelstillsynen föreslår regeringen att Livsmedelsverket på sikt ska släppa i stort sett all operativ tillsyn. Myndighetens arbetsuppgifter vad gäller livsmedeltillsyn ska landets 21 länsstyrelser ta över. Det innebär att besiktningsveterinärorganisationen (BVO), som sysselsätter 180 personer, plus ytterligare ett hundratal timanställda, sannolikt splittras. Anders Lönnblad, chef för jordbruksdepartementets livsmedelsenhet, säger till Upsala nya tidning att BVO tills vidare får vara kvar på Livsmedelsverket, men att den inte för all framtid ska ligga där. Redan den 1 januari 2004 vill regeringen införa den nya organisationen, varför veterinärförbundets bevakning av frågan är mycket viktig.

Djurskyddsmyndigheten är ytterligare en nyskapelse inom den veterinära intressesfären som det varit många turer kring, och där förbundet måste bevaka utvecklingen. Sist men inte minst kommer nästa år att till stor del fyllas av arbetet kring SVF:s nya organisation. Ett genomarbetat förslag ska presenteras för höstens ordförandekonferens, och praktiska förberedelser inför starten av den nya organisationen måste ha kommit igång innan årets slut.

Arbetsuppgifter saknas alltså inte för veterinärförbundets förtroendevalda och anställda. En stunds julefrid är dock också nödvändig. Förbundskansliet och styrelsen önskar alla medlemmar en God Jul och ett Gott Nytt 2003, för nya friska tag nästa år.

Johan Beck-Friis
Informationschef

Fusariummykotoxiner i foderspannmål – exempel från två år

*ANN-CHRISTINE SALOMONSSON, Agr dr, docent, URSULA NORD BJERSELIUS, laboratorieveterinär, ERIK NORDKVIST, Agr dr, KARIN ALNESS, Agr dr och PER HÄGGBLOM, Fil dr, docent.**

Fusariummykotoxiner kan orsaka kraftiga produktionsnedsättningar eller mer sällan akuta symtom i besättningar. Särskilt svin är känsliga. Enstaka år förekommer Fusarium spp *i stor omfattning i spannmål och då kan mykotoxinbildning inte uteslutas. År 1998 och 2001 var sådana år. Artikeln inleds med en orienterande litteraturgenomgång om fusariummykotoxinernas toxikologi och problem som kan vara förknippade med att diagnostisera mykotoxikoser.*

Bakgrund

Svampar av släktet *Fusarium* finns över hela världen och orsakar växtsjukdomar på framför allt spannmål. Regniga och varma perioder gynnar utvecklingen av fusariummögel. Förutom att vara patogen för växten kan många arter av *Fusarium* också under vissa betingelser bilda mykotoxiner (mögelgifter). De mest kända fusariummykotoxinerna är deoxynivalenol (DON), nivalenol (NIV), T-2, HT-2 samt zearalenon (ZON). Från en sammanställning över uppmätta halter av fusariummykotoxiner i spannmål (4) framgår att DON är mycket vanligt förekommande i vete, korn och havre odlat i Norden. Förekomsten av NIV, T-2 och HT-2 är något lägre. ZON är ganska vanligt förekommande i europeiskt vete, majs, korn och havre (5).

Toxikologi

Mykotoxiners effekter hos djur kan yttra sig på tre generellt olika sätt enligt Pier och medarbetare (14). "Akut primär mykotoxikos" kan uppstå vid intag av måttliga eller höga mängder mykotoxiner och detta kan medföra akut förgiftning och skador, i för mykotoxinet specifika målorgan. Låga till måttliga intag medför framför allt produktionsnedsättning i form av långsammare tillväxt och sämre reproduktionsförmåga och detta kallas "kronisk primär mykotoxikos". "Sekundär mykotoxikos" kan uppkomma vid låga intagsnivåer då immunförsvaret kan försämras och djuret därmed blir mer infektionskänsligt.

Flera sammanställningar är gjorda om fusariummykotoxinernas toxiska effekter. Följande information är hämtad främst från D`Mello och medarbetare (1), Eriksen och Alexander (4) och från Osweiler (12).

DON, NIV, HT-2 och T-2 ingår i en grupp av mykotoxiner som kallas trikotecener. Trikotecener inhiberar proteinsyntesen och syntesen av DNA och RNA samt påverkar cellmembranen genom peroxidering av lipiderna. Trikotecenintag hos djur kan yttra sig som diarré, kräkningar, inre blödningar, tillväxthämningar och nedsatt immunförsvar. Generellt är enkelmagade djur mer känsliga för trikotecener än idisslare och fjäderfä. Orsaken är troligtvis att mikroorganismerna i magtarmkanalen hos idisslare och fjäderfä metaboliserar toxinerna till en del. Svin som i försök fick 1 000–2 000 µg DON/kg foder minskade sitt foderintag. Flera gånger högre halter DON krävs för att ett reducerat foderintag skall noteras hos nötkreatur. Slaktsvin som utfodrades med foder som innehöll NIV i nivåerna 2 500 respektive 5 000 µg NIV/kg foder hade inte något minskat foderintag. Däremot konstaterades patologiska förändringar i mag-tarmkanalen (13). I försök med broilerkyck-

Figur 1. Svin är det känsligaste djurslaget för flera av de fusariummykotoxiner som kan finnas i fodret. Foto Bengt Ekberg.

Figur 2. Frekvensen av rektalprolaps kan öka vid zearalenonpåverkan. Foto Bengt Ekberg.

lingar visades att vid en inblandning av 6 000 µg NIV/kg foder eller mer minskade foderintaget och viktökningen (6). Vidare har det i djurförsök visats att bland trikotecenerna har speciellt T-2 hög akut toxicitet.

ZON har relativt låg toxicitet. Däremot har ZON en östrogenliknande effekt och binds i organismen till samma receptorer som östrogen. Svin är särskilt känsliga och effekter ses hos båda könen. Utfodringsförsök med gyltor i förpubertet gav svälld vulva vid så låga doser som 20 µg/kg kroppsvikt tillfört under åtta dagar. ZON kan hos gyltor och suggor bland annat orsaka störd brunstcykel, reducerad kullstorlek och lägre födelsevikt hos smågrisarna. Hos galtar kan testosteronhalten i serum minska och till följd av detta ses minskad testikelvikt och feminisering. Hos mjölkkor kan minskad mjölkproduktion relateras till ZON-intag. Fall med minskad fertilitet hos får och nötboskap i Nya Zeeland misstänks bero på intag av ZON.

Inga gränsvärden

Det finns i dag inga gränsvärden för fusariummykotoxiner i foder. Däremot finns enligt Jordbruksverkets föreskrifter (SJVFS 1993:177) riktvärde för DON på 4 000 µg/kg för foderråvaror, 400 µg/kg för helfoder till svin och 2 000 µg/kg för helfoder till nötkreatur och kyckling. Det finns inte några riktvärden för de övriga fusariummykotoxinerna i foder.

Människors intag av trikotecener från kött och mjölk anses obetydligt då toxinerna endast påträffats i animaliska livsmedel i låga halter och efter experimentell tillförsel (1, 11).

Svårutrett

Det är ofta svårt att ställa diagnosen mykotoxikos. Den akuta primära formen med typiska förgiftningssymtom är mycket ovanlig (14). Långvarigt intag av låga till måttliga halter av mykotoxiner, det vill säga kronisk primär eller sekundär mykotoxikos, är mer vanligt förekommande. I dessa fall är symtomen betydligt mer diffusa och visar sig i första hand som nedsatt produktion/tillväxt, reproduktionsstörningar och ökad infektionsbenägenhet. Det som karaktäriserar foderrelaterade sjukdomar och mykotoxikoser är att de är säsongsbundna, uppkommer relativt plötsligt, drabbar flera djur i besättningen och inte kan förklaras på annat sätt.

Det kan vara svårt att fastställa effekten av mykotoxiner eftersom känsligheten varierar med djurslag, men också att ålder, kön och djurets aktuella status har betydelse (14). Vidare kan olika mykotoxiner interagera med varandra varvid en känd effekt av ett visst mykotoxin kan förstärkas, minskas eller bli en helt annan än den förväntade (1).

För att ställa diagnosen mykotoxikos krävs att man kan påvisa biologiskt effektiva koncentrationer av mykotoxiner i djurens foder eller *strömaterial*, alternativt att man kan hitta mykotoxinrester i vävnad, blod, urin eller mjölk samt kan visa förändringar som kan härledas till ett speciellt mykotoxin. Det är alltså

Figur 3. Även strömaterialet kan innehålla biologiskt effektiva koncentrationer av mykotoxiner. Foto Bengt Ekberg.

inte tillräckligt att påvisa mykotoxinbildande mögelsvampar och endast spår av mykotoxin i fodret (12, 14).

Problem som inträffar då man med säkerhet vill kunna ställa diagnosen kan vara att fodret redan är förbrukat när symtomen upptäcks. Många mykotoxiner metaboliseras snabbt och kan därför vara svåra att detektera i djurkroppen. Man måste också veta vilket mykotoxin man ska leta efter. En vägledning kan här vara den dominerande mögelfloran i ett foderprov och/eller de kliniska symtomen hos djuren. Genom att undersöka mögelfloran i fodermedel och strömaterial som djuren har tillgång till, kan man få information om vilka mykotoxinanalyser som bör utföras.

Studier av foderspannmål från två olika år

Material och metoder

Då det både år 1998 och 2001 var kraftiga angrepp av *Fusarium* spp på spannmålen samlades material in för vidare undersökningar under dessa år. På materialet från 1998 gjordes både artbestämning av fusariumsvampar och analys av DON, NIV, HT-2, T-2 och ZON (7). På materialet från år 2001 gjordes endast mykotoxinanalyser (16). 1998 organiserade Lantmännen Foderutveckling AB uttag av 55 prov (17 korn, 12 havre, 17 vete och 9 rågvete) och 2001 tog Jordbruksverket ut 57 prov (30 korn, 12 havre, 12 vete och 3 rågvete). Båda åren insamlades prov från olika delar av landet. 1998 togs proven vid mottagningsstationer för foderspannmål från Skåne till Hälsingland och 2001 togs de i huvudsak på olika gårdar inom samma område (se *Figur 4*). 2001 noterades vilka prov som var ekologiskt odlade (13 prov), men information om produktionen var certifierad för ekologisk odling inhämtades inte.

Bestämningsgränsen för DON, NIV, HT-2 respektive T-2 var 100 µg/kg och för kvantifiering av ZON 10 µg/kg. I beräkningarna sattes därför halten till halva bestämningsgränsen, det vill säga till 50 µg/kg respektive 5 µg/kg i prov där toxinhalten inte uppmättes.

Tabell 1a. Antal prov med olika innehåll av DON fördelat på spannmålsslag 1998.

Intervall (µg/kg)	Havre	Korn	Vete	Rågvete	Totalt
<100	12	17	16	9	54
100-400	0	0	1	0	1
>400	0	0	0	0	0
Summa	12	17	17	9	55

Tabell 1b. Antal prov med olika innehåll av NIV fördelat på spannmålsslag 1998.

Intervall (µg/kg)	Havre	Korn	Vete	Rågvete	Totalt
<100	12	17	17	9	55
100-400	0	0	0	0	0
>400	0	0	0	0	0
Summa	12	17	17	9	55

Tabell 1c. Antal prov med olika innehåll av ZON fördelat på spannmålsslag 1998.

Intervall (µg/kg)	Havre	Korn	Vete	Rågvete	Totalt
<10	12	15	15	8	50
10-100	0	2	2	1	5
>100	0	0	0	0	0
Summa	12	17	17	9	55

Statistisk analys

Statistisk utvärdering gjordes med hjälp av programmet "Statistica" genom att använda Students t-test av logaritmerade data. Skillnader bedömdes vara signifikanta vid testvärde på minst 95 procents sannolikhet.

Resultat

Sammanlagt 51 isolat av fusariumsvampar isolerades från 1998 års material. Dominerande arter var *Fusarium avenaceum* (31 isolat) och *F tricinctum* (10 isolat). Fyra isolat av *F poae* konstaterades och *F sporotrichioides, F ventricosum, F lateritium, F culmorum, F graminearum* och *F heterosporum* isolerades endast en gång vardera. Vissa prov innehöll upp till fem olika fusariumarter.

Fördelningen av observerade halter DON, NIV och ZON mellan spannmålsslag och nivån för de båda åren presenteras i *Tabell 1 a-c* och *Tabell 2 a-c*. Halter av DON eller NIV över 100 µg/kg spannmål uppmättes endast i prov av korn och havre med undantag av ett veteprov från 1998. Halter över 400 µg/kg fanns av DON och NIV men endast i korn och endast år 2001. Halterna av T-2 respektive HT-2 underskred i samtliga prov med ett undantag 100 µg/kg. Av resultaten framgår att det var totalt elva prov som hade en ZON-halt över 10 µg/kg.

Halten DON i korn 2001 var i medeltal 96 µg/kg, halten NIV i medeltal 140 µg/kg och ZON i medeltal 23 µg/kg. För havren var motsvarande medeltal 82 µg DON/kg, 63 µg NIV/kg och 15 µg ZON/kg. Det förelåg en statis-

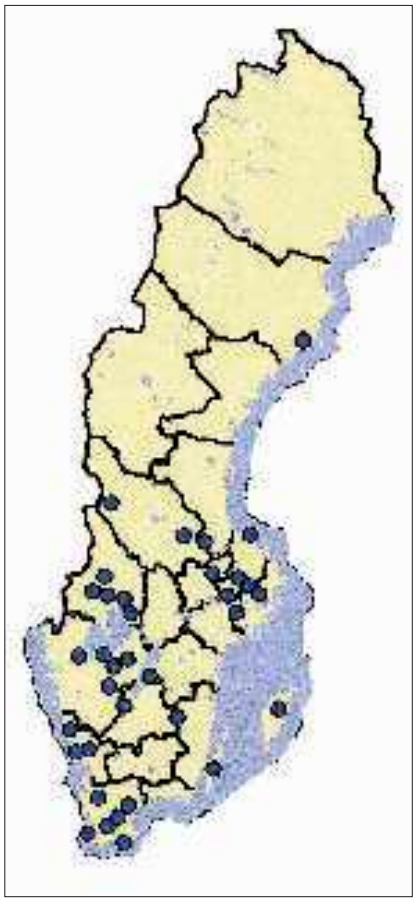

Figur 4. Provtagningsplatser för foderspannmål 2001.

Tabell 2a. Antal prov med olika innehåll av DON fördelat på spannmålsslag 2001.

Intervall (µg/kg)	*Havre*	*Korn*	*Vete*	*Rågvete*	*Totalt*
<100	*9*	*24*	*12*	*3*	*48*
100-400	*3*	*4*	*0*	*0*	*7*
>400	*0*	*2*	*0*	*0*	*2*
Summa	*12*	*30*	*12*	*3*	*57*

Tabell 2b. Antal prov med olika innehåll av NIV fördelat på spannmålsslag 2001.

Intervall (µg/kg)	*Havre*	*Korn*	*Vete*	*Rågvete*	*Totalt*
<100	*10*	*20*	*12*	*3*	*45*
100-400	*2*	*7*	*0*	*0*	*9*
>400	*0*	*3*	*0*	*0*	*3*
Summa	*12*	*30*	*12*	*3*	*57*

Tabell 2c. Antal prov med olika innehåll av ZON fördelat på spannmålsslag 2001.

Intervall (µg/kg)	*Havre*	*Korn*	*Vete*	*Rågvete*	*Totalt*
<10	*10*	*26*	*12*	*3*	*51*
10-100	*2*	*2*	*0*	*0*	*4*
>100	*0*	*2*	*0*	*0*	*2*
Summa	*12*	*30*	*12*	*3*	*57*

tiskt säkerställd positiv korrelation (p<0,001) mellan halterna av DON och NIV år 2001 medan halten av ZON inte samvarierade med DON eller NIV.

Under 2001 var halterna av mykotoxinerna klart högre än under 1998. Därför redovisas endast den regionala förekomsten av uppmätta mykotoxinhalter för 2001 i Figurerna 5-7. Fynden är inte koncentrerade till en viss provtagningsregion utan är spridda till olika delar av landet.

Den ekologiska spannmålen från 2001 hade signifikant högre halt av DON jämfört med den konventionellt odlade. Skillnad i halt av NIV och ZON var däremot inte signifikant mellan ekologiskt och konventionellt odlad spannmål 2001.

Diskussion

Under både år 1998 och 2001 hade vädret under hösten varit regnigt och milt, vilket gynnar utvecklingen av fusariumsvampar. Det hade också noterats stor förekomst av fusariumsvampar hos spannmålen i fält under båda åren. Vidare hade det under hösten 2001 inkommit uppgifter till SVA om att grisar i vissa besättningar kräkts, något som kunde indikera fusariummykotoxiner i fodret. Därför bedömdes situationen som potentiellt allvarlig inför den kommande utfodringssäsongen. De beskrivna undersökningarna gjordes mot denna bakgrund.

Förhöjda halter av de analyserade mykotoxinerna uppmättes enbart i prov från vissa lokaler och endast under ett av åren, 2001. Motsvarande undersökningar från 1998 i Tyskland visade dock höga halter av DON och ZON (2, 15). Det är alltså tydligt både från våra och andra undersökningar (8) att det kan vara stora variationer i fusariummykotoxinhalter mellan regioner och år.

Trots att halterna av fusariummykotoxinerna var klart högre under 2001 jämfört med 1998

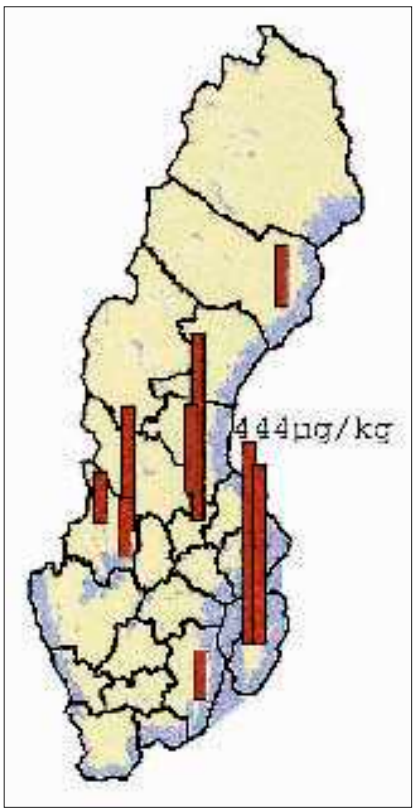

Figur 5. Länsvis markerade fynd av spannmål med DON-innehåll (µg/kg) över 100 µg/kg år 2001. Den högsta funna halten är markerad i figuren.

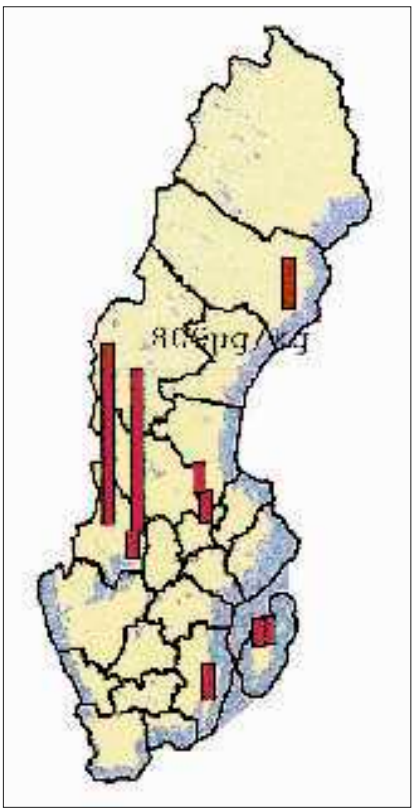

Figur 6. Länsvis markerade fynd av spannmål med NIV-innehåll (µg/kg) över 100 µg/kg år 2001. Den högsta funna halten är markerad i figuren.

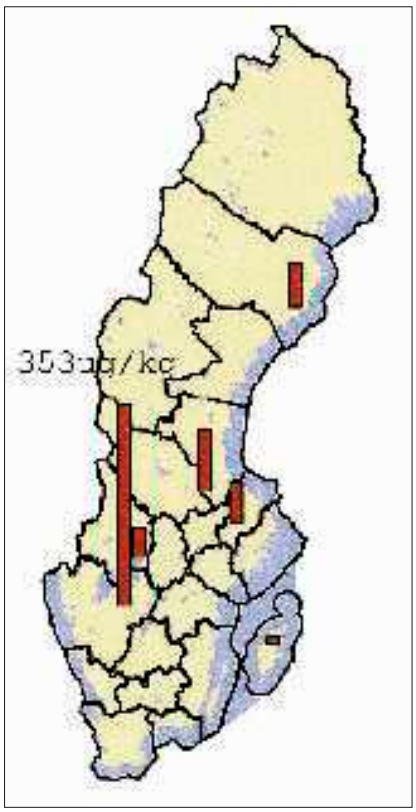

Figur 7. Länsvis markerade fynd av spannmål med ZON-innehåll (µg/kg) över 10 µg/kg år 2001. Den högsta funna halten är markerad i figuren.

uppnåddes inte gällande riktvärde för DON i något fall. Halten av DON 2001 var i medeltal lägre än motsvarande nordiska medelvärde för både korn och havre (4). Däremot var halten av NIV högre än motsvarande nordiska medelvärde. Vanligtvis är halten av DON flera gånger högre än halten av NIV (4), men detta var alltså inte fallet i den aktuella undersökningen från 2001. Förekomsten av ZON 2001 var i samma storleksordning som motsvarande nordiska medelvärde för både korn och havre (4). Att fusariumtoxiner i huvudsak förekom i korn och havre och i mindre utsträckning i vete och rågvete är i överrensstämmelse med andra resultat från Norden (4).

Många orsaker till årsskillnader

Naturligtvis kan de noterade skillnaderna mellan 1998 och 2001 bero på en mängd faktorer. En orsak till den ringa fusariummykotoxinförekomsten 1998 kan vara att de arter av *Fusarium* som i huvudsak isolerades från materialet inte är kända för att producera de analyserade mykotoxinerna. *F culmorum* och *F graminearum* är arter som producerar flera olika trikotecener (4). *F culmorum* isolerades endast i ett fall från 1998 års material.

Fusarium som finns på spannmålen i fält minskar i förekomst då kärnorna torkas ner till lagringsstabil nivå och därefter lagras torrt. Därför är uppgifter om mängden fusariumsvampar i spannmål svårbedömbar. Inte heller kan man med blotta ögat konstatera fusariumförekomst på lagrad spannmål. Att däremot artbestämma förekommande fusariumsvampar i grödan från fält eller i nyligen nertorkad vara ger vägledning om vilka mykotoxiner man bör analysera, vilket tydligt framgår av 1998 års studie, där de funna fusariumarterna inte gav anledning till att kvantitativt bestämma mykotoxiner. De låga halterna av mykotoxiner som uppmättes i 1998 års material bekräftar detta.

Svårt förklara ökad toxinhalt i ekospannmål

Den skillnad i halt av DON mellan ekologiskt och konventionellt odlad spannmål som noterades är svår att förklara då inte ytterligare information om materialet är känd. Studien inkluderade endast 13 ekologiska prov och är från ett enskilt år. Materialet är därför för litet för att dra några generella slutsatser. Tidigare nordiska studier av förekomst av DON och NIV i vete och råg (10) och i korn, havre och vete (3) har inte kunnat visa några signifikanta skillnader med avseende på odlingssystem. Däremot påvisades skillnader mellan odlingsformerna i ett tyskt arbete om DON och ZON i vete och råg (9). Då resultaten från olika studier inte är entydiga borde ytterligare undersökningar göras.

Mykotoxikos möjligt vid besättningsstörningar

Sammanfattningsvis kan konstateras att mykotoxikos är svårt att diagnostisera och därför är det viktigt att aldrig utesluta att mykotoxinförekomst i spannmål eller strö kan vara orsak till besättningsstörningar. Speciellt uppmärksam skall man vara om hösten varit regnig och mild, vilket var fallet år 1998 och 2001. Vid bekräftad eller misstänkt mykotoxikos ska fodret och/eller strömaterialet bytas ut och understödjande behandling till djuren ges vid behov.

Summary

Fusarium mycotoxins in feed grain – examples from two years

Mycotoxins can be formed on cereals from fungi of the genus *Fusarium* during the cereal kernel development, especially under wet and relatively warm conditions. Mycotoxins can cause acute disease when animals consume critical quantities. Specific organs or tissues are affected such as the liver, kidney, gastric mucosa or reproductive tract. However, most frequently the mycotoxins are consumed in concentrations below those that cause acute disease and then can reduce the growth rate of animals and impair their immune system making them more susceptible to infections.

Animals vary in their susceptibility to mycotoxins according to species and age. Young growing animals are more susceptible than adults, and swine are more susceptible to *Fusarium* mycotoxins than are ruminants.

A high incidence of *Fusarium* was noticed in cereals from some regions of Sweden during 1998 and 2001. To get more information on the distribution and concentrations of the mycotoxins, cereal samples were collected from different districts and the content of the mycotoxins deoxynivalenol (DON), nivalenol (NIV), HT-2, T-2 and zearalenone (ZON) were determined. The results show that the content of toxins was higher in 2001 than in 1998. Samples with detectable amounts of mycotoxins were not exclusively from any special region of Sweden. DON and NIV were, with one exception, found at levels above 100 µg/kg only in barley and oats. Measurable amounts of ZON were found in barley, oats, wheat and ryewheat samples. The Swedish recommended limit value for DON in feed was however not exceeded in any case. The DON content was significantly higher in organically grown cereals compared to conventionally grown in the material from 2001. However it is not possible to make any general conclusion of differences between the production systems because of the small number of samples.

Despite a high incidence of *Fusarium* also in 1998 the contents of *Fusarium* mycotoxins were much lower than in 2001. A possible reason is the presence of *Fusarium* species not capable of producing mycotoxins, in the material from 1998.

Tack

Tack till provtagarna och till Anna-Lena Barmark, Lisbet Jansson, Eva Norén och Ann-Sophie Olofson för arbete med analyser. Tack till Jordbruks-

verket och Stiftelsen Veterinär Foderkontroll för finansiellt stöd.

Referenser

1. D`Mello JPF, Placinta CM & MacDonald AMC. Fusarium mycotoxins; a review of global implications for animal health, welfare and productivity. Anim Feed Sci Technol, 1999, 80, 183–205.
2. Ellner MF. 1998-Ein Jahr f_r Fusariumtoxine. I: Rosner H & Kielsten P, eds. Proc 21st Mycotoxin-Workshop, 7-9 June 1999, Jena. German Federal Institute of Health Protection of Consumers and Veterinary Medicine, Berlin, 1999.
3. Eltun R. The Apelsvoll cropping system experiment III. Yield and grain quality of cereals. Norw J Agric Sci, 1996, 10, 7–22.
4. Eriksen GS & Alexander J. Fusarium toxins in cereals – a risk assessment. TemaNord 1998, 502.
5. Gareis M, Bauer J, Enders C & Gedek B. Contamination of cereals and feed with Fusarium mycotoxins in European countries. I: Chelkowski J, ed. Fusarium mycotoxins, taxonomy and pathogenity. Elsevier, 1989, 2, 441–472.
6. Hedman R, Pettersson H, Engström B, Elwinger K & Fossum O. Effects of feeding nivalenol-contaminated diets to male broiler chickens. Poultry Sci, 1995, 74, 620–625.
7. Häggblom P, Olofson A-S, Nordkvist E & Barmark A-L. Fusariumsvampar och mögelgifter i spannmål från 1998 års skörd. Intern rapport SVA.
8. Langseth W & Elen O. The occurrence of deoxynivalenol in Norwegian cereals – differences between years and districts, 1988–1996. Acta Agric Scand Sect B, 1997, 47, 176–184.
9. Marx H, Gedek B & Kollarczik B. Vergleichende Undersuchungen zum mykotoxikologischen Status von ökologisch und konventionell angebautem Getreide. Z Lebensm Unters Forsch, 1995, 201, 83–86.
10. Olsen M & Möller T. Mögel och mykotoxiner i spannmål. Vår Föda, 1995, 8, 30–33.
11. Olsen M, Thuvander A, Möller T, Enghardt Barbieri H, Staffas A, Jansson A, Salomonsson A-C, Axberg K & Hult K. Mykotoxiner i livsmedel – halter, intag och risker. Livsmedelsverket Rapport 1998, 22.
12. Osweiler GD. Mycotoxins. Contemporary issues of food animal health and productivity. Toxicology, 2000, 16, 511–529.
13. Pettersson H & Hedman R. Toxicity and metabolism of nivalenol in farm animals. Fifth European Fusarium Seminar. Szeged, Hungary, 1997, 423–427.
14. Pier AC, Richard JL & Cysewski SJ. Implications of mycotoxins in animal disease. J Am Vet Med Assoc, 1980, 176, 719–724.
15. Reutter M. Zearalenon und Deoxynivalenol in Getreide und Futtermitteln Schleswig-Holsteins: Untersuchungen aus dem Erntejahr 1998. I: Rosner H & Kielsten P, eds. Proc 21st Mycotoxin-Workshop, 7-9 June 1999, Jena. German Federal Institute of Health Protection of Consumers and Veterinary Medicine, Berlin, 1999.
16. Salomonsson, A-C, Häggblom P, Jansson L, Nordkvist E, Norén E & Alness K. Fusariumtoxiner i spannnmål från 2001 års skörd. Intern rapport SVA.

*Agr dr, docent Ann-Christine Salomonsson, Avdelning för foder, Statens veterinärmedicinska anstalt, 751 89 Uppsala.
Laboratorieveterinär Ursula Nord Bjerselius, Avdelning för foder, Statens veterinärmedicinska anstalt, 751 89 Uppsala.
Agr dr Erik Nordkvist, Avdelning för foder, Statens veterinärmedicinska anstalt, 751 89 Uppsala.
Fil dr, docent Per Häggblom, Avdelning för foder, Statens veterinärmedicinska anstalt, 751 89 Uppsala.
Agr dr Karin Alness, Djurmiljöenheten, Jordbruksverket, 551 82 Jönköping.

Svenska Djurhälsovårdens Fortbildningskonferens 9–10 april 2003 på Star Hotel, Lund

Reservera dessa dagar för kvalificerad fortbildning avseende svin, nötkreatur och får. Hur ska färska forskningsrön omsättas i praktiskt arbete? Vad kan vi lära av våra grannländer?

Första dagen presenteras den norska situationen avseende Scrapie och vad som hänt med Sveriges BSE-status inom EU. Vi diskuterar salmonella. Var finns salmonella-bakterierna i naturen? Hur sanerar vi salmonellabesättningar i Sverige och hur har man hanterat salmonella DT 104 i de danska svinbesättningarna?

Dag två inleds med föredrag om foderhygien och aktuella analysmetoder. Ny diagnostik avseende clostridios är nästa programpunkt, aktuellt för såväl svin, får som nöt.

Därefter följer djurslagsspecifika program:
Idisslardelen tar upp Koppar/koboltproblematiken under ledning av Martha Ulvund Norge. Intressanta nya kunskaper om både får och nötparasiter belyses av Peter Waller (får), Johan Höglund (lungmask), Sten-Olof Dimander (nytt om magtarmmaskar hos nötkreatur) samt Andy Forbes, Merial (effekten av subklinisk parasitism).

I svindelen diskuteras två teman smågrisdödlighet och tarminfektioner under tillväxtperioden. Hur etableras tarmfloran hos den nyfödda grisen, (Lennart Melin SVA) och vad betyder Clostridium perfringens typ A för spädgrisdödlighet och diarre (Nils Holmgren). Vilka orsaker har vi till tarminfektioner under tillväxtperioden (Monika ”Guldtackan” Löfstedt), diagnostik av dessa i Sverige (Magdalena Jacobsson). Danska erfarenheter av Lawsonia intracellularis och differentialdiagnoser presenteras av Sven Erik Jorsdal.

Missa inte detta tillfälle!
Förutom fortbildning erbjuds glatt och trivsamt umgänge. Boka dagarna! Detaljerad information om priser och anmälningar kommer.

Vill du redan nu anmäla dig gör det till
Ulla Kyhlstedt 08-725 81 82
e-post ulla.kyhlstedt@svdhv.org.

Månadens Epiztel

Epizteln innehåller denna gång ett par kortare notiser om fladdermöss och rabies, samt misstanken om Newcastle-sjuka i en besättning i Sörmland. Ett misstänkt fall av mjältbrand och rabies hos hund har kunnat avskrivas. Dessutom har SVA som första laboratorium i Europa blivit TSE-ackrediterat. Epizteln är ett samarbete mellan SVA och Jordbruksverket och är sammanställt av Gudrun Orava, SVA, telefon 018-67 40 00.

SVA första TSE-ackrediterade laboratoriet

SVA har under året stärkt sin position som ett ledande veterinärmedicinskt laboratorium i Sverige och Europa. Som första och enda laboratorium i Europa har SVA blivit ackrediterat för hela kedjan, histopatologi, immunohistokemi samt ELISA, för sin TSE-diagnostik. TSE är samlingsnamnet för sjukdomar i gruppen transmissibla spongiforma encefalopatier, dit BSE och scrapie hör. SVA är sedan tidigare det nationella referenslaboratoriet för denna diagnostik. Ackrediteringen har utfärdats av SWEDAC (Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll).

Övervakningsprogrammet för BSE startade den 1 januari 2001 med provtagning av samtliga djur över 24 månaders ålder, avlivade eller självdöda. Från den 1 juli 2001 tillkom provtagning från normalslakten. SVA har sedan provtagningsstarten analyserat över 67 000 djur och ännu har inget positivt BSE-fall kunnat påvisats. Det är avdelning för patologi som ansvarar för BSE-diagnostiken inom SVA, vilken innefattar histopatologisk och immunohistokemisk undersökning, som föregås av en snabbtest (ELISA). Hittills i år har SVA analyserat cirka 39 000 prover. Sverige är idag det enda land inom EU som inte haft något BSE-fall.

Misstänkt Newcastlesjuka var falskt alarm

En fjäderfäbesättning sydost om Katrineholm spärrades den 7 november 2002, sedan man uppmärksammat en plötsligt ökad dödlighet bland fåglarna. Fåglarna uppvisade centralnervösa och respiratoriska symtom. På grund av symtomen och den höga dödligheten misstänktes Newcastlesjuka vara orsaken. Obduktion visade dock inga tecken på Newcastlesjuka. Blodproven från den spärrade besättningen har analyserats färdigt och Newcastle-misstanken är nu helt avskriven. Virusodlingen avbröts därför och spärren hävdes den 19 november 2002.

SVA har som första laboratorium i Europa blivit ackrediterat för sin TSE-diagnostik. Hittills har SVA analyserat över 67 000 djur och ännu har inget positivt BSE-fall påvisats. Foto Bengt Ekberg.

Telefonnumret till SVA:s epizootologjour är 018-67 40 01. Detta nummer kan enbart användas då SVA:s växel är stängd, dvs utanför ordinarie arbetstid. Epizootijouren ger råd och hjälp till veterinärer vid misstanke om epizootisjukdom. Provsvar eller allmänna råd kan inte ges på detta nummer.

Fladdermusrabies i Storbritannien

I oktober i år konstaterades ett fall av fladdermusrabies, European bat lyssavirus 2, (EBL 2) hos en vattenfladdermus (Myotis daubentonii) i Storbritannien. Detta var det andra fallet av konstaterad EBL hos fladdermus i Storbritannien, ett tidigare fall konstaterades 1996. Fladdermusrabies förekommer i flera länder i Europa. Mellan 1977 och 2000 rapporterades 630 fall av fladdermusrabies i Europa varav merparten i Danmark, Holland och Tyskland. Det är relativt sällsynt att fladdermusrabies sprids till andra djur eller människor.

Mellan 1977 och 2000 rapporterades endast tre humanfall av EBL i Europa varav ett i Finland och två i forna Sovjetunionen. I november 2002 avled dock en man i Storbritannien i rabies efter att ha blivit biten av en vattenfladdermus. Mannen arbetade med fladdermöss och kom på så sätt i nära kontakt med dem.

Sedan ett antal år tillbaka uppmanar SVA veterinärer och

allmänhet att skicka in döda fladdermöss till SVA för rabieskontroll. Hitintills har inget fall av rabies påvisats men det kan inte uteslutas att det kan finnas smittade fladdermöss i landet. Med anledning av detta uppmanas till försiktighet vid hantering av fladdermöss, ta aldrig i fladdermöss utan handskar. Döda fladdermöss skickas till patologen, SVA, för kostnadsfri rabiesundersökning.

Rabiesmisstanke avskriven

En blandrastik i Skåne inkom den 15 november till veterinär med centralnervösa symtom, där rabies inte kunde uteslutas kliniskt. Hunden hade ingen historia av att ha vistats utanför landet, men saliverade och visade centralnervösa symtom samt en tilltagande aggressivitet. Hunden självdog nästa dag. Vid obduktion på SVA var rabiesundersökningen negativ, och vad som framkallat CNS-symtomen kunde inte fastställas.

Mjältbrandsmisstanke avskriven

På en gård i Halland hittades i mitten av november en självdöd ko med blodiga flytningar ur näsan. Vid en sådan klinisk bild måste diagnosen mjältbrand alltid misstänkas. Blodprov från kon skickades med budbil till SVA samma dag som djuret upptäcktes. Jourhavande bakteriolog gjorde ett direktutstryk under kvällen men misstanken avskrevs inte förrän påföljande morgon, då en odling var negativ. Noteras bör att flyget i Halmstad inte var villigt att ta emot smittfarligt gods trots att blodprovet var förpackat i godkänd transporthylsa och hade korrekta transportsedlar ifyllda.

God Jul och Gott Nytt År!

SVA tackar för det gångna året och hälsar Er välkomna åter under 2003.
Den 23, 27 och 30 december håller vi öppet kl 07.50 - 14.00.
Övriga vardagar kl 07.50 -16.30.
Vid epizootisjukdom ges hänvisning till jourhavande veterinär.

STATENS VETERINÄRMEDICINSKA ANSTALT

Tel 018-67 40 00, fax 018-30 91 62
e-post sva@sva.se, www.sva.se

Veterinärtidningen får nytt utseende

Från och med det första numret nästa år, kommer Svensk Veterinärtidning att byta utseende. Tidningens redaktionskommitté har i samarbete med redaktionen beslutat om en modernisering av SVT:s layout. Det nya utseendet har utarbetats av en extern konsult, men kommer att fortsätta återspegla veterinärtidningen som en akademisk yrkestidning och vetenskaplig tidskrift.

I samband med den utseendemässiga förändringen kommer tidningen också att byta produktionsteknik. Veterinärtidningen har länge framställts enligt en traditionell hantverksmässig arbetsgång, men kommer nu helt att tillverkas digitalt via desktop-teknik.

Omställningen i framställningsprocess medför byte av redaktionell utrustning och utbildning av redaktionen. Detta gör att den första tidningen 2003 kommer att bli ett dubbelnummer (1-2/03), med utgivningsdag först den 13 februari. Läsarna får alltså vänta lite längre än vanligt på nästa års första SVT, men kommer förhoppningsvis att kunna glädjas över en layoutmässigt förbättrad produkt. Redaktionen beklagar eventuella besvär som denna försening kan medföra, men ser fram emot att kunna erbjuda en mer tilltalande tidning i det långa loppet.

Med tillönskan om en God Jul och ett spännande nytt år!

Johan Beck-Friis, chefredaktör
Karin Åström Bengtsson, journalist
Birgitta Ahlkvist, redaktionssekreterare

Montage av gammalt innehåll i ny layout.

Veterinärmötet 2002

Föreläsningar och seminarier av hög internationell klass

Årets veterinärmöte den 7–8 november bjöd inom flera symposier på en samling expertföreläsare från olika länder. Arrangörernas satsning på internationella spjutspetsar resulterade både i ett högklassigt vetenskapligt program och i ett stort antal deltagare på mötet.

Veterinärmötet har alltid varit en social träffpunkt för veterinär-Sverige, förutom ett tillfälle för fort- och vidareutbildning. De vetenskapliga och utbildningsmässiga delarna av mötet har dock ökat i betydelse under senare år, då SVS, som arrangör, satsat allt mer resurser på att bjuda in internationella expertföreläsare.

Även årets möte hade ett starkt startfällt, både i smådjurssymposiet, hästsymposiet, försöksdjurssymposiet, husjdurs- och livsmedelssympoiset men också i övriga symposier. Till SVS plenarsession hade arrangörerna dessutom lyckats välja ett aktuellt och angeläget ämne (Läkemedel till djur) och fått tag på flera intressanta föredragshållare.

I skenet av dessa förutsättningar hade man från organisationskommitténs sida hoppats på en god tillströmning av deltagare. Det skulle visa sig att förväntningarna var berättigade, då inte mindre än 833 personer registrerat sig vid mötets slut. Detta tangerade nästan förra årets rekord på 845 registrerade mötesdeltagare.

Ralph Henderson från Auburn University, Alabama, gjorde en maratoninsats som föreläsare under mötet.

Onkologi hos smådjur

Veterinärmötets "meste" föreläsare i alla kategorier var Ralph A Henderson från Auburn University, Alabama, USA. *Ralph Henderson* är professor i kirurgi och onkologi, och dessutom amerikansk specialist i invärtesmedicin och onkologi.

Under mötets två dagar belyste han olika aspekter av smådjursonkologi, såväl ur kirurgiska synvinklar som ur medicinska, på ett klart och pedagogiskt sätt. Han gick igenom basala begrepp som onkogenes, tillväxtbeteende för olika typer av cancer, diagnostik, biopsitagning och tolkning av patologernas utlåtanden samt terapeutiska målsättningar och behandlingsmöjligheter. Föreläsningsserien fortsatte med principer för lokal cancerbehandling, där kirurgiska metoder liksom strålningsterapi beskrevs. Beträffande den generella cancerbehandlingen redogjorde Henderson för kemoterapi och annan medicinsk terapi som kan användas vid neoplastiska förändringar. Här uppehöll han sig särskilt vid de toxiska effekter som kan förväntas i samband med olika behandlingsregimer. I det avslutande passet beskrev Ralph Henderson vissa organspecifika maligna förändringar, såsom lymfosarkom och osteosarkom.

Med en beundransvärd skärpa klarade han att föreläsa ensam under i princip två hela dagar. Utbytet bland åhörarna blev stort, inte minst tack vare utförliga texter i möteskompendiet. Många av deltagarna passade dessutom på att registrera smådjursymposiet som en specialistutbildningskurs, vilket den hade rätt att göra som deltagit under båda dagarna.

Smärtlindring för hästar

Att hästsektionens symposium träffat rätt med *Polly Taylors* föredrag om smärta och smärtlindring visade sig snart, då föreläsningssalen på Loftet var fylld till sista plats under Taylors föreläsningar. Polly Taylor kommer från grevskapet Cambridgeshire i England, och är brittisk hästspecialist. Hon talade om smärtans fysiologi, om sedering och smärtkontroll hos hästar med koliksymtom och hos dräktiga hästar, och slutligen om smärtkontroll hos hästar under anestesi för kirurgiska ingrepp och postoperativt. Polly Taylor rekommenderade bland annat att kombinera allmän narkos under kirurgiska ingrepp med lokalbedövning i operationsområdet. Det har nämligen visat sig att hästars smärtupplevelser postoperativt upplevs mindre uttalade om man ger en god preoperativ smärtlindring, gärna kombinerad med lokalbedövning.

För att bedöma smärta hos häst måste man veta hur en häst som har ont ser ut, konstaterade Taylor. Bytesdjur visar inte smärta lika tydligt som rovdjur, men har inte mindre ont. Hästar behöver också smärtlindring, slog hon fast.

Liksom i smådjurssektionens fall, kunde hästsektionens besökare glädjas åt en utförlig beskrivning av föredragen i veterinärmöteskompendiet.

Moderator Pia Funkquist var glad att ha en så skicklig föredragshållare som Polly Taylor på hästsymposiet. Taylor gav en utförlig redogörelse för smärta och smärtlindring hos häst.

Epidemiologisk guru

Ian Dohoo är något av en guru för veterinära epidemiologer världen över, vilket gjorde det extra intressant att ha honom som föreläsare på husdjurs- och livsmedelssymposiet. I sin egenskap av professor i "Health management" vid University of Prince Edward Island, Kanada, har Dohoo studerat många aspekter av veterinär epidemiologi.

Oavsett vilken orsak en hälsostörning hos djur har finns det ett antal frågor som måste besvaras för att få en uppfattning om det epidemiologiska problemet, sade Dohoo. Dessa frågor är: Hur vanlig är åkomman? Hur sprids den? Hur kan man diagnostisera den? Vilken betydelse har den? Vad orsakar den? Hur kan man kontrollera den? Han beskrev på ett medryckande sätt hur man får svar på dessa frågor, och hur man utifrån svaren agerar. En punkt som Ian Dohoo särskilt tryckte på var att alla bekämpningsåtgärder måste baseras på "verkliga förhållanden". Den som vill organisera ett djurhälsoprogram måste ha genomfört fältbaserade kliniska försök, för att testa att det teoretiska programmet verkligen går att genomföra.

Andra intressanta föredragshållare under husdjurs- och livsmedelssymposiet var Gunnar Johansson, som lättade lite på förlåten om den djurtransportutredning som kommer att presenteras för jordbruksminister Ann-Christin Nykvist den 8 januari nästa år. Vidare belyste Marie-Louise Danielsson-Tham veterinärens betydelse för att spåra matförgiftningar, i skenet av det matförgiftningsfall via ärtsoppa som inträffade i Tierp tidigare i år. 72 personer insjuknade och två dog på grund av smitta med *Clostridium perfringens* i otillräckligt upphettad ärtsoppa. Påpassligt nog serverade SVS Husdjurssektion sina medlemmar just ärtsoppa på sektionens årsmöte samma dag.

Ian Dohoo visade upp sin bästa sida för SVT och för husdjurssymposiets mötesdeltagare.

Sänkt reproduktion hos stressade kor

Under reproduktionssymposiet beskrevs omgivningens betydelse för reproduktionsstörningar. *Renee Båge* från institutionen för obstetrik och gynekologi, SLU, konstaterade bland annat att stress kan hindra kor att fullt ge uttryck för sin reproduktionseffektivitet. Hos stressade djur påverkas fertiliteten negativt, bland annat genom att ovulationen försenas eller helt uteblir. Om befruktning av oocyten hos det stressade djuret sker, ökar risken för tidig embryodöd på grund av försämrad utvecklingspotential hos embryot.

Faktorer som kan utlösa stressreaktioner hor kor omfattar hög produktion, inflammatoriska och infektiösa tillstånd, klövlidanden, elektriska kodres-

Stressade kor får en negativt påverkad fertilitet, berättade Renee Båge under reproduktionssymposiet.

sörer, rangstrider och omgruppering av djur, transport och veterinära rutiningrepp. Slutsatsen blir att man som veterinär alltid bör försöka minimera stress i kontakt med djuren, och även göra djurägarna uppmärksamma på dess negativa effekter.

Som en extra "knorr" på reproduktionssymposiet kallades den siste talaren, *Stig Einarsson*, upp på podiet igen efter sitt föredrag. Det var den Nordiska veterinärföreningen för husdjursreproduktion svenska sektionen som beslutat utse Einarsson till sin tredje hedersmedlem. Glatt överraskad mottog han blommor och diplom från föreningens ordförande Hans Kindahl och dess sekreterare Renee Båge.

Aktuella inslag

Årets version av de aktuella inslagen innehöll många och varierande ämnesområden. Jordbruksverket gav i två anföranden sin syn på djurskyddet i den veterinära vardagen, och informerade också om sitt nya stora projekt STUDS – Större utbrott av smittsamma djursjukdomar. Tillgången till och användningen av läkemedel till djur belystes av olika aktörer i de aktuella inslagen, liksom senare i SVS plenarsession. Vidare presenterades *Bayers projektstöd till veterinära examensarbeten* och förra årets pristagare, Anna Kendall och Ida Spännare berättade om sitt projekt "Broddars inverkan på hästens distala rörelsemekanik". Slutligen gav Torkel Ekman en lägesrapport om antibiotika i mjölkproduktionen, följt av Anita Jonassons redogörelse för aktuell verksamhet inom nöthälsovården.

Plenarsessionen

Det har under senare år uppstått många faktorer som orsakat problem med tillgången på veterinära läkemedel – stelbenta MRL-(maximum residue limit)-regler, att hästar klassas som livsmedel, ökade kostnader för läkemedelsregistreringar, billiga läkemedelskopior – listan över orsakerna kan göras lång. SVS kollegium i samarbete med Apotekarsocietetens sektion "Läkemedel för djur" ville under årets veterinärmöte belysa dagens situation och hur framtiden kan komma att se ut.

Sessionen inleddes med två korta välkomstanföranden, av SVFs avgående ordförande Dag Hultefors och av Apotekarsocietetens Jan Luthman. Huvudtalare var sedan Marit Paulsen, vars anförande presenteras på annan plats i tidningen. Sessionen hade lockat ca 150 deltagare och inte bara veterinärkåren och läkemedelsindustrin var representerade utan även representanter för berörda myndigheter syntes i lokalen.

Förutom Marit Paulsen hade arrangörerna bjudit in veterinär *Pierre Choraine*, dåvarande vd för den veterinära samarbetsorganisationen FVE (Federation of Veterinarians of Europe), att tala. Choraine satt fram till någon vecka efter veterinärmötet på FVEs kontor i Bryssel (se separat artikel om FVE på annan plats i tidningen) som huvudansvarig för lobbying för olika veterinärfrågor i de olika EU-organen. Pierre Choraines uppdrag nu var att förklara för åhörarna hur regelsystemet gällande läkemedel ser ut i EU och vad som är på gång i aktuella frågor. Det blev en grundlig genomgång på bra engelska men med fransk talarhastighet. För dem som inte redan var insatta i dessa frågor kan det ha varit svårt att hänga med. I korthet berättade han följande:

Stig Einarsson utnämndes under sittande möte till hedersledamot i Nordiska veterinärföreningen för husdjursreproduktion.

Kaskaddirektivet

Sedan införandet av lagstiftning om veterinärmedicinska produk-

2002 års pristagare för bästa examensarbete var veterinärstudenterna Linda Spjuth och Anita Nyman, som här får diplom och pris från Björn Sandgren, Bayer.

ter har ett registreringssystem utvecklats. Detta system har bidragit till en klar förbättring både i behandlingskvalité av djuren och i konsumentskyddet vad gäller restprodukter i kött och mjölk från livsmedelsproducerande djur.

Men i takt med att registreringskraven ökar, har antalet tillgängliga veterinärmedicinska produkter och antalet indikationer minskat. Det blir helt enkelt för kostsamt för läkemedelsbolagen, eftersom marknaden för veterinärläkemedel är för liten.

Samtidigt som man förlorat produkter och indikationer, har villkoren för registrering av läkemedel förändrats. Tendensen går mot restriktivare indikationer, och kontraindikationerna har blivit mer omfattande. Den minskade tillgången på veterinärläkemedel har tvingat veterinärer att använda produkter som inte har en veterinärmedicinsk registrering. Denna "off-label use" har ökat under senare år, vilket helt strider mot de intentioner man har haft med lagstiftningen.

För att råda bot på detta har den europeiska kommissionen presenterat ett modifieringsförslag av rådande lagstiftning. Innebörden i ändringen (kaskaddirektivet) är att i de fall det inte finns något godkänt veterinärmedicinskt läkemedel för ett sjukdomstillstånd får ett annat veterinärmedicinskt läkemedel användas. Skulle även detta saknas får läkemedel godkänt för humant bruk användas eller som sista utväg får ett ex temporeberett läkemedel användas. I de fall behandlingen avser ett livsmedelsproducerande djur får den inte ske med substanser som inte återfinns i en bilaga till MRL-förordningen eller är förbjudna att använda till livsmedelsproducerande djur. Vidare finns även generella karenstider angivna i kaskaddirektivet.

De praktiska konsekvenserna för den praktiserande veterinären är ännu för tidigt att sia om. Vissa farhågor kom dock fram bland åhörarna där man var orolig över att mycket av ansvaret för att bedöma till exempel slaktkarenstider flyttas till den enskilde veterinären.

Brist på läkemedel till fjäderfä

Därefter hade informationsapotekare Kristina Odensvik och distriktsveterinär Thomas Svensson tagit på sig uppgiften att reda ut vad EU-lagstiftningen konkret innebär för den svenska veterinärkåren. Sessionen avslutades med att tre djurslag belystes extra noga vad gäller konsekvenser av EU-lagstiftningen och tillgången på veterinära läkemedel.

Eva Berndtson från Svenska Kläckeribolaget AB belyste problemen på fjäderfäsidan. Hon gav först åhörarna en allmän information om fjäderfäproduktion. Detta uppskattades av många – kunskaperna om hur det egentligen går till är bristfälliga eftersom det är så få som sysslar med denna näringsgren. Just fjäderfä har drabbats extra hårt eftersom bland annat de medel som används för bekämpning av ektoparasiter blivit förbjudna. Problemet blir särskilt svårt när det kombineras med ett ökande antal lösgående djur, vilket är eftersträvansvärt av djurskyddsmässiga skäl.

Eva Berndtsons slutsats var att det råder en klar brist på läkemedel till fjäderfä. I andra EU-länder finns ett större urval av fjäderfäpreparat, som man kan söka licens för att få använda i Sverige. Sådana preparat finns dock oftast inte i lager här och kan ta tid att få fram, vilket skapar problem i en akut situation. Mycket få substanser har MRL-värden för fjäderfäarter. Höns som värper ägg för konsumtion är särskilt utsatta, eftersom många av de preparat som finns saknar tillräckliga studier för att åsättas ett MRL-värde för ägg.

Otillfredsställande regelverk

Tove Sällberg från Institutionen för idisslarmedicin och epidemiologi konstaterade att situationen för nöt och får (och särskilt för get) också är problematisk. Detta beror dels på bristen på läkemedel med MRL-värden, dels på att marknaden i Sverige är så liten att det inte lönar sig för läkemedelsföretagen att registrera vissa preparat här. Följden blir att det uppstår en flora av licenspreparat som används rutinmässigt och egentligen borde vara registrerade.

Pierre Choraine förklarade för åhörarna hur regelsystemet gällande läkemedel ser ut i EU och vad som är på gång i aktuella frågor.

Bengt Johansson, klinikveterinär vid Hallands Djursjukhus, avslutade med att belysa situationen på hästsidan. Han ansåg inte att det råder brist på effektiva läkemedel till häst idag, under förutsättning att Sverige kan behålla det speciella regelverk som utformats för hästar. Detta innebär att hästens ägare beslutar om djuret skall undantas från livsmedelskedjan. Beslutet ska dokumenteras i det obligatoriska hästpasset. Hästar som ännu inte fått pass ska förses med "särskilt behandlingsbevis".

Samtliga talare var eniga om att dagens situation är otillfredsställande. Dels kan många sjukdomar inte behandlas på bästa sätt, dels blir inte adekvat smärtlindring möjlig vilket leder till onödigt lidande för många djur. Risken är överhängande för att man som enskild veterinär i sin stora frustration frestas att bryta mot regelverket.

SVS plenarsession om läkemedel för djur samlade en stor grupp åhörare. Samtliga talare i sessionen var eniga om att dagens regelverk för djurläkemedel är otillfredsställande och går ut över djurens välfärd.

Försöksdjur och slaktdjur

Parallellt med plenarsessionen fortgick det vetenskapliga programmet i andra salar. Årets försöksdjurssymposium hade med sponsorhjälp fått en imponerande samling utländska gästföreläsare. Där fanns Mark Whary från USA som talade om helikobakterinfektioner hos djur i allmänhet och råttor i synnerhet, Mickael Mähler från Tyskland som belyste djurmodeller för studier av inflammatoriska tarmsjukdomar och Adrian Deeny från Storbritannien som beskrev hur man etablerar helikobakterfria råttkolonier.

Under livsmedelssymposiet redogjorde Åsa Bergquist för det pågående arbetet med att anpassa besiktningsveterinärernas sjukdomsregistreringskod 42 till djurskyddsövervakningen. Kod 42 har hittills använts av besiktningspersonalen för att markera djurtrauma med slakteriansvar. Massmedia uppmärksammade under förra året denna kod, och använde den som ett mått på brister i slakteriernas djurhantering. Detta är missvisande, sade Åsa Bergquist, då registreringen inte är avsedd att bedöma djurskydd och dessutom inte utförs på ett enhetligt sätt på landets olika slakterier. För att få en jämförbar statistik måste grunderna för registreringen definieras i Livsmedelsverkets föreskrifter eller i instruktioner till besiktningspersonalen, sade hon. Om kod 42 ska användas som en indikator på djurskyddsproblem måste en vidare analys av slaktskaderegistreringen göras, påpekade Åsa Bergquist.

Utförligt kompendium

Många fler intressanta och informativa föredrag än de här refererade gavs under veterinärmötets två dagar, men det är omöjligt att återge alla i detta sammanhang. Den intresserade har dock en ovanligt utförlig sammanställning av mötets vetenskapliga program i årets veterinärmöteskompendium. Med förra årets nästan kompletta kompendium som riktmärke, har arrangörerna även i år lyckats få i princip samtliga talare att skriftligen sammanfatta sina anföranden. Förstärkt av en enhetlig layout och god tryckkvalitet utgör kompendiet en givande lektyr även för de veterinärer som inte kunde vara med i Uppsala.

Arrangörerna kan gratuleras till ett väl genomfört och innehållsrikt möte, och uppmanas till att söka nå samma höga vetenskapliga nivå under nästa års veterinärmöte.

Johan Beck-Friis,
med hjälp i vissa delar av
Christina Arosenius
och *Lena Malmgren*

Kompendium

VETERINÄRMÖTET

2002

Kompendium med föredrag från 2002 års Veterinärmöte kan beställas från veterinärförbundets kansli. Kompendiet kostar 350 kronor (inkl proto och moms) vid insättning på Sveriges Veterinärförbunds postgiro 83 80-8. Ange på talongen "Kompendium 2002".

Beställning kan även ske per telefon 08-545 558 20 eller per e-post office@svf.se mot faktura.

Veterinärmötet 2002

Hög stämning i vimlet och minglet

Starten på ett veterinärmöte är givetvis ett rejält mingelpartaj. Så även i år. In från bitande uppsaliensisk snålblåst virvlade närmare 200 festsugna veterinärer till Stockholms nation för att släppa loss på Get together partyt. Svensk Veterinärtidning var givetvis på plats i mingelvimlet.

Om någon händelsevis skulle tvivla på att veterinärer gillar att festa så borde vederbörande ta sig till ett Get together party fortast möjligt. Stämningen var på topp från start och steg i takt med sorlet under kvällens gång.

I entrén tog medarbetare från Veter AB emot sina kollegers ytterkläder till tonerna av countryinspirerad rockmusik och sedan var det bara att fortsätta uppför trappan till festsalarna. Där väntade gamla kurskamrater och kolleger från när och fjärran, en smaskig buffé med italienskinspirerade delikatesser och dessertostar och rikligt med vin därtill. Bäddat för en lyckad kväll.

SVTs utsända pratade med glada vimlare och sammanfattningsvis pekade allt på en hellyckad kväll. Även för veterinärmedicine doktor Michael Mähler från Tyskland som lurades att missbruka droger under kvällen … nåja, portionssnus.

Text och foto: Karin Åström Bengtsson

Invirvlande makarna Anna Ingvar Forslid och Anders Forslid anländer.

Glada partyfixare från Veter AB tog emot. Från vänster Sara Fridén, Marie Bäckman och Cecilia Roepstorff.

Smaskig italiensk buffé serverades.

För Åsa Heldemar var det Get togetherpremiär.

Doktorerna Carlos Concha vid SVA och Songhua Hu från Kina forskar ihop. Men nu var det fest.

SVFs informationschef Johan Beck-Friis glammade med Swedish Meats VD Peter Rasztar.

Dag Hultefors, SVFs förre ordförande, hälsade välkomna.

Lena Englund, SVA, och Leif Denneberg, Jordbruksverket, hade kul ihop.

Håkan Henrikson, chef för Distriktveterinärerna, och Kia Schuback, hästmedicin SLU, pratade minnen (till vänster). Kennelklubbens VD Ulf Uddman minglade med departementsrådet Anna Tofftén (till höger).

Towe Brückmann, distriktsveterinär, är utbildad i Berlin vars nattliv slår allt, utom möjligtvis Get togetherpartyt.

Försöksdjursexperten Michael Mähler utsattes för lömskt snusförsök. –Annorlunda, sade han.

Veterinärmötet 2002

Största veterinärmötet hittills

Intresset för veterinärmötet växer, både mätt i antalet utställare och deltagare. I år kunde inte ens alla utställare beredas plats.

SVT pejlade stämningen bland montrarna där de flesta tillbringade sin tid mellan föreläsningarna.

Intresset för veterinärmötet tycks stadigt växa. Drygt 40 utställare fanns med i år och ytterligare några hade fått besked om att de tyvärr inte fick plats. I år, liksom förra året, omfattade utställningslokalerna även Loftet.

– Vi har nog nått vårt maximum i antalet utställare nu, sa Marianne Lundquist som är sekreterare i Sveriges Veterinärmedicinska Sällskap på veterinärförbundets kansli och den som hållit i utställararrangemanget.

En samstämmig uppfattning bland de utställare som SVT pratade med var att tipspromenaden är en jättebra grej. Alla verkade också nöjda med att strömmen av besökare är ganska jämn, bland annat tack vare att föreläsningarna har lite olika start och sluttider. Visserligen blir det toppar när de flesta har paus samtidigt men det blir aldrig helt tomt, menade många.

Huvudsponsorn Iams representanter Leo Kruit och Buba Badjie var mycket nöjda. Foto: Karin Åström Bengtsson.

Peter Zaff, distriktsveterinär i Gällivare, var flitig och framgångsrik prickskytt.

Huvudsponsorn IAMS europaansvarige Leo Kruit var mycket nöjd.

– En sak som är mycket bra och som skiljer sig från andra mässor i Europa är att här finns både färdigutbildade veterinärer och studenter. Vanligtvis är det mycket mer uppdelat, sa han.

Skjuta snabbt

Orion Pharma, som genom sitt bidrag till inbjudan av den amerikanske professorn Ralph A Henderson gjorde det möjligt för smådjurssektionen att ordna ett tvådagarsprogram i form av en kurs i onkologi, hade också den mest spektakulära montern. De hade riggat upp ett dataspel som gick ut på att man skulle skjuta prick på måltavlor på kortast möjliga tid. En av de snabbaste och absolut mest engagerade prickskyttarna var Peter Zaff, distriktsveterinär i Gällivare.

Tredjeårsstudenterna Emma Leuchovius och Andrea Mårtensson hade föreläsningsfritt och passade också på att kolla in utställningen och provskjuta.

– Fast vi vill mest ha pennor, sa Andrea.

– Och godis, sa Emma.

Studenterna Andrea Mårtensson (till vänster) och Emma Leuchovius passade på att fylla pennförråden.

Historisk monter

Veterinärhistoriska museet hade en monter och museiintendent Lars Garmer förklarade för veterinär Annika Tranaeu Rowe och hennes kolleger att han inte tänkte ge sig förrän veterinärutbildningen innehåller åtminstone fem poäng veterinärmedicinsk historia.

– Gärna historia men inte obligatoriskt och absolut inte på bekostnad av exempelvis ulandskunskapen som jag hörde att någon föreslog här, sa Annika.

Kollegerna Annika Tranæus Rowe, Anna Bendréus, Anna-Carin Andersson och Bodil Nordesjö fastnade en stund vid tipspromenadens historiska monter.

Den historiska monterns tipspromenadfråga var, ”Vem var den förste föreståndaren vid veterinärinrättningen i Stockholm?”.

– Det är mer intressant med behandlingsformer och hur de utvecklats än historiska gubbar, var Annikas kommentar.

Hon och kollegerna hade skaffat sig en gemensam favoritföreläsare i ”Raffe”, som de kallade professor Ralph A Henderson från USA.

Trivsamt på Loftet

Förra året utvidgades utställningslokalerna med Loftet. Då kände sig flera av utställarna som fått plats där lite utslängda men i år var stämningen på Loftet mycket god. Kanske för att antalet utställare var fler, lokalen mysig och besöksantalet högt.

I utställarlokalen i undervisningshuset var det trängre och bland vissa utställare fanns ett missnöje med placeringen och syrehalten i lokalen. En av de mindre nöjda var Claes Björk från Schering-Plough Animal Health som tyckte att hans monter fått en inklämd placering.

– Om det stannar mer än två personer här så kan inte folk passera, sa han bistert.

Tredimensionell ko

Saken blev inte bättre av att han tvingades stå öga mot öga med en enorm tredimensionell ko som prydde hela fonden på grannutställarens monter. I Claes monter kunde man få en CD-skiva med Vivaldis fyra årstider som reklam för öronpreparatet Otomax vet.

Bosse Jeppsson som förevisade färgglada röntgenförkläden var emellertid nöjd.

– Jag säljer inget vid sådana här tillfällen. Däremot knyter jag en massa kontakter för framtiden, sa han.

Viktigt med mat och prat

Åsa Frykman, hästveterinär på ATG-kliniken i Mantorp, och Tove Björkstén, hästveterinär på hästsjukhuset Strömsholm, är gamla bekanta och gjorde som så många andra under veterinärmötet. De passade på att äta en god smörgås, som studenter i VMF sålde, och prata så mycket de bara orkade med varandra innan de rusade vidare till nästa föreläsning.

Båda var mycket nöjda med föreläsningarna, särskilt MA VetMB PhD DVA Dip ECVA MRCVS Polly Taylors föreläsning om smärtlindring på häst.

Karin Åström Bengtsson

– För trångt, tyckte Claes Björk från Schering-Plough Animal Health om sin monter.

Hästveterinärerna Tove Björkstén och Åsa Frykman passade på att prata gamla minnen och äta en matbit mellan föreläsningarna.

Veterinärmötet 2002

Succé för veterinär konstutställning

Årets största nyhet var utan tvekan konstutställningen där ett 20-tal veterinärer fick chans att ställa ut sina alster. Bredden och kvalitén imponerade.

Det var Christina Arosenius, generalsekreterare i SVS, som kläckte idén att ordna en konstutställning. Foto: Karin Åström Bengtsson.

”Va, har han gjort det där?”. ”Men titta! Jag hade ingen *aning* om att hon målar?!” Kommentarer som de här var vanliga bland besökarna på veterinärmötets största nyhet, konstutställningen. En jämn ström av konst- och kulturintresserade veterinärer lät sig imponeras och förundras över kollegernas förmågor.

En som länge anat att det pågår omfattande veterinär skaparkraft inom kulturens område i det här landet är konstintresserade Christina Arosenius, generalsekreterare i Sveriges Veterinärmedicinska Sällskap, SVS. Idén till utställningen är hennes.

– Jag vet egentligen sedan länge att många kolleger målar. Det började väl med att Ronny Lindberg porträtterade min häst i olja i slutet på 1970-talet, sa hon.

– Jag tänkte att det kunde vara trevligt med lite kultur på veterinärmötet och tog upp förslaget med kollegiet som nappade direkt. Men att så många skulle bli intresserade och att utställningen skulle hålla så här hög klass hade jag aldrig vågat drömma om. Redan samma dag som veterinärtidningen med annonsen om utställningen kommit i brevlådorna skickade en kollega ett mejl med anmälan. Jätteroligt, sa Christina.

Omkring 70 verk

Totalt anmälde sig tjugotalet konstnärliga veterinärer och tack vare veterinärförbundets kanslist Birgitta Larsson, som är konstutbildad och har jobbat på galleri, kunde de omkring 70 verken arrangeras till en fin utställning.

Till sin hjälp med hängningen hade Birgitta professor emeritus i farmakologi Lars-Erik Appelgren och veterinär Ronny Lindberg. Medan de flesta partajade på Get together partyt ägnade sig trion åt att hänga tavlor och placera skulpturer till inpå småtimmarna.

In på småtimmarna jobbade Birgitta Larsson, SVFs konstutbildade eko-nomiassistent, och professor emeritus Lars-Erik Appelgren med att hänga utställningen.

Men så blev det fint också. Och uppskattat av alla, åtminstone alla röster som nådde SVTs reporters öron. Ronny Lindgren ställde ut akvareller och akvarellerade penninteckningar som bar opretentiösa namn som "Lite kludd från seglats" och "Tvätthängning". Motiven hämtas från semesterresor och är antingen målade på plats eller vid hemkomsten när Ronny överför sina "minnesbilder" till teckningar och akvareller.

– Jag har alltid målargrejer med mig på resor. Medan andra tar fotografier så målar och tecknar jag, förklarade Ronny.

Egentligen ville han helst bli teckningslärare som ung men valde den veterinära banan. Fast målat på hobbynivå har han gjort hela livet.

Hängivet ikonmåleri

Det har däremot inte Lars-Erik Appelgren. För honom blev pensioneringen från jobbet som professor i farmakologi startpunkten för ett hängivet måleri av ikoner. Han målade en hel del under gymnasieåren men sedan la han penslarna på hyllan tills han som nybliven pensionär upptäckte ikonmåleriet. På utställningen medverkade han med ett antal utsökta verk.

På frågan hur det kommer sig att han blev ikonmålare svarade han att han alltid tyckt om ikoner och att konstformen tillfredsställer så många av hans intressen. Här ryms historia, kultur, skönhet och gudstro.

– Det är en kombination av

alltihop. Dessutom är tekniken fantastisk att arbeta med, sa Appelgren som numera målar ikoner en gång i veckan på kurs – ”pensiotid” (mitt på dagen. Reds anm.) – och dessutom gärna reser till Nya Valamo kloster i östra Finland där det ges kurser i denna ädla konst.

Till och med lite naket

Det mest vågade konstverket var utan tvekan Irene Ahls tekanna på röd spetstrosa som hon tillägnat sin pojkvän. Irene, som varvar undervisning på ett naturbruksgymnasium med vikariat som distriktsveterinär, bor i Gävle och har ägnat sig åt skulptur som hobby sedan grundskolan.

– Sedan jag blev veterinär har jag utvecklats tack vare anatomistudierna, sa hon.

Annars har drakar alltid varit Irenes favoritobjekt. Hon förklarade det med att hon gillar fantasy och myter och att om man gör drakar kan ingen säga att man gjort fel. En av Irenes drakskulpturer har en prinsessa på ryggen.

– Den heter "Vart ska vi flyga nu?" Prinsessan är egentligen tillfångatagen av draken men hon tycker att det är skitkul och vill flyga mer, förklarade Irene.

På senare år har hon vågat sig på att skulptera ”riktiga” djur och ett utsökt bevis på att hon behärskar detta var till exempel en lövgroda.

Utmaning skulptera hästben

Kristina Mieziewska, student i årskurs fyra, bidrog med vackra hästskulpturer i vitbrännande lera, väldigt levande i uttryck och rörelser. Hon har länge ägnat sig åt måleri men började skulptera för tre år sedan.

– Största utmaningen är att få hästarna att stå på benen. Mitt mål är att göra dem så naturtrogna som möjligt men när det gäller benens tjocklek måste jag kompromissa med vad leran klarar av, förklarade hon.

– Det här var jättekul. Både att få visa sina grejor och att titta på andras, sa hon, vilket också var den samstämmiga åsikten som alla utställare vi pratade med hade.

Frågan är om konstutställningen ska bli ett permanent inslag på veterinärmötet.

– Det här var ju en chansning, men den gick bra. Vi kanske ska varva med något annat nästa år och återkomma med konstutställningen om ett par tre år. Ett förslag jag fått är att vi nästa år skulle ha renodlad fotoutställning. Vi får väl se, säger Christina och myser.

Karin Åström Bengtsson

Irene Ahl, veterinär från Gävle, bidrog med fantastiska skulpturer i keramik. Överst "Vart ska vi flyga nu" och nedanför en uttrycksfull lövgroda.

Lars-Erik Appelgren ägnar sig sedan pensioneringen flitigt åt ikonmåleri och bidrog med flera utsökta exemplar.

"Kamel-kel", målning i olja av Lena Svendenius.

Veterinärmötet 2002

Medaljregn vid årets Veterinärmöte

Flera medaljer och hedersbetygelser delades i år ut av Sveriges Veterinärförbund till välförtjänta personer. Glada och rörda avlöste de varandra och fick kramar, blommor och varma applåder på vägen.

Professor Börje Gustafsson förärades Peter Hernquists medalj i guld. Bosatt i USA kunde han inte närvara vid ceremonin.

År 1898 instiftades vad som av många anses vara den svenska veterinärkårens finaste utmärkelse, Peter Hernquist–medaljen. Medaljen finns i två valörer, guld och silver och sedan den instiftades har det delats ut 42 guldmedaljer och 37 silvermedaljer.

Nu var det dags igen, den här gången i form av guldmedaljer till veterinärerna Börje Gustafsson och Nils-Olov Hellgren och silvermedaljer till Barbro Hellgren, bibliotekarie, och Astrid Hamring, tidigare informationsapotekare.

Veterinärhistorisk insats

Makarna Hellgren belönades för sina insatser för veterinärhistorien. Paret har sedan de pensionerades från sina arbeten jobbat intensivt med att bygga upp dels Veterinärhistoriska museet i Skara och dels Svensk Biografisk Veterinärmatrikel. Båda tog märkbart rörda emot sina medaljer.

Internationellt ljus åt svensk veterinärmedicin

Professor Börje Gustafsson tilldelades sin guldmedalj för sina insatser för svensk veterinärmedicin i egenskap av forskare och klinisk lärare, först i Sverige och därefter i USA.

I USA har han varit klinikchef vid University of Illinois och dekanus vid College of Veterinary Medicine inom Washington State University och det var i USA han erhöll professorstiteln. I motiveringen står att han under åren alltid lyft fram svensk veterinärmedicin och gjort den känd. Han har också alltid varit veterinärfakulteten och veterinärförbundet behjälplig med att ge ett utifrånperspektiv på aktuella veterinärmedicinska frågor.

En lycklig Barbro Hellgren erhöll Peter Hernquistmedaljen i silver.

Maken Nils-Olov Hellgren tog rörd emot Hernquistmedaljen i guld.

Avgörande insatser för veterinära läkemedel

Astrid Hamring, före detta informationsapotekare och innehavare av titeln veterinärmedicine hedersdoktor vid SLU, tilldelades Peter Hernquist-medaljen i silver för sina insatser inom området veterinära läkemedel. Som motivering nämns bland annat att hon, år 1986 efter ett intensivt lobbyingarbete, lyckades få till stånd den första tjänsten någonsin som veterinärmedicinsk informationsapotekare. Som innehavare av den tjänsten utförde hon ett stort arbete.

Bland annat föreläste hon om veterinärläkemedel på farmaceututbildningen, skrev flera informationstexter till Apoteksbolagets olika skrifter och framställde utbildningsmaterial för apotekspersonal.

I Svensk Veterinärtidning har hon varit en flitig skribent, bland annat arbetade hon fram supplementet ”Läkemedel utan av Läkemedelsverket godkända indikationer för hund och katt”. Hon har också bidragit till att ta

Astrid Hamring blev mycket glad över sin Hernquistmedalj i silver.

Herbert Lundström var glad och stolt över att bli utnämnd till hedersledamot i Sveriges Veterinärförbund.

fram ett gemensamt nordiskt klassifikationssystem för veterinära läkemedel.

Numera är intresset för veterinära läkemedel stort och Apoteksbolaget har inrättat flera informationstjänster. Detta är en direkt följd av att Astrid envist arbetade för att belysa områdets betydelse.

Stolt hedersledamot

En glad Herbert Lundström fick ta emot ett diplom och titeln hedersledamot i Sveriges Veterinärförbund. Detta bland annat för hans insatser under tiden som ordförande i förbundet, 1981 till 1996, och sina sammanlagt 23 år i förbundsstyrelsen. I motiveringen nämns också hans engagemang i europeiskt veterinärt samarbete där han profilerat svensk veterinärmedicin såväl nationellt som internationellt.

Herbert har tidigare utnämnts till hedersledamot i Finlands veterinärförbund och Den norske veterinærförening. Nu var det alltså dags att ta emot denna titel även från Sveriges Veterinärförbund.

– Jag är mycket stolt över detta. Glad och tacksam. Jag har ju lagt ner hela mitt yrkesliv på veterinärkåren, sa en rörd Herbert.

Hans livsfilosofi som arbetsledare har varit att om människor är glada så är de receptiva och konstruktiva. Den svenska veterinärkåren fick några ord på vägen:

– Stanna aldrig till. Låt ert arbetsliv präglas av kunskap, kompetens och glädje, sa han.

Herbert och Astrid passade på att jämföra sina utmärkelser.

Sammanställt av
Karin Åström Bengtsson

HÖG SÄKERHET* TILL LÄGRE KOSTNAD**!
7,8 g Ca^{2+} i en infusion på 500 ml.

*)- Infusion av, Ca 2^{+}, >10g är mindre lämpligt på grund av risken för biverkningar och nedsätter ej recidivfrekvensen.
**)- Infusionsaggregat medföljer gratis till varje behandling.

Referenser:
1. Larsson, K.A. Björsell, C. Kvart & S. Öhman. 1983. Zbl. Vet. Med. A, 30, 401-409.
2. Kvart, C., K.A. Björsell & L. Larsson. 1982. Acta vet. scand 23, 184-1963.
3. Hapke, H-J. 1974. tierärtl. prax. 2. 257-262.

HIPRACAL
MOT KALVFÖRLAMNING OCH BETESKRAMP HOS KOR

Se FASS-text

Västertorpsvägen 135,
Box 112, 129 22 Hägersten.
Tel: +46 8 449 46 50.
Fax: +46 8 449 46 56.
Home page: www.nordvacc.se
E-mail: vet@nordvacc.se

NordVacc LÄKEMEDEL AB

Veterinärmötet 2002

GRATTIS...

... säger vi till Gunilla Kastengren Fröberg och Karolina Törneke, årets pristagare för bästa allmänna respektive bästa vetenskapliga artikel i SVT.

För andra året i rad delades priset ut till bästa allmänna artikel och bästa vetenskapliga artikel i Svensk veterinärtidning.

Gunilla Kastengren Fröberg belönades för sin närmast kåserande och samtidigt informativa artikel om hur det kan gå till att få amerikansk veterinärlegitimation, *Hur bär man sig åt för att bli legitimerad i USA?,* SVT nr 4/2002.

Karolina Törneke fick sitt pris för den vetenskapliga artikeln *Klemastin (Tavegyl) till häst – farmakokinetiska komplikationer,* SVT nr 7/2002.

De båda pristagarna fick blomkvast och varsin check på 5 000 kronor.

Glada och överraskade blev Gunilla Kastengren Fröberg och...

...Karolina Törneke för sina utmärkelser som artikelförfattare.

Inspirera till skrivande

De båda publicistiska priserna instiftades av SVS kollegium för att stimulera veterinärer att dela med sig av sina erfarenheter och kunskaper till kollegerna. Juryn består av SVS kollegium och artiklarna som kan vara med och tävla till nästa veterinärmöte ska vara publicerade under perioden 1 juli i år till 30 juni 2003.

Karin Åström Bengtsson

Årsmöte för SSVO / Ögonpanelen

Svenska Sällskapet för Veterinär Oftalmologi och Ögonpanelen
har årsmöte och kurs 21–22 mars 2003
på Hotell Radisson SAS Arlandia.

Årsmötet börjar fredag 21 mars kl. 9.
Punkter som ni önskar ta upp på mötet anmäls senast 21 februari.
Lördag 22 mars föreläser Frans Stades om ögonlockens kirurgi.

Anmälan till föreningens sekreterare Lennart Garmer,
Djursjukhuset Albano, 182 36 Danderyd, fax: 08-753 04 96,
e-mail: *lennart.garmer@swipnet.se*
Bokning av rum senast 15 februari SAS Arlandia,
tel 08-506 886 00, bokn.nr 11363 SSVO.

Veterinär-kryssningar

Med segelfartyget Sea Cloud II

Veterinär K G Linderholms researrangemang på Europas floder har uppskattats högt, och nu erbjuder han sina kollegor m fl ett unikt tillfälle att till förmånspris boka en lyxkryssning i ***Karibien.*** Sea Cloud II är ett nybyggt 5-stjärning segelfartyg med högsta komfort och säkerhet. Hon tar maximalt 90 passagerare. Du flyger till Antigua och seglar till paradis-öarna Anguilla, Virgin Gorda, Jost van Dyke, Tortola, den gamla svenska kolonin St Barts samt till St Kitts.

8 - 17 mars 2003.
Totalpris från 19.900:- per person i utsides dubbelhytt.

Med flodfartyget River Cloud

En ytterligare förmånsbokning är gjord för en flodkryssning med ***musik- och vintema.*** Resan sker återigen med det eleganta 5-stjärniga fartyget River Cloud, denna gång på Rhen från ***Strasbourg till Düsseldorf.*** Strandhugg och utflykter görs bl a i Alsace, Heidelberg, Rüdesheim, Koblenz, Alken, Eltz, Bonn och Köln.

25 okt - 1 nov 2003.
Totalpris från 13.900:- per person i utsides dubbelhytt.

I resornas pris ingår alltid kryssning med helpension samt viner till lunch och middag, och flyg från och till Sverige.

För mer detaljerad information om resorna och förhandsanmälan kontakta:

K G Linderholm,
Alviksvägen 133, 16762 Bromma,
Tel 08-800500. Fax:08-264647.

En auktoriserad resebyrå, specialiserad på kryssningar, övertar därefter ansvar, garantier, prisdetaljer och resetekniska arrangemang.

Djur är tillsammans med natur den största hälsofrämjande medicinen för äldres egenvård, konstaterar Ingemar Norling. Arkivbild.

Ny rapport om djur i vården:
Djur är bästa medicinen

Människan mår bra av att umgås med djur. Det vet vi. Men vad finns vetenskapligt belagt? Vad är det egentligen som gör att hundar i vissa fall är bättre terapeuter än människor eller att de överträffar personalen i behandlingen av tillstånd som autism och Altzheimer? Hur påverkar sällskapsdjur vår hälsa och livskvalitet? Egentligen.

Docent Ingemar Norling vid Sahlgrenska universitetssjukhuset i Göteborg har sammanställt en forskningsöversikt, Djur i vården, som vi tagit del av.

Hur djur fungerar i vården är ett relativt nytt område inom forskningen. Med sin forskningsöversikt Djur i vården har docent Ingemar Norling, beteendevetare, sammanställt var den forskningsbaserade kunskapen befinner sig idag när det gäller hur sällskapsdjur kan påverka äldres hälsa och livskvalitet. Det mesta som publicerats inom området är från 1990-talet.

Den är att betrakta som ett slags plattform att göra avstamp ifrån för den som vill veta var forskningen står idag. Översikten utges i samarbete mellan Sektionen för vårdforskning vid Sahlgrenska universitetssjukhuset och Svenska Kommunalarbetareförbundet som tagit initiativet till den.

– Djur är tillsammans med natur den största hälsofrämjande medicinen för äldres egenvård. Det finns ingenting som matchar, varken från hälsosynpunkt eller mätt i vårdkostnader. Att uppmuntra äldre att behålla eller skaffa sig ett djur på gamla dar skulle göra att betydligt fler kunde klara sig med egenvård mycket längre, säger Ingemar Norling.

– Här kan veterinärer göra en stor insats. Både som ambassadörer för djurens förmågor men också när det gäller att stötta och uppmuntra äldre att ha djur. Och med att sprida kunskap om etologi och vad djuren behöver för att må bra, säger han.

– Veterinärer gör en stor samhällsinsats varje gång de räddar ett sällskapsdjur. Det påverkar hälsan för en hel familj och därmed i förlängningen samhällsekonomin, säger Norling.

Sverige ligger efter

Att medvetet använda djur i vår-

En katt sprider glädje bara genom sin existens, och påminner kanske äldre människor om barndomens katter.

den är ett ganska nytt fenomen i vår kultur. Åtminstone i Sverige där vi, enligt Norling, ligger långt efter övriga länder i EU. Anledningarna till det är såväl kulturella som ideologiska, skriver han i sin rapport. Många så kallade naturfolk har alltid haft stor respekt för djur och ansett det som naturligt att de kan ha helande kraft.

I den västerländska kulturtraditionen har det däremot funnits ett motstånd, bland annat på grund av att kyrkan varit en stark motståndare med sin inställning att djur är orena och att de, om de har kontakt med någon högre makt, i sådana fall har djävulen närmast till hands.

När forskningsresultat, från så sent som mitten på 1900-talet, visade att exempelvis hundar och delfiner till och med var bättre på att tolka, kommunicera och påverka patienter än vårdpersonal togs resultaten emot med stor skepsis.

Manisk vurm för hygien

– I Sverige har vi av olika skäl idéer om att vård i alla former är något som ska skötas professionellt av *människor*. Och vi har en närmast manisk inställning till hygien så att tanken att det skulle finnas lite hund- eller katthår på avdelningarna är omöjlig för många. I övriga Europa kan de inte förstå vår allergisituation, säger han.

– Men försök att hitta en vårdavdelning för äldre i England där det inte finns minst en katt eller en hund. Det är näst intill omöjligt, säger Norling.

Djurägare mår bättre

Det går inte att säga exakt hur många äldre som har tillgång till djur i vårdsammanhang i Sverige idag. Men enligt Ingemar Norling minskar möjligheten drastiskt så fort den gamla blir beroende av samhällets omvårdnad.

– Drygt 90 procent av alla gamla i Sverige klarar sig med egenvård. Särskilt bra mår djurägare där exempelvis hundägarna kommer ut på flera dagliga promenader i naturen. När man sedan behöver mer omfattande vård så avtar möjligheten att ha djur redan med hemvården. Här skulle man kunna uppmuntra personalen att ta med sig sitt djur eller hjälpa och stötta vårdtagaren att ha ett djur, tycker han.

– När du sedan kanske hamnar i äldreboende så är det andra som bestämmer över dig och här behövs utbildning av personalen så att de ser alla fördelar som djur för med sig. Och i det sista ledet, institutionsvården, skulle djur verkligen behövas med sin förmåga att dämpa ångest, stress och sprida trivsel omkring sig, säger han.

Sverige bland de sämsta i EU

Om hindren för att kunna komma i kontakt med djur undanröjdes skulle, enligt Norlings bedömning, en tredjedel till hälften av alla gamla må bättre om de fick tillgång till djur som hälsobefrämjande miljö och aktivitet.

– Vi tillhör de sämsta i EU på detta och har alltså den största möjligheten att förbättra oss, säger han. Med den kunskap vi har om de positiva effekterna som djur har i vården, är det inte försvarbart att fortsätta låta vårdpersonal sväva i okunskap om detta. Inte heller att allergier hos personalen ska hindra vårdtagarna att få del av den här goda medicinen.

Det finns alltså tillräckliga bevis på att djur kan ha viktiga hälsofrämjande effekter, men under vissa förutsättningar och för vissa personer. Norling tycker att forskningen bekräftar det som alltid varit en sanning för många djurägare, nämligen att sällskapsdjuret har förmåga att avlästa vår psykiska hälsa och ge oss stöd när det behövs.

Inom äldrevården används djur idag både i terapiformer – till exempel för att få kontakt med dementa eller autistiska patienter – eller som allmänt trivselspridande sällskap på öppna avdelningar. I artikeln intill kan du läsa om Ella som jobbar på Siggebogården, en dagvård för dementa.

Flera konkreta hälsoeffekter

Exemplen på positiva hälsoeffekter är många och finns inom de flesta områden; psykiska, sociala, fysiska, medicinska och samhällsekonomiska. Vårdtiderna kan kortas, läkemedelskonsumtionen minskas, rehabilitering efter hjärtinfarkt påskyndas. Äldre som får kontakt med djur drabbas i mindre grad av depressioner och stressrelaterad ohälsa. För att nämna några effekter.

Många fler redovisas i rapporten.

Hundar, både stationära och sådana som kommer på besök, ger positiva och varaktiga effekter på trötthet, spänning och aktivitet.

Experter på kroppsspråk

Många forskare menar att kommunikationen mellan människa och djur sker med så kallat barnspråk. Det vill säga med betoning på kroppsspråk och tonfall snarare än vad själva orden betyder. Djur är specialister på kroppsspråk.

Denna insikt har i sin tur lett till att forskare gått vidare med att undersöka om hundar, i vården av exempelvis äldre, kan vara bättre på att förstå och påverka personer med nedsatt eller outvecklad verbal förmåga än sina mänskliga kolleger. Aktuella patientgrupper är barn med autism eller vuxna med demens som till exempel Alzheimer.

Den tyske forskaren Bergler har studerat hundens inverkan på vardagsstress. Han har kommit fram till att hundars stressreducerande förmåga beror på att de skapar en rolig och glad sinnesstämning, lugn och ro, är avledande, visar positiva känslor, ger motion och positivt samspel, inte ställer besvärliga frågor, är goda lyssnare, konsekventa och friare från fördomar. Få människor kan leva upp till ett sådant betyg.

Hunden ställer inga besvärliga frågor. Den är en god lyssnare och visar empati. Enligt vissa forskare är hundar alldeles suveräna terapeuter.

Tillsammans med den skotska veterinären och forskaren Mary Stewart hör Bergler till dem som menar att djur är naturliga terapeuter. Djur uppfyller spontant grundregler som att inte vara värderande, att lyssna, stödja, visa empati och använda icke-verbal kommunikation.

Ger fysisk och social stimulans

Fysisk passivitet och bristfällig social stimulans är enligt Norlings rapport viktiga orsaker till ohälsa hos äldre. Att ha hund är ett bra sätt att både få mer motion och samtidigt möjlighet till sociala kontakter.

Den kanadensiske veterinären och författaren Bruce Fogle, bosatt i London, har gjort flera studier av relationen människa och djur. Bland annat gjorde han ett experiment där han promenerade genom Hyde Park först ensam och sedan i sällskap med en hundvalp. Utan hund var det ingen som brydde sig om honom men med valpen var det mängder med människor som tog kontakt, skrattade och öppnade sig.

Uppgiften att hjälpa till med skötseln av en burfågel är för många den bästa antidepressiva medicinen.

Varför mår vi bra av djur?

Enligt Norlings rapport är det knepigare att få svar på frågor som denna. ”Speciellt svårt har det varit att studera samspelet mellan djur och människa, vad det består av och hur det uppkommer.", skriver han.

En fråga är till exempel varför små barn har en så stark dragning till djur, dels kramdjur men också i allra högsta grad "riktiga" djur. Alltifrån pekböckernas ankor och kor till besök på "Fyra-H gårdar" och Mini-Skansar med

Rapporten Djur i vården rekommenderas som läsning. Den är gratis och beställs från Svenska Kommunalarbetareförbundet på tel: 08-728 28 00 eller fax: 08-728 30 13.

djur som man får klappa.

Vissa forskare menar att de flesta av oss människor har en genetiskt grundad benägenhet att ty oss till djur och natur när vi är stressade och mår dåligt. I rapporten kan man läsa om den så kallade biophiliahypotesen som bland annat handlar om genetisk anknytning.

Flera forskare intresserar sig särskilt för barns djurintresse och möjligheten att använda djur terapeutiskt i arbetet med barn med språkstörningar, autism, otrygghet och störda relationer till vuxna på grund av våld.

Utbildning behövs för djurens skull

Att arbeta med svårskötta patienter kan vara påfrestande för en hund. Eller att ha en matte eller husse som kanske inte klarar att ta hand om sig själv. Här ställs högre krav, dels på vård av djuret och dels på utbildning av både djur, personal och djurägare. Men enligt Norling saknas utbildningsmaterial på svenska.

– I Europa finns däremot stor erfarenhet av att använda och utbilda djur och djurägare för hembesök eller mer speciella terapiformer, säger han.

Sammantaget tycker Norling att djurs positiva effekter på människan överhuvudtaget behöver lyftas fram mer. Både till politiker, allmänhet, vårdpersonal och djurägare. Men det enkla och naturliga i djurkontakten får inte gå förlorad.

– Vi bör låta djuren vara experterna. En hund gör bäst nytta om den får fortsätta att vara hund, avslutar han.

Karin Åström Bengtsson

Vilken är din diagnos? – Radiologi

Radiologifallet handlar denna gång om en häst som blivit halt efter en spark av en annan häst. Fallet är tolkat av Per Eksell vid Institutionen för klinisk radiologi, SLU.

Svar – se sidan 835

Varmblodig travare, sto, 2 år

Anamnes: Hästen blev sparkad på vänster bakben lateralt vid knäleden fyra veckor innan undersökningen. Den var halt på benet sedan dess.

Klinisk undersökning: Hästen hade gott allmäntillstånd men var 1° halt i skritt samt 3–4° halt i trav på vänster bakben. Den ömmade vid böjning av vänster bakben och hade en fluktuerande bula lateralt vid knäledens sidoligament.

Måttlig galla i knäleden kunde konstateras.

Radiologisk undersökning: Hästen remitterades för röntgen av knäled samt ultraljud av ansvällningen lateralt i området. Röntgenundersökningen var negativ.

Ultraljudsundersökningen visade en fylld ledficka vid crista tibia samt ett brott i benytan i proximala tibia strax kaudalt om crista. Den senare förändringen ansågs kunna representera en fraktur men var också lindrig i förhållande till hästens kliniska symtom, varför skelettscintigrafi påpassligt rekommenderades. Undersökningen utfördes fem dagar senare med frågeställningen: fissur i tibia eller femur på vänster bakben.

Vad visar undersökningen (Figur 1, bild 1, 2 och 3)?

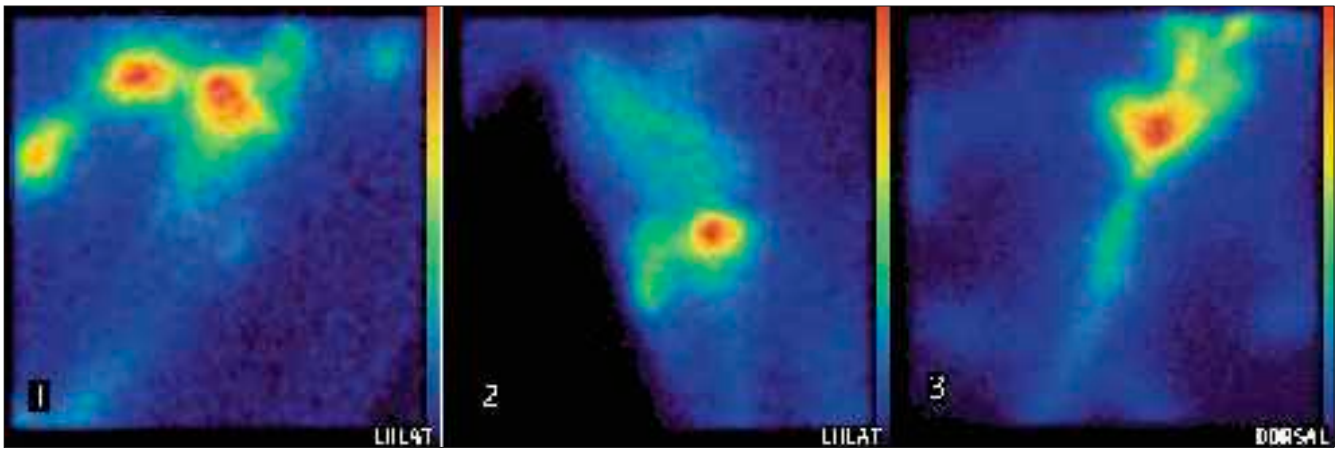

Figur 1. Scintigrafiundersökning som visar laterala vyer av höft- och knäledsområde på vänster bakben (bild 1 och 2) samt dorsal vy av kaudala delen av pelvis (bild 3). Hos hästen i fallbeskrivningen.

Ella stortrivs på jobbet, en dagvård för dementa i Stockholm. Patienterna glömmer allt som oftast namnet på hennes mänskliga kolleger, men Ella glömmer de inte. Foto: Karin Åström Bengtsson.

På jobbet med Ella

Ella är betydligt lurvigare än sina arbetskamrater. Och hon sprider glädje bara genom att finnas till, på ett sätt som kollegerna inte kan.
Vi träffar henne på jobbet, en dagvårdsavdelning för demenshandikappade. Hon hälsar varmt välkommen. Sedan lägger hon sig under ett bord.

Det är morgon på Siggebogården, en dagvårdsavdelning för demenshandikappade, som ligger på Lidingö i Stockholm. På dörrmattan ligger Bernersennentiken Odenhills Ella som hon brukar och väntar på att dagvårdens gäster ska dyka upp. Det snöar ymnigt ute. I rummet intill sitter Ellas arbetskamrater och dricker morgonkaffe och planerar dagen.

Föreståndaren Agneta Vaxler, som är Ellas matte, har länge kämpat för ett ökat användande av djur i vården. På senare år tycker hon sig ha märkt ett större intresse men på många håll är det dåligt med den varan liksom med kunskapsnivån.

Personalen på Siggebogården, Daida, Siv och Marie, är däremot mycket positiva till sin lurviga kollega. Till och med Siv som ändå är en smula hundrädd. De har nämligen sett vilka positiva effekter Ella har på hela verksamheten.

– Det händer att gästerna glömmer vilka vi är, men Ella glömmer de aldrig, säger de.

Att ha en hund till kollega gör arbetet mer lättsamt tycker de. Ella sprider trivsel och öppnar upp samtal.

Ger trygghet och värme

– Den här patientgruppen behöver mycket trygghet, omtanke och värme. Sjukdomen väcker oro och många riskerar att hamna i depression. Den drabbade tappar minnet, tids- och rumsorienteringen liksom förmågan att uttrycka sig med ord. Självförtroendet sviktar och det blir viktigt med rutiner och enkla vardagliga saker som man kan göra själv som att duka bordet och vattna blommor, förklarar Agneta.

– En hund är egentligen perfekt anpassad till den här patientgruppen. Hunden är enkel. Den ställer inte krav på hur man ska vara eller på vad man säger. Den tillfredsställer dessutom

Under köksbordet bland foträta skor, snyggbyxor och stödstrumpor ligger Ella ofta och lyssnar.

Ella tillfredsställer på sitt naturliga hundvis behovet av närkontakt och ömhet.

behovet av ömhet och närkontakt. Man får krama och klappa, säger Agneta.

Arbetslaget instämmer. Dessutom utgör hunden en annan individ att bry sig om vilket den här patientgruppen mår väldigt bra av. Att få känna sig behövd. Hunden ska ha mat och gå ut på promenad och blir därmed på ett naturligt sätt vägen till friskvård.

Specialgesten. Båda framtassarna i knät på en utvald person ger upphov till såväl skratt som varma känslor.

– Samtalen kan ofta handla om Ella, vad hon har gjort, om hon har haft valpar. Så kan de komma på någon hund eller något annat djur de haft själva, säger Daida.

Lever hundliv

Ella ingår inte som del i någon särskild terapiform utan kan i lugn och ro ägna sig åt det hon är bäst på, att vara hund.

– Hon lever hundliv här. Vi strävar efter att miljön ska efterlikna hemmiljö och i den har en hund varit ett naturligt inslag för många, säger Agneta.

Ella är 2,5 år och har varit med Agneta på jobbet sedan hon var valp.

Händer det att hon råkar ut för något, hårda nypor eller vredesutbrott, undrar jag. Agneta säger att det aldrig ens varit i närheten av att hända. Enda möjliga problemet skulle vara att Ella får i sig en och annan kaka vid eftermiddagskaffet. Men också det är sällsynt.

Väntar på sina gäster

Medan vi pratar ligger Ella och inväntar gästerna. Så är det dags. Agneta, Daida, Marie och Siv går ut för att möta dem vid färdtjänstbussen. Ella är med och hälsar på alla genom att vifta på ”hela kroppen” och dra upp ena överläppen i sitt mycket speciella hälsningsleende. Gästernas röster blandas.

”– Åååå, hej Ella”, ”Vad fiiin vovve du é”, ”Hej på dej fiina Ella”. ”Jahada, hej på dej du.”

Ella myser och svassar värdigt runt bland ”sina” gäster.

– Vanligtvis kan hon vara jättesprallig och busig men här är det precis som om hon känner på sig att hon ska ta det lite lugnare, säger Agneta.

Saknad på semestern

Ella och Agneta har haft semester i två veckor som Ella tillbringade hos sin uppfödare. Hon har varit saknad. Nu är det frukostfika i köket och samtalet runt bordet kretsar kring hunden som själv ligger och lyssnar förstrött omgiven av stödstrumpor, snyggbyxor och foträta skor.

”– Jag har saknat henne”, säger någon och får medhåll. Och så pratas det om att Ella har varit på semester och vad en uppfödare gör för något. Samtalet glider vidare till väderleken och en artikel i lokalpressen som handlar om en älg på villovägar.

En och annan hand sträcks ner under bordet för att känna på pälsen. Så tar Ella en liten sväng runt bordet för att hälsa igen. Hon tigger inte och får heller inget ”godis”. Däremot massor med klappar. Och så lägger hon, till allas förtjusning, upp båda framtassarna i knät på en av gästerna. ”Åååååå vad fin hon är”. Ella myser. Och jag är helt övertygad om att hon stortrivs på jobbet.

Karin Åström Bengtsson

Riksdagsrevisorernas rapport

Förslag på dramatiska ändringar av veterinärväsendet

Riksdagens revisorer lämnade i mitten av november sin rapport, efter att ha granskat det svenska veterinärväsendet. Revisorerna föreslår där bland annat att distriktsveterinärorganisationens statliga huvudmannaskap ska avvecklas men att staten ändå ska ta ansvar för en dygns- och rikstäckande veterinärverksamhet. Rapporten är nu ute på remiss.

Riksdagens revisorer har på eget initiativ granskat veterinärväsendet och de villkor som olika veterinärgrupper arbetar under. Rapporten är ett delprojekt i en större granskning benämnd "Myndigheter på marknaden". Det centrala i granskningen är en jämförelse av de villkor som fältveterinärer har beroende på om de är anställda av Jordbruksverket eller arbetar som privatpraktiserande veterinärer.

Arbetet med granskningen vid revisorernas kansli har i första hand utförts av Jessica Bylund, revisionsdirektör. Rapporten är beslutad av revisorerna i plenum den 14 november 2002. Rapporten sänds nu på remiss till berörda myndigheter och andra organisationer, däribland veterinärförbundet.

Bakgrund

Efterfrågan på veterinärtjänster för lantbrukets djur har minskat de senaste åren. Samtidigt har efterfrågan på veterinärtjänster för sällskapsdjur ökat, konstaterar riksdagsrevisorerna.

2001 fanns det ca 1 900 yrkesverksamma veterinärer i Sverige. Av dessa var 320 distriktsveterinärer anställda av Jordbruksverket, 110 privatpraktiserade på lantbrukets djur och 350 privatpraktiserade på sällskapsdjur och hästar. Övriga veterinärer var anställda i huvudsak av djursjukhus, inom offentlig administration eller livsmedels- och läkemedelsföretag.

Revisorerna skriver att sedan Jordbruksverkets omorganisation av distriktsveterinärorganisationen (DVO) 1995 har veterinärer varit missnöjda med statsmakternas sätt att utforma villkoren för statliga distriktsveterinärer och privatpraktiserande veterinärer. Missnöjet har bland annat lett till ofullständig rapportering till Jordbruksverkets databas om djursjukdomar och de behandlingar djuren har genomgått. Det innebär att uppgifter om behandlingar, diagnoser och läkemedelsanvändning har varit ofullständiga. Missnöjet med villkoren har försvårat för veterinärgrupperna att samarbeta om jourtjänstgöring och djurhälsoarbete. Det har lett till sämre arbetsmiljö för veterinärer. *De veterinära resurserna för djurhälsovård har inte tillvaratagits på ett effektivt sätt, anser riksdagsrevisorerna.*

Likvärdiga arbetsuppgifter

De ekonomiska förutsättningarna för Jordbruksverkets distriktsveterinärer skiljer sig från dem som gäller för privatpraktiserande veterinärer. DVO får ett statligt bidrag för sin uppdragsverksamhet. För 2002 uppgår bidraget till 87,5 miljoner kronor, slår revisorerna fast. Pengarna används bland annat till personal och utbildning. Omkring 6,5 miljoner kronor används för att reducera distriktsveterinärernas avgifter vid långa veterinärresor.

Distriktsveterinärerna ska upprätthålla jour i hela landet

De veterinära resurserna för djurhälsovård har inte tillvaratagits på ett effektivt sätt, anser riksdagsrevisorerna i sin färska rapport.

dygnet runt för i första hand lantbrukets djur. Även privatpraktiserande veterinärer upprätthåller dock jour och gör långa resor, konstaterar riksdagsrevisorerna. DVO upprätthåller förutom jourverksamhet också nationell beredskap mot smittsamma djursjukdomar.

De arbetsuppgifter som utförs av statliga distriktsveterinärer avviker inte från de uppgifter som utförs av privatpraktiserande veterinärer, menar revisorerna. Samtliga veterinärer har skyldighet att fullgöra sina uppgifter i överensstämmelse med vetenskap och beprövad erfarenhet. För alla veterinärer gäller skyldigheten att göra en undersökning och fastställa sjukdomens art vid misstanke om smittsam djursjukdom samt att skyndsamt underrätta Jordbruksverket och berörd länsstyrelse. Därutöver är samtliga veterinärer skyldiga att anmäla fall där djur inte hålls eller sköts i enlighet med djurskyddslagen. Alla veterinärer – även privatpraktiserande veterinärer – utför myndighetsutövande uppgifter på uppdrag av Jordbruksverket.

Fler sällskapsdjur i DVO

De statliga distriktsveterinärerna behandlar i allt större utsträckning sällskapsdjur. Av alla behandlingar 2001 gällde 42 procent, 266 000 behandlingar, sällskapsdjur. Ett skäl är att efterfrågan på veterinärtjänster för lantbrukets djur har minskat. Ett annat skäl är distriktsveterinärernas skyldighet att upprätthålla jour, vilket innebär att DVO måste bemannas med tillräckligt många distriktsveterinärer för att godtagbara arbetsvillkor ska kunna skapas.

Privatpraktiserande veterinärer har ifrågasatt denna utveckling och menat att behandling av sällskapsdjur inte primärt är en uppgift för staten. När distriktsveterinärerna har ökat sina behandlingar av sällskapsdjur har de kommit att konkurrera med ytterligare en veterinärgrupp, nämligen privatpraktiserande veterinärer på sällskapsdjur.

De statliga distriktsveterinärerna behandlar i allt större utsträckning sällskapsdjur, konstaterar riksdagsrevisorerna. Arkivbild.

Revisorernas förslag

Det finns enligt revisorernas mening inga särskilda skäl som talar för att distriktsveterinärernas arbetsuppgifter bedrivs i myndighetsform eller med ett statligt huvudmannaskap.

Revisorerna föreslår att regeringen utreder de närmare förutsättningarna för hur en avveckling av distriktsveterinärorganisationens statliga huvudmannaskap kan genomföras.

Med ett ändrat huvudmannaskap kan alla veterinärer behandla både lantbruksdjur och sällskapsdjur utan att det ifrågasätts. Därtill blir Jordbruksverkets uppgifter tydligare. Verkets tillsyn över veterinärerna kan skärpas och förtroendet för tillsynen öka. Även i fortsättningen behövs tillgång till veterinärer i hela landet och veterinär beredskap mot smittsamma djursjukdomar. Revisorerna menar att det även fortsättningsvis bör vara en uppgift för Jordbruksverket – eller någon annan statlig myndighet – att se till att tillgången till veterinärer är god och att beredskap finns.

Länsstyrelserna avsatte 2001 sammanlagt högst fyra årsarbetskrafter för tillsyn över veterinärer. Var fjärde länsstyrelse deklarerade att någon tillsyn inte hade utövats. Revisorerna föreslår att regeringen tar initiativ till en samlad översyn av länsveterinärernas arbetsuppgifter.

Det finns flera förklaringar till att Jordbruksverkets uppgifter om djursjukdata har varit ofullständig. En del av problemen hänförs till Jordbruksverkets hantering av uppgifterna.

Revisorerna föreslår att regeringen ger en oberoende utredare i uppdrag att redovisa hur omfattande bristerna är, vad de beror på och vad bristerna har inneburit för statistikens användbarhet.

Johan Beck-Friis

Granskning av artiklar

Samtliga artiklar som inkommer till Svensk Veterinärtidning (med undantag av insändare, reseberättelser o d) granskas före publicering. Granskningen avser artikelns sakinnehåll och vetenskapliga uppläggning. Som regel anlitas ämnesföreträdare från veterinärmedicinska fakulteten eller SVA men även andra personer kan komma ifråga för olika specialområden. Redaktionen använder sig som regel inte av utländska granskare. Artiklar skrivna av svenska ämnesföreträdare utsätts endast för granskning av den vetenskapliga uppläggningen.

Redaktionen

Jordbrukskonferensen 2002

Jordbruk i förändring, bondens traditionella och nya uppdrag

Årets jordbrukskonferens ägde rum den 19–20 november på SLU i Uppsala. Många veterinära ämnen belystes under mötet, liksom SLUs sektorsansvar och framtidsplaner. Delar av konferensen refereras här av SVTs utsända medarbetare.

Jordbrukskonferensen har som mål att redovisa och diskutera forskning som kan vara till nytta för svenskt lantbruk.

Tisdagen den 19 november öppnades årets Jordbrukskonferens på SLU. Jordbrukskonferensen har som mål att redovisa och diskutera forskning som kan vara till nytta för svenskt lantbruk. Den riktar sig till lantbrukare, rådgivare, lärare, industriföreträdare och andra forskningsintresserade. Arrangörer är SLU, Stiftelsen Lantbruksforskning och Jordbruksverket, i samarbete.

Som förste talare inledde SLUs prorektor Torbjörn Fagerström. Han redogjorde under ämnet "SLU och sektorsansvaret" för SLUs tolkning av den tio år gamla propositionen om sektorsansvar där SLU fick ett ändrat samhällsuppdrag. För den veterinärmedicinska fakulteten ansåg han samhällsuppdraget vara detsamma som för till exempel Karolinska Institutet (KI) (med enda skillnaden att det rör sig om andra djurarter), dvs en klart definierad utbildning och forskning inom fakultetens ansvarsområde. Dock gäller andra spelregler nu än för tio år sedan, framför allt vad gäller finansieringen.

En jämförelse mellan SLU och med en mängd andra utbildningsplaster, t ex KI, Kungliga Tekniska Högskolan och Lunds och Uppsalas universitet, visar att samtliga utom SLU har fått ökade intäkter sedan 1993. I SLUs fall täcks inte ens kostnaden för inflationen under denna period. Varför det var så hade prorektor ingen förklaring till utan detta skulle SLUs ledning analysera, försöka förstå och motverka.

Samhällets förväntningar

Därefter framhöll prorektor vilka starka "varumärken" SLU har, inte bara i sin egen logo utan framför allt i de välkända och uppskattade grundutbildningarna till agronom, jägmästare och veterinär. Utbildningar med stor efterfrågan i samhället som han sade skulle behållas.

I nästa andetag sade han dock att man nu måste bredda och fördjupa verksamheten på SLU för att bättre uppfylla sektorsansvaret, växelverka med det övriga samhället och anpassa SLU till omvärlden. Lösningen på detta var att starta nya utbildningar, till exempel nämndes naturresursutbildning gällande miljöanalys, civilingenjörsutbildning inom området vatten, utbildningar i bioteknik samt syntesforskning inom livsmedelskedjan.

Ytterligare åtgärder sades vara att skapa slagkraftigare miljöer inom SLU genom en institutionsreform och en funktionellare fakultetsindelning som inte baserades på "historiska fakta". Slutklämmen var att det "gamla" SLU inte kommer att återuppstå, utan förvandlas till det "nya" SLU som ska bli ännu bättre för att möta samhällets ändrade förväntningar.

Torbjörn Fagerström kopplar av i gröngräset. Under Jordbrukskonferensen förklarade prorektorn hur SLU ska klara sitt samhällsuppdrag. Veterinära åhörare hade svårt att förstå hur den pågående nedrustningen av veterinärutbildningen kan uppfylla samhällsuppdraget.

Veterinärutbildningen slås sönder

Som representant för veterinärkåren har man svårt att få detta anförande av prorektor att gå ihop. På SLU finns (har funnits?) en av världens, enligt flera tidigare utvärderingar, bästa veterinärutbildningar. I dagsläget med alla problem rörande

Anders Engvall (till höger), redogjorde för de kostnader som uppkommer vid större utbrott av smittsamma djursjukdomar. Moderator Hans Kindahl lyssnar.

livsmedelssäkerhet, djurskydd, zoonoser, epizootier och ökade krav från allmänheten på allt mer avancerad och bättre djursjukvård, håller man från SLUs sida på att slå sönder hela utbildningen. Personalen är, trots redan existerande underbemanning både för att klara klinikverksamheten och undervisningen, utsatt för hot om avsked. De som blir kvar och inte redan är överarbetade och utbrända kommer snart att bli det. Den kliniska undervisningen förkortas och skärs ned, nu senast genom stängningen av jourverksamheten på hästkliniken.

Hur kan detta vara att möta samhällets krav och önskemål eller att ta vara på det "goda varumärke" som den veterinära grundutbildningen sades vara? Varför sägs veterinärutbildningen gå med förlust, när en utbildning inte är ett vinstdrivande företag utan något som måste få kosta för att vara av god kvalitet? Är lösningen på SLUs brist på pengar att starta nya utbildningar samtidigt som man nedrustar den utbildning som är en av landet mest efterfrågade och där brist råder på arbetsmarknaden? Är detta verkligen att ta vara på sektorsansvaret och växelverka med samhället? Tyvärr gavs ingen möjlighet att ställa frågor i anslutning till prorektors anförande.

Intresserade djurbönder

Deltagarlistan upptog drygt 380 namn och efter den inledande förmiddagen i aulan indelades programmet i fyra parallella seminarier. På djursidan handlade det första om "Djurhälsa–folkhälsa i internationellt perspektiv" och efter kaffet om "Möjligheter till bättre djurmiljö". Dessa var förlagda till aulan och en ungefärlig uppskattning visade att ca ett 100-tal valt att lyssna på föredrag om djur. Att döma av de frågor som ställdes under seminariet fanns ett stort antal lantbrukare med djur i salen.

Som moderator vid det första seminariet fungerade en i hast inkallad *Hans Kindahl* som ersättare för dekanus Göran Dalin, som i stället åkt för att uppvakta Jordbruks- och Miljöutskottet om v-fakultetens problem.

Kostnader vid smittsamma djursjukdomar

Den förste talaren, Anders Engvall, redogjorde för de kostnader som uppkommer vid större utbrott av smittsamma djursjukdomar och den ökade risk för spridning av sådana som numera finns på grund av ökad rörlighet både för djur, människor och produkter. Det internationella sjukdomsläget har försämrats betydligt de senaste åren och utbrotten blir allt dyrare att bekämpa. Som exempel nämndes svinpestutbrottet i Holland 1997 som kostade 23 miljarder svenska kronor, och utbrottet av mul- och klövsjuka i England förra året som slutade på ca 120 miljarder kronor och där totalt 6 456 000 djur avlivats.

Men även mindre utbrott kan bli mycket kostsamma. Ett mul- och klövsjukeutbrott i Japan som bara berörde fyra besättningar och 740 avlivade djur kostade ändå närmare 900 miljoner kronor i direkta och indirekta förluster. Indirekta kostnader kan till exempel vara exportförluster och förlorade intäkter för turism.

Oftast orsakas sjukdomsutbrott av slarv eller regelbrott och det bästa rådet Anders kunde ge var: Importera så få levande djur som möjligt! Helt räcker dock inte detta råd, olagliga matimporter är naturligtvis också en stor riskfaktor. I samband med mul- och klövsjukeutbrottet i England hade man kontrollerat 14 internationella flygningar som ankom till Heathrow och hittat den helt otroliga mängden av 5,7 ton otillåtna köttprodukter.

Vad kan man då göra för att skydda sig? Förbättrad övervakning, beredskap och bekämpning är vad som gäller. Jordbruksverket har nu påbörjat en utredning rörande större utbrott av smittsam djursjukdom (STUDS), som ska vara klar till juni nästa år och som ska utreda just dessa faktorer.

Ta kontroll över hela livsmedelskedjan

Ivar Vågsholm gjorde sedan en motsvarande genomgång för zoonoser och han hade valt att börja med slutsatser och rekommendation. Hans främsta råd var: Ta kontroll över hela livsmedelskedjan! Endast då kan man ha förtroende för livsmedlen och förhoppningsvis också hantera zoo-

nosrisker inom animalieproduktionen utan att behöva avliva så många djur som t ex skedde i samband med BSE-utbrottet.

BSE är ett exempel på nya zoonoser och trots att den inte finns i Sverige kostar den oss 40 miljoner kronor per år. Ivar ifrågasatte om detta är väl använda pengar men i slutändan är det ett politiskt beslut. En mer traditionell zoonos som salmonella kostar Sverige ca 100 miljoner kronor per år trots att vi inte haft något fall rapporterat som orsakats av svenskproducerat livsmedel.

En annan relativt ny zoonos, EHEC, har för första gången härletts till en köttprodukt, rökt medvurst, i Skåneutbrottet nyligen. Vid efterföljande smittspårning visade sig inte mindre än 17 besättningar vara inblandade.

Komplexa kedjor

Livsmedelskedjorna blir allt längre och mer komplexa, och som ett exempel hade Ivar studerat hur innehållet i en vanlig hamburgare kan vara beskaffat. Köttet kommer enligt uppgift från Sverige, Tyskland eller Italien. Fodret som djuren ätit kommer ofta från länder som Argentina, Brasilien, eller Australien. Sallad, lök och gurka kan komma från Spanien, Sydafrika, Turkiet eller Skåne, vem vet? Slutligen finns dressing, ketchup och andra pålägg och ursprunget för dessa produkter är säkert omöjligt att säga.

Med så komplicerade livsmedelskedjor är det svårt att bryta en smittkedja. Hur ska man dessutom kunna säkerställa att alla som är inblandade i livsmedelskedjan har samma gemensamma intresse av att producera säkra livsmedel?

Föredraget gav upphov till flera intressanta frågor från publiken, till exempel om zoonosrisken kan tänkas öka vid den kommande EU-utvidgningen, hur kontrollen av smittspridning av *Escherichia coli* O137 mellan kobesättningar kontrolleras och hur vi ska se på importerade räkor som enligt ryktet utfodrats med köttmjöl framställt av exporterade BSE-kor.

Bra och dålig antibiotikaanvändning

Sist i detta seminarium fick Anders Franklin redogöra för sin syn på bra och dålig antibiotikaanvändning, ett alltid aktuellt ämne. Anders visade siffror på skillnader i användning och resistensmönster mellan Sverige och några andra EU-länder, där Sverige har de bästa förhållandena både när det gäller använd mängd och graden av resistenta bakterier.

Resistens upptäcks och blir ett problem först när behandlingar misslyckas och medför då fördröjda eller uteblivna effekter, dyrare behandlingar och ökat djurlidande. Det stora problemet är naturligtvis risken för överföring av resistenta bakterier till människa. Sedan antibiotika började användas på 1940-talet har medellivslängden i Europa ökat med 13 år och frågan är vad som kommer att hända i framtiden. I Sverige sköter SVA kontrollen av resistensutveckling genom studier av zoonosbakterier, indikatorbakterier och sjukdomsframkallande bakterier och resultaten rapporteras årligen i den så kallade SVARM-rapporten (se t ex SVT 10/02).

Medicinsk katastrof

Dålig användning av antibiotika är naturligtvis att tillföra den till djur i tillväxtbefrämjande syfte och där har saker börjat ske, främst tack vare påverkan på EU från Sverige och Danmark. Kvar finns nu bara fyra tillåtna medel som inte används i behandlingssyfte vare sig till djur eller människor. Ändå kommer troligen även dessa att förbjudas senast år 2006. Oroande är dock att vankomycinresistenta bakterier har påvisats hos både djur och livsmedel i flera EU-länder. I USA har nu också vankomycinresistenta *Stafylococcus aureus* hittats inom sjukvården, något som Anders Franklin betecknade som en medicinsk katastrof.

Våra julkortskostnader går i år till UNICEF´s Barnfond så vi passar på att önska alla våra gamla och nya kunder en riktigt

God Jul!

MYBAC VETTECH Laboratoriet

www.mybac-vettech.se

www.nordvacc.se

NordVacc LÄKEMEDEL AB

En välordnad posterutställning visades i samband med konferensen. Drygt 90 forskningsprojekt inom samtliga SLU:s forskningsområden fanns redovisade.

Multiresistent *S aureus* har även ökat inom svensk sjukvård, vilket just denna dag rapporterades i tidningarna.

Ytterligare en dålig användning av antibiotika är flygbesprutning av fruktodlingar, främst päron, som bland annat förekommer i USA. Multiresistent *Salmonella typhimurium* DT 104 är ett praktexempel där dålig användning av antibiotika inom veterinärmedicinen nu också påverkar humansidan.

Posters av hög kvalitet

En mycket välordnad posterutställning visades i samband med konferensen. Drygt 90 forskningsprojekt inom samtliga SLUs forskningsområden fanns redovisade och mycket tid hade satts av vid eftermiddagens kaffepaus för att deltagarna skulle hinna med att studera dessa. Ett tävlingsmoment fanns också med, konferensens deltagare fick möjlighet att rösta på den bästa postern, ett inte helt lätt uppdrag då kvalitén var mycket hög på samtliga. Positivt var också att posterna fanns presenterade i skriftlig form i publikationen för konferensen.

Jordbrukskonferensen fortsatte under onsdagen med ytterligare tre seminarier på djursidan, "Djuromsorg för kvalitet i livsmedelsproduktionen", "Hästen" och "Grisproduktion" samt en avslutande debatt. Tyvärr hade SVT inte möjlighet att bevaka dessa delar.

Christina Arosenius

Göteborgs Stad
Miljö

Miljöförvaltningen arbetar för att det i Göteborg ska finnas ren luft, rent vatten, en livskraftig natur, bra livsmedel, god inomhusmiljö och god djurhållning. Förvaltningen har även i uppdrag att inspirera och driva på miljöarbetet samt följa utvecklingen och ställa samman fakta för att ge en helhetsbild av göteborgarnas livsmiljö. Hemsida: www.miljo.goteborg.se

Stadsveterinär till Miljöförvaltningens livsmedelsavdelning

Livsmedelsavdelningen består av 25 medarbetare. Vi arbetar för säkra livsmedel och bra djurhållning i kommunen. Tillsynsobjekten är butiker, restauranger, industrier och vattenverk. I industrigruppen ingår ett 90-tal animalieproducerande EU-anläggningar, både på fisk- och köttsidan. Arbetet inriktas mot fastställande och revision av egenkontrollprogram baserade på HACCP-systemet. Godkännande av livsmedelslokaler samt tillstånd i samband med evenemang och smittskyddsutredningar ingår också.

Som stadsveterinär arbetar du med tillsyn och rådgivning till olika typer av livsmedelsverksamheter i Göteborg. Tillsynen utförs i arbetslag med både veterinärer och inspektörer. Arbetet är utåtriktat med mycket kontakter med verksamhetsutövare, andra myndigheter och allmänheten. Du ska därför vara bra på att uttrycka dig muntligt och skriftligt samt vara väl införstådd med vad myndighetsarbete innebär.

Du ska ha lätt för att samarbeta, både inom och utom förvaltningen samt kunna arbeta självständigt och i grupp.

Vi söker dig som är legitimerad veterinär, med erfarenhet av livsmedelstillsyn. Körkort är ett krav.

Vi eftersträvar en blandning när det gäller ålder, kön och etnisk tillhörighet.

Tjänsten är heltid, tillsvidare. Tillträde snarast.

Mer information: avdelningschef Maria Holm på telefon 031-61 28 77. Fackliga företrädare: SACO Fredrik Karner 031-61 28 75, SKTF Kristina Hägglund 031-61 26 44.

Välkommen med ansökan senast 2003-01-17 till:
Miljöförvaltningen, Livsmedelsavdelningen,
Karl Johansgatan 23-25, 414 59 GÖTEBORG.
E-post: miljoforvaltningen@miljo.goteborg.se

Vilken är din diagnos? – Svar

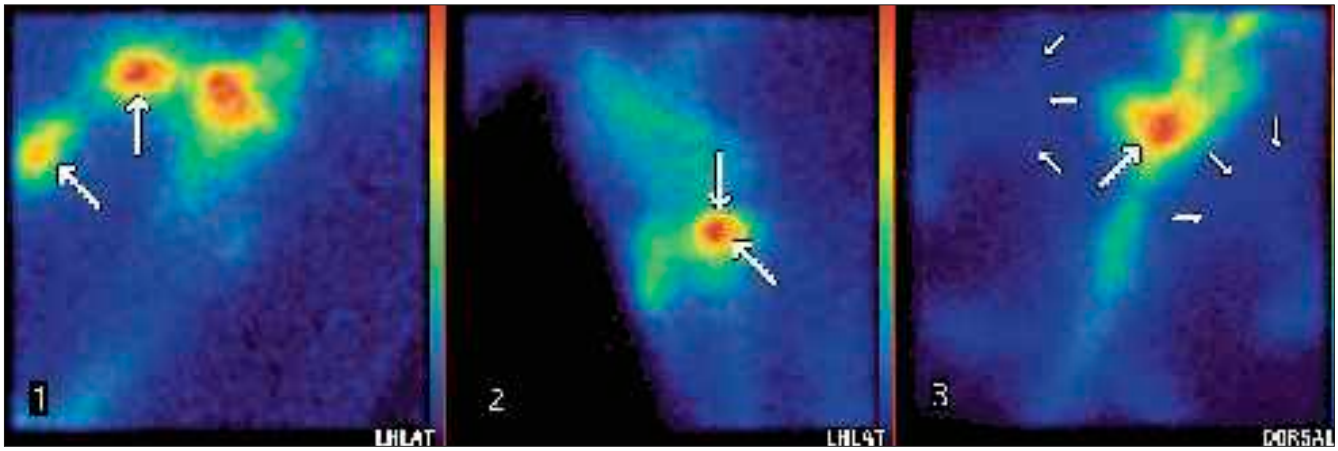

Figur 2. Bild 1: Kranialt om höftleden ses ett område med kraftigt ökat upptag och kranioventralt om denna förändring ytterligare ett område med ökad aktivitet (pilar). Bild 2: Ett måttligt till kraftigt ökat upptag av lokal eller regional utbredning och med relativt väl definierad avgränsning ses kaudalt i proximala tibia (pilar). Bild 3: Normalt upptag i anslutning till höftlederna (små pilar) samt ett kraftigt ökat upptag mer centralt i bäckenområdet (stor pil).

Svar

Från scintigrafiundersökningen ses latarala vyer av höft- och knäledsområde på vänster bakben (Figur 2, bild 1 och 2) samt dorsal vy av kaudala delen av pelvis (Figur 2, bild 3). Ett måttligt till kraftigt ökat upptag av lokal eller möjligen regional utbredning och med relativt väl definierad avgränsning ses kaudalt i proximala tibia (se pilar, Figur 2, bild 2). Förändringens intensitet kan indikera en fissur eller fraktur i området.

Strax kranialt om höftleden ses ett område med kraftigt ökat upptag och kranioventralt om denna förändring ses ytterligare ett område med ökat aktivitet (se pilar, Figur 2, bild 1). Båda dessa förändringar representerar residualaktivitet i urinblåsan. Upptaget beläget mer kranioventralt har rätt anatomiskt läge för urinblåsan, men då och då ses även en del av den radioaktiva urinen närmare höftleden vid urinblåsans mest kaudala del.

Om endast en lateral vy erhålls skulle denna förändring kunna tolkas som en skelettskada i höftledsområdet. I dorsal projektion av området ses dock ett normalt upptag i anslutning till höftlederna (små pilar, Figur 2, bild 3) samt ett kraftigt ökat upptag mer centralt i bäckenområdet (stor pil, Figur 2, bild 3). Utseendet i denna vy stödjer misstanken att nämnda förändringar i bild 1 är artefakter orsakade av radioaktiv urin i urinblåsan.

På stående häst kan knäleden undersökas i två vyer: lateral (som i bild 2, Figur 2)) samt kaudokranial. I kaudokranial vy störs dock utseendet kraftigt av den stora skillnaden i överliggande mjukdelar mellan skelettet och gammakameran medialt jämfört med lateralt. Detta medför att förändringar medialt kan vara svårare att upptäcka. Kraniokaudal vy kan endast erhållas om hästen är sövd vid undersökningen.

Patologiskt upptag

Förändringen i anslutning till knäleden är i detta fall belägen i tibiofibularregionen proximalt, där intensiteten kan variera något även hos helt friska hästar. Här är dock upptaget tveklöst patologiskt. I det här fallet utfördes ultraljudundersökning av regionen och en konturstörning i benytan konstaterades strax kaudalt om crista tibia. Den förändringen är dock sannolikt helt betydelselös eftersom ingen ökad aktivitet kan ses i området vid skelettscintigrafi.

Vid förnyad röntgenundersökning av vänster knäled där fler och något sneda kaudokraniala projektioner togs, kunde dubbelkonturer och oregelbundenheter påvisas på eminentia intercondyloidea i en projektion (Figur 3). Utseendet tyder på fraktur. Det anatomiska läget av förändringen stämde väl överens med de scintigrafiska fynden och den kliniska bilden.

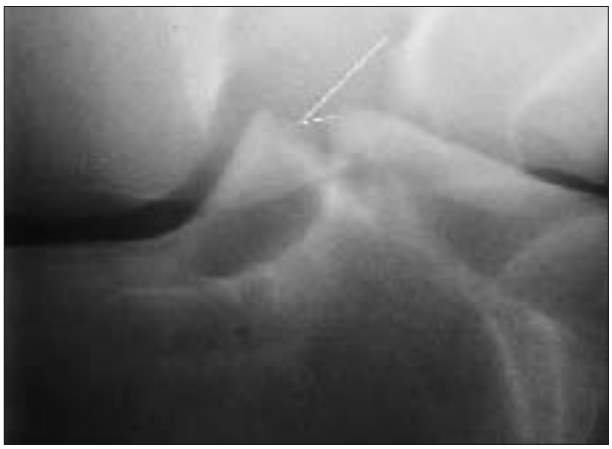

Figur 3. Röntgenundersökning av vänster knäled i något sned kaudokranial projektion. Dubbelkonturer och oregelbundenheter ses på eminentia intercondyloidea (pil).

Veterinärfederationen i gungning

Det är inte bara i Sverige som veterinära motsättningar kommer i dagen inom föreningsorganisationen. Vid det senaste generalförsamlingsmötet med den europeiska veterinärfederationen FVE utspelade sig en maktkamp inför öppen ridå, en maktkamp som kan äventyra hela FVEs existens.

Den 15–16 november ägde årets andra generalförsamling inom den europeiska veterinärfederationen FVE rum, helt enligt planerna lokaliserad till Bryssel. Vad deltagarna inte riktigt var beredda på var den öppna konflikt mellan federationens valde ordförande och dess anställde verkställande direktör, som kulminerat dagen innan delegationerna anlände till Bryssel.

Fred Nind från Storbritannien valdes till ordförande i FVE under dess möte i Budapest, våren 2001. Redan från början ryktades om ansträngda relationer mellan den nya ordföranden och FVEs verkställande direktör, Pierre Choraine från Frankrike. Medlemsländerna märkte dock inget påtagligt förrän i juli i år, när alla medlemmar fick ett e-mail från Pierre Choraine där han uttryckte sina svårigheter att samarbeta med den valda ordföranden och hans styrelse. Inga vidare händelser rapporterades sedan i frågan, och Pierre Choraine medverkade bland annat vid årets veterinärmöte den 8 november i Uppsala som talare och VD för FVE.

Avsked med omedelbar verkan

När deltagarna i höstens generalförsamling anlände till Bryssel den 14 november möttes de av beskedet att Pierre Choraine avskedats med omedelbar verkan dagen innan, och förbjudits allt vidare tillträde till federationens lokaler. Ju fler detaljer som sipprade ut om vad som hade hänt, desto större växte sig frågetecknen.

Som vanligt inleddes mötesdagarna med årsmöten för FVEs delsektioner. Sektionsmötena dominerades dock helt av konflikten mellan FVEs ordförande och VD, framför allt inom praktikersektionen UEVP (Union of European Veterinary Practitioners). Dess ordförande *Rémi Gellé* från Frankrike var mycket kritisk mot FVE-ordförandens agerande, och krävde en förklaring till det dramatiska avskedandet av Pierre Choraine. FVE-styrelsen hade vid det laget lyckats producera ett faktablad till generalförsamlingen som skulle motivera styrelsens agerande. Detta faktablad innehöll dock få konkreta motiv, varför UEVP beslutade tillsätta en undersökningskommission som fram till nästa dags generalförsamling skulle söka så mycket fakta i målet som möjligt, sammanställa dessa och presentera för samtliga delegater.

Praktikersektionens ordförande Rémi Gellé var mycket kritisk mot FVE-styrelsens agerande.

Utan att ens vara närvarande under generalförsamlingen var FVE:s avskedade VD Pierre Choraine en av mötets huvudpersoner. Här i samtal med Dag Hultefors under veterinärmötet veckan innan.

Framgång i läkemedelsfrågan

Övriga frågor av yrkeskaraktär kom tyvärr i skymundan av ledningsstriden inom FVE under praktikermötet. En gästtalare som ändå rönte stort intresse var *Avril Doyle,* irländsk parlamentsledamot i Europaparlamentet. Hon redogjorde för de senaste förslagen om veterinär läkemedelshantering inom EU-parlamentet. Med hjälp av Pierre Choraine hade Avril Doyle lagt fram en rad förslag i syfte att mildra gällande MRL-regler, så att veterinär läkemedelsanvändning till främst hästar kan bli

Avril Doyle, parlamentsledamot från Europaparlamentet, prisade Pierre Choraines insatser.

En pressad FVE-styrelse med ordföranden Fred Nind i mitten, försöker försvara sitt agerande inför generalförsamlingen.

mer verklighetsanpassad. Parlamentet hade förvånansvärt nog antagit fem av hennes sex förslag, vilket är ett stort steg framåt för att underlätta behandlingen av hästar. Avril Doyle framhöll i detta sammanhang Pierre Choraines insatser, och sade att han satt FVE på kartan som lobbyorganisation inom Europaparlamentet och EU-kommissionen.

Olustig beslutssituation

Nästa dags generalförsamling fokuserades, liksom dagen innan, på maktkampen mellan ordförande och VD. Utan att känna till alla fakta hamnade delegaterna i en olustig beslutssituation, där man hade att ta ställning för eller emot de två parterna.

På ett sätt som inte kändes helt neutralt presenterade FVE-ordföranden problematiken, sedan han låtit en styrelsetrogen irländare fördöma alla ifrågasättanden av styrelsens agerande. Ordet släpptes därefter fritt, varpå praktikersektionens undersökningskommission tog till orda. Irländaren John Horan förde kommissionens talan, och kunde efter en längre redovisning inte se några giltiga skäl för VDns abrupta avskedande.

Debatten avslutades med att tre förslag lagts fram: att acceptera styrelsens åtgärd och gå vidare i dagordningen, att återanställa Pierre Choraine och därmed avsätta styrelsen, och att återanställa Pierre Choraine men behålla styrelsen och tillsätta en medlargrupp. FVE-ordföranden tillät inte mer än det första förslaget att klart formuleras, trots protest från svensk sida. Omröstningen utföll med 85 röster för den sittande styrelsen, 83 röster mot och 15 nedlagda röster. Styrelsen tolkade resultatet som att man fått fortsatt förtroende, och gick därför vidare i dagordningen.

Fortsatt bråk

Frågan var tyvärr inte utagerad i och med detta. Den franska delegationen lämnade snart efteråt mötet i protest, och meddelade senare att Frankrike lämnar arbetet i FVE till dess frågan fått en acceptabel lösning. Det framkom nämligen att enligt FVEs stadgar måste en förtroendeomröstning utfalla med absolut majoritet för att vara giltig. Eftersom det totala röstantalet var 85+83+15=183, hade det behövts 92 röster för att ge styrelsen ansvarsfrihet.

Irländaren John Horan kunde efter att ha granskat tillgängliga fakta inte se några skäl för VD:ns abrupta avskedande.

Ytterligare en komplicerande faktor var ekonomin. De belgiska delegaterna hävdade att uppsägningen inte gått korrekt till enligt belgisk lag, och att Pierre Choraine därför har rätt till ett skadestånd motsvarande minst en miljon kronor. Därtill kommer rättegångskostnader som FVE sannolikt kommer att tvingas betala. Då FVE har ekonomiska reserver på ca 800 000 kronor, och Frankrike normalt står för ca tolv procent av federationens medlemsintäkter, riskerar hela organisationen att hamna i konkurs.

Som ett efterspel till generalförsamlingen skickas i skrivande stund anklagelser och motanklagelser mellan FVE-ordföranden Nind och praktikerordföranden *Gellé*. Medlemsländerna tvingas nu välja den ena eller den andra sidan, eller att helt lämna federationen. Sverige har ännu inte fattat ett beslut i frågan, men ju mer bråket trappas upp, desto mindre angeläget känns ett medlemskap i federationen. Detta är

synd, då FVE under de senaste två åren för första gången lyckats göra veterinärernas röster hörda i EUs beslutsorgan.

Sakfrågor

Åter till generalförsamlingen diskuterades faktiskt även ett antal sakfrågor, om än kraftigt försenade på grund av den interna konflikten.

Ny budget för de kommande tre åren slogs fast, där styrelsen föreslog en avgiftsökning på tio procent 2003 och på fem procent vardera under de kommande två åren. Sverige röstade emot detta förslag på grund av de höga kostnadsökningar de nya avgifterna skulle innebära för svensk del (många av de östeuropeiska länderna har nedsatt avgift och drabbas därför inte fullt ut av höjningarna). Förslaget gick trots det igenom.

På läkemedelssidan rapporterades om FVEs framgångar i Europaparlamentet, och att parlamentets förslag nu ska tas upp i ministerrådet för beslut. Alla medlemsländer uppmanades påverka sina respektive ministrar att stödja parlamentsförslaget. Vidare rapporterades att FVE påbörjat lobbyarbete för att få koccidiostatika klassat som läkemedel igen, efter att EU tidigare beslutat placera koccidiostatikan i lagstiftningen för fodertillsatser. Om koccidiostatikan återförs till läkemedelslagen kan den hamna under veterinär kontroll.

Fred Nind och Margareta Widell i intensiva diskussioner om utformningen av FVE:s kommentarer till kommissionens förslag om livsmedelstillsyn.

Livsmedelshygien, kvalitetssäkring och djurskydd

På livsmedelsområdet redogjorde Margareta Widell, som ordförande i livsmedelssektionen UEVH, för kommissionens nya förslag om livsmedelshygien. FVE hade sammanställt ett dokument med förslag till ändringar av kommissionens förslag. Debattens vågor gick höga kring några punkter i FVE-dokumentet, men generalförsamlingen kunde slutligen enas om skrivningarna. Bland annat vill FVE ta bort kommissionens förslag att det inte ska behövas permanent närvaro av en officiell veterinär vid all köttbesiktning.

Beträffande FVEs dokument för veterinär kvalitetssäkring (FVE Code of Good Veterinary Practice) har den nu kommit i tryck, och den presenterades av federationens vice ordförande Andrea Meisser från Österrike. Dokumentet kan för övrigt hämtas hem i sin helhet från FVEs hemsida www.fve.org

Inom djurskyddssektorn fortsätter FVEs arbete mot långa djurtransporter, bland annat genom att federationens arbetsgrupp för djurtransporter (där undertecknad ingår för Sverige) sammanställt ett andra policydokument. Dokumentet har nyligen presenterats för kommissionen och EU-kommissionär David Byrne. I detta sammanhang kan nämnas att under generalförsamlingsmötet talade Jaana Husu-Kallio, veterinär och nytillträdd vice generaldirektör för DG SANCO, generaldirektoratet för hälsa och konsumentskydd. Hon visade ett stort och glädjande intresse för djurtransportproblematiken, och bjöd in bland andra FVE till ett hearing på detta tema veckan efter.

Ett annat viktigt policydokument inom djurskyddsområdet rörde slakt utan bedövning. Här hade en arbetsgrupp, med

HIPRACIN
I STORFÖRPACKNING
GER LÄGRE PRIS!

HIPRACIN, ett oxytocinpreparat i storförpackning* (5x10x10ml), ger lägre pris för varje behandling!

*(Finns också i: 2 x 10 ml, 10 x 10 ml).

Också till häst, hund och ko!
Läs mer på vår hemsida: **www.nordvacc.se.**

Västertorpsvägen 135. Hägersten.
Post: Box 112, 129 22 Hägersten.
Telefon: +46-8 449 46 50
Telefax: +46-8 449 46 56
E-mail: vet@nordvacc.se

NordVacc
LÄKEMEDEL AB

Jaana Husu-Kallio, ny vice generaldirektör vid DG SANCO, visade ett glädjande intresse för djurtransportproblematiken.

Anders Forslid som svensk representant, arbetat fram ett förslag till generalförsamlingen. Efter viss diskussion om den formella uppställningen av dokumentet slog mötet fast att Europas veterinärer anser all slakt utan bedövning vara oacceptabel.

Nancy de Briyne är tillförordnad VD för FVE-kansliet, och framförde kansliets oro över händelseutvecklingen.

Svårt beslut för SVF-styrelsen

Den stormiga generalförsamlingen var därmed i princip över. Som en avslutande punkt framförde Nancy de Briyne, tillförordnad VD för FVE-kansliet, sina och det övriga kansliets tankar om händelseutvecklingen. Personalen följer de olika turerna med blandade känslor, konstaterade hon, eftersom det är kansliets arbetstillfällen som sätts på spel. Samtidigt tackade hon generalförsamlingens ledamöter för det stöd som många framfört till personalen, och hoppades på en positiv framtid för FVE.

Detsamma hoppades den svenska delegationen, även om novembermötet och händelseutvecklingen därefter pekar åt ett annat håll. De senaste årens framgångar för FVE visar att en enad veterinärfederation kan påverka EUs beslutsfattare. Det vore synd om en maktkamp i federationens ledning tillåts slå sönder ett arbete som byggts upp under årtionden. Samtidigt kan inte Sverige betala dyra medlemsavgifter till en organisation som förlamats av interna strider, och dessutom riskerar att hamna i ekonomiskt obestånd. Veterinärförbundets styrelse står inför ett svårt beslut i denna fråga.

Johan Beck-Friis

Vet du vad den nya veterinärinstruktionen innebär för din skyldighet att som veterinär anmäla brott mot djurskyddslagen?

Sveriges Veterinärförbund

inbjuder till kurs i

Djurskydd för veterinärer

Målsättning:	Kursen ska klargöra den enskilda veterinärens djurskyddsansvar i yrkesutövningen.
Målgrupp:	Veterinärer av alla kategorier.
Form:	Endagsmöte med plenarföreläsningar i kortform. Stort utrymme kommer att ges för diskussion och frågor. Kursen skall kunna tillgodoräknas som del i en djurslagsspecialisering.
Plats:	Loftet, Sveriges Lantbruksuniversitet, Uppsala.
Datum:	Tisdagen den 4 mars 2003.
Deltagaravgift:	2 250 kronor (inkl moms), innefattar kaffe och lunch.
Föreläsare:	Bland föredragshållarna märks bland andra veterinär Ranald Munro, Storbritannien, som kommer att föreläsa om veterinär rättspatologi, veterinär Helen Munro, Storbritannien, som talar om misshandel av djur (pet abuse) och åklagare Niklas Sannerholm, Göteborg, som kommer att belysa juridiska aspekter kring djurskyddsärenden. Dessutom kommer djurskyddslagstiftningen att gås igenom, liksom praktiska aspekter på djurskyddstillsynsarbete. Djurskyddet på tävlingsplatser och vid granskning av djurstallar är andra ämnesområden som kommer att behandlas.
Anmälan:	Anmälan ska vara Sveriges Veterinärförbund tillhanda senast den 10 januari 2003 på adressen: Sveriges Veterinärförbund, Box 12 709, 112 94 Stockholm. Anmälan görs på en speciell anmälningsblankett som kan hämtas på veterinärförbundets hemsida www.svf.se, eller kan rekvireras från förbundets kansli, telefon 08-545 558 20.
Upplysningar:	Ytterligare upplysningar fås från veterinärförbundets kansli, telefon 08-545 558 20 eller e-post office@svf.se.

Marit utmanar den svenska veterinärkåren

Den svenska veterinärkåren har fått en utmaning som den inte bör missa att anta. Vi har nu möjlighet att direkt påverka EU-parlamentarikerna i de hjärtefrågor vi har rörande djurens välfärd i Europa, tack vare den inbjudan som Marit Paulsen framförde vid årets Veterinärmöte i Uppsala. Alla som känner att de vill delta i detta inbjuds att direkt kontakta Marit via hennes e-post: mpaulsen@europarl.eu.int.

SVS kollegium hade i år valt ett mycket aktuellt ämne för sin plenarsession, nämligen tillgång till veterinära läkemedel. Sessionen var dessutom arrangerad i samarbete med Apotekarsocietetens sektion "Läkemedel för djur" som har ett stort antal veterinärer som medlemmar. Samordnare av programmet och tillika moderator var Anne Pedersen Mörner, allt enligt traditionen att SVS vice ordförande ansvarar för SVS program vid veterinärmötet.

Som lockbete för publiken hade moderatorn i år lyckats få Sveriges EU-parlamentariker Marit Paulsen att ställa upp som inledningstalare. Marit tackade direkt ja när hon kontaktades tidigt i våras och var nu på ett strålande humör och uttryckte sin tacksamhet över att få denna möjlighet till direktkontakt med Sveriges veterinärer. Att Marit alltid haft ett brinnande intresse för våra jordbruksdjur och deras välfärd är nog allmänt bekant. Det är också i stor utsträckning djurfrågor hon drivit under sin tid i parlamentet, ett mandat som hon nu meddelade publiken att hon endast hade ett år kvar av. Hur hon ska använda detta sista år kommer i stor utsträckning att bero på den svenska veterinärkårens vilja och intresse för att ställa upp och hjälpa Marit med hennes planer.

Personligt om djur

Marits Paulsens 45 minuter långa anförande hade fått titeln "Min syn på vägen till en sund och medicinfri djurhållning". Det var ett mycket personligt hållet anförande om egna erfarenheter av djur och deras beteende, och framför allt om vikten av att de får uttrycka normalt djurbeteende, utan att tvingas in i onaturliga uppfödningssystem men också utan att behöva "Disneyfieras". Dock betonade Marit Paulsen också folkhälsoperspektivet på dagens djurhållning och att djuruppfödning naturligtvis aldrig kan bli helt medicinfri. Det handlar i stället om att använda den senaste tekniken på rätt sätt, så att den kan möta morgondagens behov. Det finns redan moderna och effektiva djurhållningssystem som tar till vara djurens behov och ger dem möjligheter till naturligt beteende.

– Jag behöver svenska veterinärers hjälp med fakta om djurens välfärd och hur den kan förbättras, sade Marit Paulsen. Många av åhörarna var villiga att ställa upp direkt.

Utmaning till veterinärkåren

Anförandet avslutades så med den utmaning som SVT härmed också vill vidareförmedla till alla landets veterinärer. Marit Paulsen har nu ett år kvar i EU-parlamentet, ett år där hon säger sig vara fri från andra större arbetsuppgifter och alltså har tid att satsa för djurens bästa. Hon har tänkt sig att nästa höst ordna en serie föreläsningar för EU-parlamentarikerna, troligen i Strassbourg. Dessa föreläsningar ska handla om djurens välfärd och hur den kan förbättras. Till detta behöver hon hjälp med fakta, dvs det duger inte att komma med tyckande och känslor, det ska till bildbevis och forskningsresultat. Marit Paulsen riktade sig direkt till de ca 150 åhörarna på Loftet och bad om handuppräckning från dem som var villiga att hjälpa henne. Det kom upp ett avsevärt antal händer i luften.

Hon nämnde särskilt transporter, ur- och ilastning av djur vid transporter, hanteringen i samband med slakt, svin- och framför allt sugghållningssystem och naturligtvis förebyggande djurhälsovård i avsikt att minska medicinanvändningen. Om förändringar ska kunna åstadkommas krävs reformer av dagens politiska system så att förbättringar möjliggörs. Marit Paulsen kan systemet och är villig att hjälpa veterinärkåren att påverka politikerna. Landets veterinärer får inte låta denna utmaning stå obesvarad.

Christina Arosenius
generalsekreterare, SVS

Populär telefonrådgivning om djurläkemedel

Apoteket startade i våras en informationstelefonlinje för djurläkemedel, och intresset för tjänsten har ökat kraftigt sedan introduktionen. Vanliga frågor och problemställningar om telefonrådgivningen diskuterades vid den temadag som Apotekarsocietetens sektion för djurläkemedel arrangerade i november.

Apoteket har sedan maj 2001 en informationslinje för djurläkemedel på ett så kallat 020-nummer, som innebär att kostnaden för samtalet är som för ett lokal samtal. Tjänsten har startats för att avlasta apoteken ute i landet samt för att samla information omkring läkemedel och egenvårdsprodukter till djur. Linjen (020-61 88 00) är öppen vardagar mellan klockan 9 och 17 och betjänas för närvarande av 13 specialutbildade apotekare och receptarier som finns på olika apotek i landet och som varvar rådgivningen med annat arbete på apoteken. Intresset för tjänsten har ökat kraftigt sedan introduktionen och man besvarar för närvarande ett drygt tusental samtal per månad, med en topp under sommarmånaderna. De som efterfrågar råd är främst djurägare, där frågor rörande endo- och ektoparasiter hos hund och katt dominerar. Apoteken använder tjänsten flitigt, och även en del veterinärer har upptäckt ett enkelt och effektivt sätt att skaffa vidare information om läkemedel.

Samtliga samtal till linjen registreras i en databas och man har planer på att, efter en noggrann kvalitetsgranskning, göra de vanligast förekommande frågorna och svaren tillgängliga för flera via Internet.

I november 2002 bjöd Läkemedelsakademin in till en temadag kring rådgivningen i akademins vackra bibliotek på Wallingatan i Stockholm. Ett fyrtiotal personer deltog i en dags diskussioner runt regelverk och fallbeskrivningar. Majoriteten var apotekspersonal, flera läkemedelsföretag deltog med marknadsförare och veterinärer, därutöver fanns även Giftinformationscentralen representerad.

Regler som styr Apotekets rådgivning

Elisabet Friede, en av Apoteket ABs två informationsapotekare (Kristina Odensvik på Veterinärapoteket på Ultuna är den andra) berättade att det idag faktiskt inte finns något officiellt regelverk för vad som får sägas av apotekspersonalen vid rådgivning runt läkemedel och produkter för egenvård. Som för alla andra tjänster som tillhandahålls av Apoteket finns dock en intern kvalitetsinstruktion. Tumregeln är att endast i absoluta undantagsfall till djurägare ge information utanför de indikationer och djurslag som en produkt är registrerad för. I många fall blir samtalet delvis en återremittering till aktuell veterinär, eller rekommendation att ta kontakt med veterinär.

I informationen till andra kategorier som djursjukvårdare, apotekspersonal och veterinärer anpassas den utlämnade informationen till frågeställaren. I rådgivningen direkt till veterinär handlar frågorna ofta om preparat registrerade i andra länder, licensfrågor och "off label"-användning. En produktoberoende information, dvs en neutral inställning då flera preparat finns tillgängliga för indikationen, är en självklarhet i instruktionerna för rådgivningen från Apoteket.

Dålig efterlevnad av C 22

Den relativt nya föreskriften från Jordbruksverket om val av läkemedel vid behandling av djur, C 22, kom upp som ett exempel där apoteken finner att många veterinärer inte känner till reglerna. I C 22 föreskrivs att veterinär bara i undantagsfall (då indikation saknas, läkemedlet inte är registrerat för djursla-

Apoteket har sedan maj 2001 en informationslinje för djurläkemedel för att avlasta apoteken och för att samla information omkring läkemedel och egenvårdsprodukter till djur.

get i fråga eller veterinärmedicinskt läkemedel saknas helt) får förskriva och tillhandahålla annat än godkänt veterinärmedicinskt läkemedel. I klartext betyder detta t ex att veterinären måste förskriva en veterinärmedicinsk specialitet, även om en humanmedicinsk specialitet med samma aktiva komponent finns.

Apoteken upplever det som ett problem att lagerhålla veterinärmedicinskt läkemedel om det inte förskrivs i en viss utsträckning, vilket ofta gör att om veterinären följer C 22 måste läkemedlet beställas hem. Då tar man humanpreparatet av tidsskäl, och den "onda cirkeln" bryts inte. Detta upplevs som ett område där veterinär och apotek måste kommunicera mera.

En annan situation då mycket merarbete kan uppstå för farmacevterna, är den då receptförskrivningen inte överensstämmer med godkända indikationer/doseringar/administrationssätt etc. Man gör då ofta efterkontroll av receptet för att säkerställa att veterinären inte skrivit fel.

Dessutom finner oroliga djurägare relativt ofta information på bipackssedeln som de inte tycker stämmer med informationen som gavs av veterinären och dessa måste ofta av farmacevten hänvisas tillbaka till behandlande veterinär. Genom att ange ett litet sic! eller ett obs! på receptet signalerar veterinären till apoteket att man är medveten om att receptet avviker. Missförstånd kan på så vis undvikas och tid sparas.

Diskussioner runt fallbeskrivningar

Ett häfte med autentiska frågeställningar hade sammanställts och sänts ut till deltagarna före mötet. Intressanta diskussioner fördes sedan i grupper, varpå fallen gemensamt utvärderades under Elisabet Friedes ledning. Många värdefulla synpunkter och idéer bollades mellan apotekspersonal och representanter för läkemedelsföretag/veterinärer.

Ett häfte med autentiska frågeställningar hade sammanställts och diskuterades under mötet.

Veterinär Kerstin Bergvall, SLU och Djurakuten, gick sedan med bilder och klinisk information igenom en del av fallen ur klinisk synvinkel. En tydlig diskussion fördes runt hur långt Apotekets personal kan gå i rådgivningen, såväl på 020-linjen som vid telefon- och direktkontakt med kunderna, och när och hur man måste hänvisa till veterinär. Många deltagare från apotek beskrev väldigt goda dagliga kontakter med veterinärer på orten, medan andra beklagade att kontakten försämrats genom att recept i större utsträckning faxas in och att veterinärläkemedel i ökande utsträckning distribueras centralt.

Veterinärer och farmacevter i samverkan

I den avslutande diskussionen framkom att ett nära samarbete och informationsutbyte mellan apotek, läkemedelsföretag och veterinärer är mycket viktigt och att dagens arrangemang visat på vilka synergier som kan uppnås i en gemensam strävan efter ett korrekt och optimalt användande av läkemedel till djur. Läkemedelsakademin anordnar fortsatt kurser i veterinärfarmaci, med målgrupper som apotekspersonal med kundkontakter och ansvariga för information om veterinärläkemedel på apotek och djurkliniker, samt övriga intresserade.

Under våren 2003 ordnas bland annat en kurs som fokuserar på läkemedelsbehandling av mindre sällskapsdjur samt en temadag runt läkemedel och egenvårdsprodukter till häst. Mer information om kursutbudet ges av kurssekreterare Annette Lindberg, e-post: annette.lindberg@swepharm.se, eller via www.swepharm.se

För den som är intresserad av veterinärfarmaci finns också möjlighet att bli medlem i Apotekarsocietetens sektion för djurläkemedel.

Kontakta då också Annette Lindberg, Läkemedels-akademin, Box 1136, 111 81 Stockholm. Sektionen har i dagsläget nästan 200 medlemmar, varav ca hälften är veterinärer.

Christina Arosenius

JORDBRUKS VERKET

551 82 Jönköping
036-15 50 00
www.sjv.se

Jobb som distriktsveterinär

Distriktsveterinäravdelningen söker nu veterinär till följande station:

Gällivare
– en anställning 80 % – 100 % (dnr 06-6011/02)

Fullständig annons finns på Internet:
www.sjv.se

Sista ansökningsdag är 2 januari 2003.

Mjölkdebatt för stordjursveterinärer

I en riksomfattande serie debattkvällar vill svensk mjölkindustri inhämta praktiserande veterinärers åsikter om kvalitetsaspekter på mjölkproduktionen. Artikeln refererar det första av dessa kvällsmöten.

Med start i Stockholm den 19 november påbörjade Arla och Svensk Mjölk en serie seminarier som efter huvudstaden kommer att besöka Kalmar, Göteborg, Jönköping och Gotland. Temat för seminarieserien är "Kvalitetssäkrad djurhälsovård och läkemedelsanvändning ur mjölkkornas, konsumenternas och bondens perspektiv".

Bakgrunden till att dessa möten nu ordnas är att Arla arbetar med en harmonisering gentemot Danmark av leveransreglerna för sina producenter, och då lägger stor vikt vid utformning och motiv för dessa regler ur kund- och konsumentperspektivet. De vill därför inhämta synpunkter från veterinärkåren och diskutera sina idéer med de veterinärer som arbetar ute hos mjölkleverantörerna.

Debattlysten publik

Denna första kväll hade lockat ganska få deltagare, totalt var 13 personer närvarande inkluderat föreläsare och arrangörer. Det var dock en mycket intresserad och debattlysten skara som möttes, varför tidsprogrammet sprack totalt och medförde att den goda måltid som Arla bjöd på inte intogs förrän framåt klockan 21.

Från Arla deltog Eskil Nilsson, medlemschef för svenska divisionen, Veronica Sandberg Söderholm, områdesansvarig, och Richard Cederholm, mjölkproducent och ordförande i Arla Foods regionstyrelse. Richard Cederholm driver mjölkproduktion utanför Uppsala och konstaterade raskt att så gott som samtliga närvarande veterinärer hade besökt hans gård eftersom den ligger inom Ambulatoriska klinikens distrikt.

De punkter som diskuterades var Arla Foods syn på veterinärens och bondens roller i ett marknadsperspektiv, senaste rön om läkemedelsrisker, fältveterinärens syn på hur man arbetar med mastiter i praktiken, husdjursföreningens djurhälsovård och Arla Foods kvalitetsregler. Som föreläsare deltog Karin Persson-Waller från SVA, Helena Stenebo, distriktveterinär och Ola Schultzberg från djurhälsovården. Debattledare var Torkel Ekman från Svensk Mjölk.

Stora krav på leverantörerna

Det blev mycket diskussion kring mastiter, antibiotikaanvändning, mjölkkornas levnadsvillkor och priset på mjölk. I dagsläget ställs allt större krav på leverantörerna. Produkten, dvs mjölken, ska vara kvalitetssäkrad, spårbar, inte innehålla främmande ämnen och vara framtagen med god djuromsorg. Sedan finns, eller bör finnas, krav på underleverantörer som t ex foderproducenter, kemikalieleverantörer, husdjursföreningar och inte minst veterinärer. Arla har gjort konsumentundersökningar vad gäller mjölken, och konstaterade att konsumenten bryr sig mer om kon än om bonden.

Så var dock inte fallet bland de deltagande veterinärerna, som alla var rörande eniga om att avräkningspriset till bonden är för lågt och borde kunna höjas när man i affären kan variera priset med så mycket som upp till tre kronor per liter utan att konsumenterna reagerar.

Christina Arosenius

Helena Stenebo talade om fältveterinärens syn på hur man gör i praktiken i samarbete med bonden. Det handlade nu om mjölkproduktion, inget annat.

De få deltagarna var desto mer intresserade och debattlystna, varför informationsmötet ändå drog ut på tiden.

Vad vill dekanen för den veterinärmedicinska fakulteten?

Med anledning av att jourverksamheten för hästklinikerna vid SLU läggs ner under 2003, frågar följande insändare vilken strategi veterinärfakultetens dekanus Göran Dalin har för att motverka problemen. Göran Dalin svarar i direkt anslutning till insändaren.

Som besparingsåtgärd stänger ledningen för veterinärmedicinska fakulteten i samråd med SLUs ledning, efter information till SLUs styrelse, jouren på

Insänt

medicinska och kirurgiska hästkliniken den 1:a januari 2003 (mitt under pågående årskurs). Detta kommer att resultera i en drastisk minskning av akutfall, dels jourfallen men även de flesta akutfall som inkommer dagtid, eftersom man inte kan ta emot fall, vars undersökning och behandling kan misstänkas kräva fortsatt tid efter kl 16.30 då veterinär inte längre kommer att finnas tillgänglig.

Akutfallen är de absolut väsentligaste kliniska fallen för de veterinärstuderandes praktiska träning. Det är den typ av fall, som den nyutexaminerade veterinären självständigt måste kunna ta hand om ute i fält (undersöka och fatta beslut om). Risken är mycket stor, att en veterinär med bristande klinisk utbildning i sin verksamhet utsätter djur för otillbörligt lidande eller avlivar djur i onödan.

Var finns logiken?

De erfarna och ansvarsfulla lärarna insåg omedelbart de katastrofala följderna som en stängning av jourverksamheten skulle få och protesterade. När UNT (Upsala Nya Tidning) intervjuade dekanen, svarade han försåtligt och helt felaktigt att dessa lärare själva varit med och tagit fram underlaget till förslaget.

När eleverna protesterar mot jourstängning svarar dekanen, att undervisningen inte kommer att försämras och att en del av den praktiska–kliniska undervisningen kan ersättas med genomgång av "pappersfall".

Miljö- och Jordbruksutskottet tar upp problematiken som en effekt av veterinärförbundets uppvaktning och veterinärstudenternas protestdemonstration utanför Riksdagshuset. Utskottets vice ordförande säger, i media, att hon tänker arbeta för att SLU ska få större resurser. I det läget påstår dekanen i en intervju i UNT, att det största problemet inte är ekonomin, men att man har för låga anslag för att kunna driva jourverksamhet! Logik?

Fler lärare och bibehållen yta behövs

Utan att försöka rätta till de höga (ocker-)hyror fakulteten betalar för att kunna bedriva utrymmeskrävande klinisk undervisning i hästkirurgi och hästmedicin, föreslår dekanen en minskning av lokalytorna (och därmed hyrorna) genom att kirurgiska kliniklängan rivs och dess verksamhet efter ombyggnad drivs tillsammans med medicinska kliniken.

Och så ökar man studentintaget till veterinärmedicinska fakulteten.

En djurklinik utan jourverksamhet har inte status som djursjukhus, ännu mindre som universitetsdjursjukhus. Blivande medlemsländer i EU uppmanas att ha dygnet-runtservice vid utbildningssjukhusen för att veterinärlegitimationen skall erkännas i övriga EU-länder.

Vad vill egentligen dekanen med dessa åtgärder, som starkt begränsar hästklinikens verk-

Akutfallen är de absolut väsentligaste kliniska fallen för de veterinärstuderandes praktiska träning, konstaterar insändaren.

samhet? Varför stöttar han inte i stället politiker, som arbetar för att SLU skall få större resurser, för att på så sätt kunna anställa fler lärare och bibehålla lokalutrymmet? Jourfallen är i dag inte för många för klinisk undervisning av studenter och vidareutveckling av lärare/veterinärer, men antalet lärartjänster är för få.

En väl fungerande jourverksamhet är ingenting som man oplanerat kan lägga ner, inte ens som en tillfällig besparingsåtgärd. Det är både mycket kostsamt och tidskrävande att åter bygga upp en kompetent läraroch personalstyrka och att återta djurägarnas förtroende.

Berit Funkquist
professor emeritas
Veterinärmedicinska fakulteten, SLU

Dekanen vill ha en långsiktigt uthållig hästjour!

Berit Funkquist tar i sin insändare upp den synnerligen besvärliga situationen vid Veterinärmedicinska fakultetens hästklinik i Uppsala. Där har det ekonomiska läget tvingat fakultet och institution till det drastiska steget att under en tidsbegränsad period stänga jourverksamheten till förfång för både utbildning och djursjukvård. Under en tid kommer man endast att kunna ta emot sjuka hästar under dagtid. Målet är att återkomma med full kraft efter ombyggnation och omorganisation – och förhoppningsvis med långsiktigt säkrat stöd för den extremt resurs- och kostnadskrävande kvalificerade hästsjukvård som man tillhandahåller landets hästar och deras ägare.

I stället för att falla för frestelsen att gå i polemik beträffande "försåtliga" svar och andra märkliga påståenden och tillvitelser från Berit Funkquists sida, vill jag ta tillfället att redovisa de faktiska förhållandena:

Handlar inte om pappersfall

Under flera år har en snabbt växande andel av veterinärutbildningens kostnader och därmed också av statsanslaget gått till den djursjukvård som bedrivs i anslutning till veterinärutbildningen och som är en oundgänglig grund för denna. Nu har vi

BKH

BLEKINGE KRONOBERGS HUSDJURSTJÄNST

BKH är ett service- och kunskapsföretag som bildades 1948 och som ägs av mjölk- och köttproducenter i Blekinge och Kronobergs län. Vi är ca 50 årsanställda och omsätter knappt 30 mkr. Förutom nötsemin, kokontroll och avbytarservice arbetar vi med rådgivning inom mjölkkvalitet, djurhälsovård, utfodring samt avel. Här arbetar bl a husdjurstekniker, agronomer, lantmästare, veterinärer, avelsrådgivare och administratörer. Vi samarbetar med bl a Arla och Skånemejerier.

VI SÖKER NY VETERINÄR

Vi söker dig som är utåtriktad och som "brinner för" djurhälsofrågor och vill vara med och utveckla BKHs verksamhet.

Arbetet innebär bl a rådgivning inom förebyggande djurhälsovård och fruktsamhet samt kursverksamhet för både vår personal och lantbrukare.

Vi kan erbjuda dig ett positivt och utvecklande arbete i ett engagerat team!

Arbetet innebär även mycket kontakter och samarbete med närstående organisationer.

Har du frågor ? Ring vår VD Olof Persson eller någon av våra veterinärer Camilla Augustsson eller Christine Börjesson på 0470-70 76 50.

Välkommen med din ansökan före den 10 januari 2003 till
Blekinge Kronobergs Husdjurstjänst Ekonomisk Förening
Honnörsgatan 12 , 352 36 Växjö

Göran Dalin tvingas stänga hästjouren under en period. Foto: SLU.

kommit till ett läge där det inte längre är rimligt att stora delar av veterinärutbildningens statsanslag binds upp som indirekt stöd till vården av landets sjuka hästar.

En utredning inom ansvarig institution har – med aktivt deltagande av lärare och forskare – lagt fram olika handlingsalternativ och också kartlagt kostnadsbilden. På grundval av utredningens analyser och förslag har olika handlingsalternativ granskats. Utredningen ger också en väldigt bra grund för det fortsatta förändringsarbetet med sikte på återupptagen jourverksamhet.

Som en konsekvens av stora driftsunderskott tvingas jag som dekanus att tillsammans med ledningen för hästkliniken ta beslutet att under en period stänga hästjouren. Innan beslutet tagits har samråd skett mellan institutions-, fakultets- och universitetsledningarna. De fackliga organisationerna har vid förhandlingar accepterat agerandet. Givetvis påverkas både undervisning och djursjukvård. Att påstå något annat vore tokigt. Men – det handlar inte om att ersätta levande hästar med "pappersfall", det handlar inte om "katastrofala" följder för utbildningen. De ansvariga lärarna arbetar intensivt på att försöka minimera de negativa följderna för studenterna så mycket som möjligt.

Inga nedgrävda skattkistor på SLU

Det är mig givetvis helt främmande att antyda att Berit Funkquist som tidigare mångårig chef för delar av den nu krisdrabbade verksamheten skulle ha någon del i den situation som nu uppstått. Hon kunde ju, när bokslutssiffrorna så krävde, uppsöka universitetets centrala administration, få absolution och skuldavskrivning. Så fungerar det inte längre, några hemliga gömmen med nedgrävda skattkistor finns inte på SLU. När veterinärmedicinska fakultetens samtliga institutioner under flera år – och också nästa år – tvingas acceptera sjunkande statsanslag så återstår inte annat än att ta tag i problemen där de finns!

Att vi tar beslutet att temporärt stänga hästjouren betyder inte att vi ger upp ambitionen att fortsättningsvis också ge denna viktiga service – det betyder att vi menar att de som nyttjar den, deras intresseorganisationer och andra med intressen i hästnäringen måste ta ställning till hur man kan och vill stödja den tyngre hästsjukvården i landet. Utöver kliniken i Uppsala finns ju bara tre hästkliniker med dygnet-runt-året-runt-öppet, i Strömsholm, Skara och Helsingborg. Det betyder också att SLU svarar för hälften av landets kliniker – utöver Uppsala driver vi också Skara djursjukhus.

Tillgången till jourverksamhet vid SLU i Uppsala måste säkras långsiktigt också av andra skäl. Forskning och forskarutbildning, liksom specialistutbildning och kompetensutveckling hos de kliniska lärarna kräver tillgång till den typ av patienter som bara en dygnet-runt-öppen klinik kan ta emot. Och detta gäller såväl häst- och smådjursklinikerna som den ambulanta service vi ger lantbrukare och hästägare i Uppsala kommun.

Ekonomiskt stöd saknas

Så ett par ord om hur vi från institutionens och fakultetens sida arbetat inom och utom SLU under många år för att få en lösning när det gäller klinikverksamheten.

Under de år som jag varit dekan, dvs sedan 1996, har vi enträget kämpat för att få en långsiktigt hållbar finansiering av den omfattande klinikverksamhet som vi driver inom SLU. Från universitetets sida har medel tillskjutits flera gånger.

Vi har från fakultetens sida tagit upp frågan med Jordbruksverk, försäkringsbolag, hästnäring och hundorganisationer, vi har fått draghjälp genom riksdagsmotioner, vi har fört upp frågan i samband med hästpolitiska utredningen, etc, etc. Vi har fått hjälp bland annat av veterinärförbundet. Listan på vad som gjorts kan göras lång. Alla håller med oss om betydelsen av vår verksamhet och vikten av att den säkras för framtiden. Kvar står att man stöder oss på alla sätt utom ekonomiskt! Där har vi misslyckats (hittills).

Rådgivningen viktig för praktiker

Så avslutningsvis några reflektioner beträffande värdet av den jourverksamhet för häst som vi nu temporärt tvingas stänga. Under många somrar och otaliga helger fram till för några få år sedan var jag verksam i veterinärmedicinens "primärvård", som distriktsveterinär i Sörmland, i ett mycket hästrikt område. Jag kan försäkra Berit Funkquist att jag då fick många tillfällen att uppskatta närheten till två stora djursjukhus. Kollegerna på SLU i Uppsala och på Regiondjursjukhuset i Strömsholm ställde alltid glatt och villigt upp med råd och dåd, dygnet runt, året runt. Något som gjorde att jag alltid kunde ge bästa möjliga veterinärmedicinska service. Viktigt inte minst från djurskyddssynpunkt!

Göran Dalin
leg veterinär, dekanus
Veterinärmedicinska fakulteten, SLU

Distriktsveterinärerna satsar på arbetsmiljön

I SVT 15/02 refererade en artikel Arbetsmiljöinspektionens pågående granskning av bland annat Jordbruksverkets veterinärverksamhet. De ansvariga för veterinärverksamheten ger här en replik till artikeln, som de anser innehåller felaktiga och överdrivna påståenden.

Vi tycker att det är positivt att Arbetsmiljöinspektionen har intresserat sig för distriktsveterinärernas arbetsmiljö. Detta genom ett projekt där inspektioner av veterinärstationerna har varit en viktig del. Vi såg projektet som värdefullt vid vår gemensamma inledande diskussion eftersom det skulle kunna ge oss ytterligare vägledning för det arbetsmiljöarbete som redan bedrivs inom organisationen. Vi hade dock förväntat oss att de frågor som kom upp skulle hanteras på ett seriöst sätt, vilket vi även utlovades före projektets start.

Det är därför förvånande att slå upp SVT och där hitta en artikel som tar upp en rad, i våra ögon, felaktiga och överdrivna påståenden. Artikeln får det att framstå som om det inte existerar något arbetsmiljöarbete alls hos distriktsveterinärerna. Vi vill genom denna replik visa att det i hög grad pågår ett sådant arbete.

Arbetsmiljöarbetet för distriktsveterinärerna

Vi vill instämma i att huvudansvaret för arbetsmiljöfrågorna självklart vilar på arbetsgivaren. Ytterst är generaldirektören ansvarig. Eftersom det är omöjligt för generaldirektören att i praktiken övervaka att allt arbete sker enligt arbetsmiljölagen delegeras dessa uppgifter till avdelningschef, stationschef och personalhandläggare. Både avdelningschef, stationschef och personalhandläggare medverkar till att skapa en bättre fysisk, organisatorisk och psykosocial arbetsmiljö och de ansvarar för arbetsmiljön på olika nivåer. Självklart har varje medarbetare även ett ansvar för sin arbetsmiljö.

Planering och uppföljning av arbetsmiljöarbetet görs delvis av arbetsmiljökommittén som sammanträder två till tre gånger per år. Kommittén består av representanter från arbetsgivaren, huvudskyddsombudet och DVF:s styrelse. Huvudskyddsombudet och skyddsombuden utses av DVF (Distriktsveterinärföreningen).

Prioritering

Inom distriktsveterinärorganisationen har vi satsat hårt på arbetsmiljö och kompetensutveckling under de senaste åren för att erbjuda attraktiva arbetsplatser för distriktsveterinärerna. Detta är inte minst viktigt för att vi ska kunna rekrytera yngre kolleger till ett arbete i organisationen. Men det är också viktigt att de som redan arbetar inom organisationen trivs och har förutsättningarna att göra ett gott arbete.

Representativt för organisationen?

Särskilt beklagligt är de formuleringar som används i artikeln såsom "riskerar liv och hälsa", "stenhårda arbetsförhållanden" och "omänsklig arbetsbelastning". Vår övertygelse är att dessa formuleringar är långt ifrån representativa för hela organisationen. Skulle det vara så att delar av organisationen upplever sin situation så illa ser vi mycket allvarligt på det. Vi har hittills inte fått sådana signaler från våra stationer.

Vi tror inte att några distriktsveterinärer känner igen helhetsbeskrivningen av organisationen i denna artikel. Alldeles självklart finns det synpunkter och problem som man känner igen och som förekommer av och till. Veterinäryrket är i sin natur förenat med vissa risker, precis som vissa andra yrken. Det är en självklarhet att försöka minimera riskerna så mycket det går,

Inom distriktsveterinärorganisationen har vi satsat hårt på arbetsmiljö och kompetensutveckling under de senaste åren, påpekar insändarna. Foto: Lotta Olsson.

men en miljö helt utan risker är svår att uppnå. Vi har noterat att Arbetsmiljöinspektionen i huvudsak inte följt upp fältarbetet trots att det är här de stora fysiska riskmomenten finns inom distriktsveterinärverksamheten.

Artikeln tar upp innehållet från ett fåtal av de inspektionsmeddelanden som skrivits efter utförda inspektioner. För att ge en korrekt bild av de 43 inspektioner som gjorts inom organisationen bör det även framgå att 17 stycken inte resulterat i några inspektionsmeddelanden.

Har inget hänt sedan 1995?

Artikeln anger att "just inget har hänt sedan 1995 för att förbättra arbetsmiljön". Undertecknade vill framhålla den mycket stora förbättring av arbetsmiljön som skett sedan 1995. Under denna period har 40–50 veterinärstationer bildats, vilket inneburit att veterinärerna fått ordentliga arbetsplatser, kollegialt utvecklat samarbete, ökat antal assistenter, minskat antal journätter, större flexibilitet för komplediget och semester, möjlighet till deltidsarbete, bättre utrustning och bra tjänstebilar. Dessa faktorer utgör stora förbättringar för arbetsmiljön. Den bild som illustrerade artikeln och visade en glad kvinnlig veterinär bakom en modern stor kombibil, beskriver verkligheten mycket bättre än artikeln.

Framtidens arbetsmiljö

Från och med våren 2002 har organisationen fokuserat ytterligare på arbetsmiljöfrågorna. Dels genom att frigöra ytterligare ekonomiska resurser för arbetsmiljöförbättringar av olika slag och dels genom att tillsätta ännu en personalhandläggare på distriktsveterinärenheten. Jordbruksverkets dokument om Systematiskt arbetsmiljöarbete är under omarbetning för att vara ett bättre stöd för alla i arbetsmiljöuppgifterna.

Det ständiga förbättringsarbetet med distriktsveterinärernas arbetsmiljö pågår. Tillsammans med fackliga företrädare har vi ett förtroendefullt och konstruktivt samarbete. En viktig fråga är distriktsveterinärernas beredskapsbörda. Distriktsveterinärerna tar ett stort ansvar för jourverksamheten i privata praktikområden. Det är väsentligt att denna börda inte blir alltför stor.

Vi välkomnar en diskussion och utveckling av arbetsmiljön för distriktsveterinärer och andra veterinärer. För Distriktsveterinärerna har vi ansvaret för att denna process sker på ett positivt sätt. Det känns som ytterst angeläget att vi även i framtiden satsar på arbetsmiljön för att kunna erbjuda attraktiva arbetsplatser.

Håkan Henrikson
Chef, Distriktsveterinärerna
Olle Johansson
Bitr. chef, Distriktsveterinärerna

Kalmar Djursjukhus söker smådjursveterinär

Kalmar Djursjukhus är ett privatägt välutrustat djursjukhus, med fina rymliga lokaler beläget centralt i mysiga Kalmar.
Vi är sex veterinärer och tolv djursjukvårdare som tar emot ca 14 000 patienter om året.
Vi behöver nu utöka med ytterligare en veterinär.
Vi ser helst att du har specialistkompetens men ffa ett stort intresse för smådjurssjukvård och känsla för service och omtanke.
Vi kan även erbjuda aspiranttjänst för smådjursspecialisering,

Anställningen gäller fast tjänst 80-100%. Jourtjänst ingår.

Varmt välkommen med förfrågningar och ansökan till Suzanne Sandquist Kalmar Djursjukhus, Gas Jacobs gata 1, 392 45 Kalmar. 0480-270 50 eller e-mail suzanne.sandquist@brevet.nu.

ATG SÖKER

2 utbildningsveterinärer

ATG (AB Trav och Galopp) driver ett 20-tal kliniker på trav- och galoppbanor i landet där vi behandlar alla hästraser. Vi har ca 30 veterinärer anställda vid dessa hästkliniker.

Vi söker nu två legitimerade veterinärer med hästintresse och gärna med erfarenhet från kliniskt arbete med hästar. Vi erbjuder ett tre-årigt vidareutbildningsprogram i hästsjukvård, i ATG:s regi.

Utbildningstjänsterna syftar till att leda fram till examination för specialistkompetens i hästens sjukdomar.

Du bör ha ett gediget intresse för hästar och hästsport. Vi värdesätter yrkeskunskap, social kompetens, engagemang, arbetskapacitet och fortbildningsintresse.

Tjänsterna är tidsbegränsade heltidstjänster (3 år) med möjligheter till fast anställning därefter.

Anställningen kommer att innebära tjänstgöring såväl vid några av ATG:s kliniker som vid något större djursjukhus eller SLU. Anställningen omfattas av kollektivavtal mellan ATG och Sveriges Veterinärförbund.

Upplysningar lämnas av överveterinär Peter Kallings, 08-627 20 11 eller bitr. överveterinär Peter Franzén, 08-627 20 50.

Ansökan med styrkt meritförteckning samt tre referenser skall vara ATG tillhanda senast den **20 januari 2003** på adress:
ATG, Klinik- och forskningsavdelningen, 161 89 Stockholm.

Ryttarens bristande kunskaper är problemet...

Med anledning av en insändare i SVT nr 14/02 om betselskador i hästmunnar (Om ändå hästar kunde skrika som grisar), ges här en annan syn på problematiken. Skribenten håller med om att många ryttare saknar respekt för hästens mun, men anser att bettlösa huvudlag måste kombineras med en förbättrad ridundervisning.

Frekvensen betselskador talar sitt tydliga språk om nivån på dagens ridning. Knappast något bett orsakar ju skador så länge

Replik

det inte har förbindelse med händerna på en ryttare/kusk. Många ryttare och kuskar tycks dessvärre mer eller mindre sakna respekt för hästens mun, förmodligen på grund av okunskap och/eller ignorans. Ändå diskuteras knappast någon detalj i hästens utrustning så mycket i hästkretsar just nu, som just bettet. Det går knappast att slå upp en hästtidning utan att finna artiklar och/eller reklam om just olika bett.

Skickligheten ligger inte i utrustningen

Redan 1700-talsberidaren Francois Robichon de la Guérnière påpekade att om utrustningen hade så stor betydelse som det ibland påstods skulle varje ryttare bli fullärd bara genom att inhandla rätt bett, vilket naturligtvis inte är fallet. Att kontrollera hästar med hjälp av fysisk styrka och mekaniska hjälpmedel ger alltid upphov till mer eller mindre motstånd hos hästen. Människans övertag gentemot hästen består därför inte i första hand i en bit utrustning, utan i en större intelligens och förmåga att planera sina handlingar. Genom att alltid ligga steget före kan vi få hästen att utföra det vi ber om, helt frivilligt.

Ryttarens ansvar när betselskadorna kommer på tal kommer oftast i skymundan. Bettet är knappast till för att ryttaren ska kunna hålla sig fast i sadeln med dess hjälp. Inte heller för att fixera hästens huvud i ett läge där hästen inte har något annat val än att underkasta sig ryttarens vilja. De flesta köper nog istället ett bett i syfte att göra sig förstådda med hästen. När det inte fungerar köper man ett nytt, skarpare och mer komplicerat bett (med tungfrihet och/eller hävstångsverkan) eller också förlitar man sig på att en hjälptygel ska göra jobbet. När hästen sedan blir skadad av ryttarens inverkningar köper man ett annat bett. Ett kort bett har den fördelen att ryttaren inte kan dra upp bettet mellan hästens kindtänder. Således orsakar ryttaren hästen mindre skador när hon/han drar i tyglarna. Ett bettlöst huvudlag mildrar effekterna av ryttarens beteende. Men inget av dessa alternativ löser egentligen grundproblemet, dvs att ryttaren inte kan kontrollera sin kropp och/eller har en felaktig uppfattning av hur hjälperna ska användas och hur man gör sig förstådd med hästen och tolkar dess beteenden.

Fransk ridkonst att föredra

En del av problematiken synes vara att den tyska ridkonsten, som är grunden för modern tävlingsridning, är fokuserad på kontakt. Hästen ska alltid gå med en viss belastning, "stöd", på tyglarna, även i samling. Det är väl känt att långvarig tryckbelastning på lanerna kan ge upphov till tryckskador, även om inte trycket i sig är särskilt stort. Den traditionella franska rid-

I all god ridning utgår hjälpgivningen från ryttarens ryggrad, och förutsätter en uppmärksam ryttare som sitter i balans och därmed undviker att dra hästen i munnen.

konsten fokuserar istället på lätthet och eftergift och en tillbakagång till dessa ideal skulle säkerligen spara många hästars munnar.

All god ridning består för övrigt, oavsett tradition, i att hjälpgivningen utgår från ryttarens ryggrad, inte i första hand tygel och skänkel, och förutsätter en uppmärksam ryttare som sitter i balans och därmed undviker att dra hästen i munnen.

Förbättra ridundervisningen

Den åtgärd som torde vara mest rationell för att minska betselskadorna är således att förbättra ridundervisningen, något som borde vara fullt möjligt med tanke på att ridsporten är jämförelsevis väl organiserad i Sverige. Ändringen kan bestå i t ex en ökad betoning på lätthet och balans i ridningen, avsuttna lektioner där man går igenom hästens anatomi och naturliga beteende, tillpassning av och funktion hos hästens utrustning, psykologi samt praktiska övningar i form av regelbunden sitsträning, övningar på longerlina, manövrering av hästen utan att använda tyglarna osv. Det finns flera möjliga användningsområden för milda bettlösa alternativ: t ex vid ridundervisning på ridskolor, till barnponnyer, vid utbildning eller omskolning av hästar, unghästar som byter tänder, uteritter, turridning osv. Denna möjlighet att skona hästarnas munnar från missbruk borde tas på största allvar.

Några regler inom ridsporten synes vara kontraindicerade för gott hästmannaskap och ge fel signaler såväl till ryttare i de undre leden som till gemene man och djurskyddsintresserade. Det borde t ex vara tillåtet att använda mindre och lindrigare utrustning på tävlingar, om ryttaren så önskar. När får vi se ridsporteliten "ta på sig sovrumstofflorna" såsom 1800-talsberidaren Francois Baucher gjorde på äldre dar?

Ulrika Lindström
leg veterinär, Väderstad

Är det laserakupunktur eller akupunktur i sig som testas?

Lars-Erik Appelgren ger i det följande ett genmäle till Annika Nygren Thoresen, angående hennes replik i debatten om laserakupunktur på häst, publicerad i Svensk Veterinärtidning nr 15/02.

Titeln på den uppsats som presenterades i Svensk Veterinärtidning nr 11/02, sid 527-533, var "Laserakupunktur på hästar med COPD". Om avsikten verkligen var att visa att just *laser-*

Replik

akupunktur hade botat de aktuella COPD-hästarna borde man ha gjort som Annika Nygren

Är det akupunkturen generellt eller akupunktur med laser som testas i artikeln, frågar debattören.

Thoresen diskuterar i sin replik till min tidigare kommentar: "Om man kräver att undersökningen skall göras dubbelblind kan man få problem eftersom akupunkturpunkter kan stimuleras på flera sätt: med nålar, injektioner, laser, värme, kyla, massage etc. I kontrollgruppen skulle då risken finnas att man stimulerar aktiva akupunkturpunkter bara genom det tryck som laserpennan utgör. Naturligtvis inte med samma styrka, men tillräckligt för att utgöra en felkälla".

Det är det som är finessen med den metod som jag föreslagit. Om just *laserakupunktur* har några fördelar framför akupunktur, borde det i så fall vara möjligt att påvisa sådana skillnader. Om avsikten däremot varit att som sägs i nästa stycke, nämligen att testa *akupunktur* på COPD-hästar håller jag med förslagsställaren: "Akupunktur borde därför testas genom att man har en kontrollgrupp som får en helt annan behandling eller ingen alls, men i övrigt samma skötsel."

Vad beträffar finansiering av dylika studier borde det ligga nära till hands att tillverkaren av den aktuella laserapparaturen bekostade undersökningar som invändningsfritt visar att apparaturen har en plats i veterinärmedicinen.

Att placeboeffekter är en realitet har jag aldrig ifrågasatt eller försökt eliminera.

Däremot strävar jag efter att försöka särskilja placeboeffekter från påstådda effekter av specifik terapi (läkemedel, strålning etc).

Lars-Erik Appelgren
professor emeritus

Ansvarsärenden

Anmälan om felaktig förlossningshjälp till ko

Två djurägare anmälde veterinär XX för felbehandling av en ko. XX bestred det som lagts honom till last.

Djurägarnas anförande

Djurägarna bedriver sedan ett antal år kreatursdrift med am- och dikor. Driften omfattar ungefär 20 kor samt årstjurar och kalvar. Under våren hade alla kor kalvat utom en. Den kvarvarande kon var gammal, vid god vigör och hade kalvat flera gånger tidigare utan komplikationer. Eftersom djurägarna var bortresta några timmar den aktuella dagen utfördes passningen av djuren av grannar, båda djurägare. Vid 16-tiden samma dag påbörjades kalvningen. Fostervattenblåsan syntes och kalvningen föreföll så långt normal. Ungefär kl 19.30 konstaterades att kons värkar hade avstannat och att kon visade symtom på kalvningsförlamning. Veterinär tillkallades.

Veterinär XX var på plats kl 20.00 och behandlade kon med kalcium. Han rev sönder fostervattensblåsan och drog ut lite fosterhinnor i samband med att han kände på kalven. Enligt närvarande grannar hade XX vid detta tillfälle halva underarmen inne i kon. Han sade att "värkarbetet alltid kommer igång vid kalciumgiva". Grannarna påtalade vid veterinärens besök att denne borde stanna för att hjälpa ut kalven, eftersom fostervattnet hade gått då blåsan/hinnorna rivits sönder. Detta avvisade dock XX som onödigt. Omkring kl 22.00 hade kon rest sig upp. Då värkarbetet inte hade påbörjats beslöt de tillsammans med sina grannar att hjälpa kon med draghjälp. De var fyra vuxna personer som endast efter stor möda lyckades att få ut en död kalv.

Vid veterinärbesöket kände XX i kon och konstaterade att kalven låg i normalt läge. Han menade dessutom att det var för tidigt att dra. Enligt djurägarnas mening innebär det faktum att fosterhinnan rivits sönder att tidsperspektivet krymper betydligt. Dessutom borde XX vid undersökningen också ha konstaterat att det rörde sig om en stor kalv. Detta sammantaget borde rimligen ha inneburit att veterinären skulle ha avvaktat på plats och sedan hjälpt fram kalven. När kalven kom ut visade den genom färg och dylikt inte tecken på att ha varit död länge. Djurägarna undrar därmed om kalven hade levt om veterinär XX hjälpt ut den en och en halv timme tidigare. Genom den långdragna förlossningen har vidare kon orsakats större och mer utsträckt lidande än nödvändigt.

På grund av det inträffade framförde djurägarna muntligen, samma kväll, synpunkter på XX:s sätt att utöva veterinäryrket och skickade dagen efter tillbaka fakturan utan kommentarer för att ge honom möjlighet att avskriva hela eller delar av räkningen. Något hot om anmälan har inte förekommit. Anmälan har endast skett då de vill ha en saklig och välgrundad bedömning av om XX brustit i sin yrkesutövning.

Veterinärens anförande

XX blev uppringd den aktuella dagen kl 19.33 av ett ombud för djurägarna som meddelade att ägarna hade en ko som troligen hade fått kalvförlamning. Omkring kl 20.00 kom han till gården. Kon låg ner med, som han konstaterade, pares i en box. XX fick hjälp med att hålla kon av djurägarnas granne under den

Kurs för veterinärer med nötkreaturspraktik
– arrangör Svensk Mjölk i samarbete med SLU, Kungsängen

”Mastitbekämpning på besättningsnivå – biologiska verktyg i fältarbetet”

När: 25–26 mars 2003
Var: Uppsala/Ultuna, Sunnersta Herrgård, Kungsängen
Innehåll: Ansvarsfull Antibiotikaanvändning, FRISKKO Juver, Utfodringens och miljöns betydelse för en god juverhälsa, Biologiska verktyg/mätparametrar i teori och praktik samt Nyckeltal Djurhälsa, Dynamiska mjölkningsstudier, det senaste om Robotmjölkning, mm
Kostnad: 4 000:-, kost, logi och moms tillkommer.
Kursledare: Torkel Ekman, Mats Gyllensvärd, Håkan Landin och Johan Waldner
Information: Ing-Britt Malmlöf, Svensk Mjölk, tel: 016-16 34 00 (vx), 016-16 34 53 (direkt)

I direkt anslutning erbjuds dessutom – ”Kurs i dynamisk mätning av vakuumfunktioner under mjölkning”, f o m kvällen den 26 t o m eftermiddagen den 27 mars.

Målgrupp: Veterinärer med nötkreaturspraktik och juverhälsotekniker
Innehåll: Teori, praktik och metodik för att genomgöra, ”Dynamiska mjölkningsstudier” i olika typer av mjölkningssystem, inkl automatiska.
Var: Uppsala/Ultuna, Sunnersta Herrgård, Kungsängen
Kursledare: Mats Gyllensvärd & Håkan Landin
Kostnad: 3 000:-, kost, logi och moms tillkommer
Information: Ing-Britt Malmlöf, Svensk Mjölk, tel: 016-16 34 00 (vx), 016-16 34 53 (direkt)

svenskmjölk
SWEDISH DAIRY ASSOCIATION

tid han gav kon intravenöst dropp med Calphon. Kon piggnade därefter till betydligt och fick värkar. XX hämtade en plasthandske för att känna inuti kon så att allt stod rätt till. Vid undersökningen gick fostervattnet. Kalven låg långt in men i normalläge och XX kände två klövar samt en nos ovanför bäckenkanten. Han förklarade för djurägarnas granne att det var för tidigt att ge draghjälp och att värkarbetet ofta kommer igång när man botar orsaken som är paresen. XX sade också att om kon inte hade kalvat inom två timmar är värkarbetet försvagat, varför man måste ge draghjälp. Vidare informerades om att kon måste återbehandlas nästa förmiddag för det fall den inte reste sig upp.

Djurägarnas ombud uttryckte inte vid något tillfälle önskemål om att XX skulle tvångsförlösa kalven med hjälp av kalvutdragare. Inte heller djurägarna uttryckte någon önskan om att få hjälp vid förlossningen, som var ett normalläge. XX hade kunnat vara på plats inom tio minuter. Han konstaterar att allt blev som han förutspådde: kon behandlades för sin sjukdom och blev helt återställd, den kalvade inom två timmar samt behövde draghjälp då värkarna var försvagade.

XX har mycket stor kunskap om koförlossningar och pareser. Att låglandskor som blivit betäckta med köttrasdjur får stora kalvar och därmed svårare förlossningar är allmänt bekant. XX anser att djurägarnas anmälan är en hämndåtgärd då han vägrade avskriva räkningen för paresbehandlingen. Djurägarna hade framfört hot om att anmäla honom.

Jordbruksverkets yttrande

Statens jordbruksverk yttrade sig i egenskap av tillsynsmyndighet för veterinärkåren och anförde att verket enbart bedömt om veterinärens åtgärder överensstämmer med gällande bestämmelser.

Mot bakgrund av de handlingar som erhållits anses att veterinär XX fört alldeles för knapphändiga journalanteckningar. Enligt 1§ Statens jordbruksverks föreskrifter (1993:38) om journalföring och uppgiftslämnande m m skall journalen innehålla tydliga och fullständiga uppgifter. I det aktuella fallet saknas helt anteckningar om status på kon. När det gäller behandlingen saknas vidare uppgifter om att veterinären rektaliserade kon och vilka fynd som gjordes. Eftersom kopian på journalanteckningarna utgörs av behandlingsbeviset syns inte om XX har uppgivit sitt namn.

Ansvarsnämndens bedömning

Ansvarsnämnden konstaterar att utredningen visar att XX har undersökt och behandlat kon på ett korrekt och adekvat sätt. I denna del finns inget att anmärka på.

Det är viktigt att journalföringen är tydlig och fullständig. I detta avseende har det förelegat vissa brister. XX borde bland annat i journalanteckningarna ha angett status på kon, huruvida det rörde sig om en kalvförlamning före eller efter förlossningen samt de fynd han gjorde vid undersökning av kon. Vad nu sagts är emellertid inte av den beskaffenhet att någon disciplinär påföljd kan bli aktuell.

Nämnden lämnade anmälan utan åtgärd.

Sydde med fel suturtråd

En djurägare anmälde veterinär YY för felbehandling av en katt. YY förklarade att hon tar på sig ansvaret för att i samband med operation invärtes ha använt suturtråd av nylon.

Djurägarens anförande

Djurägaren anlitade veterinär YY för att sterilisera en honkatt. Innan operationen påbörjades beklagade sig YY över att hon saknade assistent vid operationen. Djurägarens far, som är tandläkare, erbjöd sig därför att assistera. YY avböjde dock erbjudandet om hjälp. När katten hämtades efter operationen verkade allt vara som det skulle. Omkring två veckor efter operationen förändrades emellertid kattens tillstånd till det sämre. Katten blev trött och slö och ömmade över magen. Efter en tid öppnades ett hål i kattens mage, varvid en sutur föll ut. Djurägaren antog att katten därefter skulle bli bättre. Då kattens tillstånd istället förvärrades uppsökte ägaren veterinär vid en närbelägen smådjursklinik. När veterinären vid undersökningen öppnade kattens mage påträffades ytterligare tre suturer av icke resorberbart material.

Katten opererades på nytt vid smådjurskliniken, knappt tre månader efter steriliseringen, eftersom den dessförinnan hade parat sig och blivit dräktig men fått missfall. Vid denna operation avlägsnades resterande könsorgan, livmoder och en halv äggstock.

Djurägaren ifrågasätter om en veterinär får använda icke resorberbart material invärtes. Veterinär YY har försökt köpa hennes tystnad med en postgirobetalning om 1 600 kronor som dock inte täcker hennes på grund av händelsen uppkomna kostnader.

Veterinärens anförande

Efter att YY hade utfört kastrering av den aktuella katten tog djurägaren kontakt med henne per telefon ca tio månader senare. Djurägaren meddelade vid detta tillfälle att katten hade fått behandling vid en smådjursklinik på grund av komplikation som hade uppstått efter kastreringen. Suturtråd av nylon hade orsakat infektion, till följd av fistelbildning runt tråd av suturamid. YY bad om ursäkt för sitt misstag, då hon oavsiktligt sytt med icke resorberbart material, suturamid istället för vicryl subkutant. Djurägaren godtog ursäkten och sade sig för övrigt vara nöjd med operationen. Då ägaren uppgav att hon hade haft utlägg om 1 600 kronor på grund av den uppkomna situationen, gjordes en utbetalning motsvarande detta belopp. Djurägaren

har därefter krävt YY på ytterligare ersättning.

Det är mycket tråkigt att YY begick misstaget med fel sorts suturtråd. Hennes egen förklaring till misstaget är trötthet, efter en lång arbetsdag.

Jordbruksverkets yttrande

Statens jordbruksverk yttrade sig i egenskap av tillsynsmyndighet för veterinärkåren och hade inget att anföra mot veterinär YY.

Ansvarsnämndens bedömning

Veterinär YY har inte utfört den aktuella operationen lege artis, dels eftersom livmoder och äggstockar inte avlägsnats fullständigt, dels eftersom hon använt för ändamålet felaktigt suturmaterial, i detta fall suturtråd av nylon.

Katten blev sedermera dräktig och var tvungen att genomgå en ny operation där kvarlämnade organ bortopererades. På goda grunder kan antas att ingreppet orsakat katten såväl smärta som besvär.

Enligt nämndens mening var YY:s agerande sådant att hon inte kunde undgå disciplinpåföljd i form av en erinran. Med stöd av 10§ lagen (1994:844) om behörighet att utöva veterinäryrket tilldelade ansvarsnämnden veterinär YY en erinran för att hon av oaktsamhet åsidosatt sina skyldigheter i den veterinärmedicinska yrkesutövningen.

Johan Beck-Friis

Förbundsstyrelsen och kanslipersonalen vill tacka för det gångna året och tillönska alla medlemmar, övriga läsare och medarbetare

en God Jul och ett Gott Nytt 2003

Förändringar i djurskyddslagen

Vid årsskiftet träder ett antal förändringar i djurskyddslagen i kraft. Jordbruksverket redogör här för några av de viktigaste nyheterna ur veterinär synvinkel.

Den 1 januari 2003 träder en del förändringar i djurskyddslagen i kraft. Lagstiftningen har skärpts på flera punkter, bland annat har förändringar gjorts i skötselföreskrifterna. Jordbruksverket ska efter den 1 januari 2003 ges möjlighet att utfärda skötselföreskrifter för alla djur som omfattas av lagen dvs husdjur, andra djur i fångenskap och försöksdjur. Tidigare begränsades skötselföreskrifterna till att omfatta försöksdjur och djur som hölls för tävling eller produktion av livsmedel, ull, skinn eller pälsar.

Förändringen innebär bland annat att verkets skötselföreskrifter nu omfattar alla hästar, inte bara de som föds upp eller hålls för tävling, och att Jordbruksverket även ges möjlighet att utfärda skötselföreskrifter för sällskapsdjur som hålls av privatpersoner.

Förbud mot operativa ingrepp utvidgat

Även tidigare var det förbjudet att göra operativa ingrepp i annat fall än när det var befogat av veterinärmedicinska skäl. Detta förbud har nu utvidgats till att omfatta både operativa ingrepp och injektioner. Det anges också i den nya formuleringen att både operativa ingrepp och injektioner ska utföras av en veterinär. Kravet på veterinär gäller också andra behandlingar i syfte att förebygga, påvisa, lindra, eller bota sjukdom eller skada, om behandlingen kan orsaka lidande som inte är obetydligt. Med stöd av denna skrivning anser Jordbruksverket att ingrepp som t ex nässvalgsondning, rektalisering m m, som normalt inte innebär något större lidande men som kan orsaka ett avsevärt lidande, ska utföras av veterinär. Liksom tidigare kommer verket att meddela föreskrifter om undantag från grundregeln rörande operativa ingrepp och injektioner. Möjligheten att delegera behandling med injektioner kommer t ex att kvarstå.

Nya kriterier för utfärdande av djurförbud

Länsstyrelsen ska nu meddela förbud att ha hand om djur även till den som blivit dömd för djurplågeri, till den som vid upprepade tillfällen dömts för brott mot djurskyddslagstiftningen och till den som vid upprepade tillfällen meddelats föreläggande eller förbud av en tillsynsmyndighet. Även rörande omhändertagande av djur har skrivningen skärpts. Tidigare formulering att länsstyrelsen *får* besluta om omhändertagande har nu ändrats till att länsstyrelsen *ska* besluta om denna åtgärd. Grunderna för omhändertagandebeslut har utökats i analogi med skyldigheten att meddela djurförbud. Omhändertagna djur får nu dessutom överlåtas. Tidigare var det bara tillåtet att sälja eller avliva djuret.

Höjd strafftid

Slutligen höjs strafftiden från ett till två år för den som döms för brott mot djurskyddslagen, eller mot föreskrift som meddelats med stöd av lagen. Den nya lagen återfinns i sin helhet på regeringens hemsida www.regeringen.se

Åsa Regnander-Dahl
veterinärinspektör,
Jordbruksverket

LUNDABYGDENS DJURSJUKHUS
inbjuder till
Lundadagen
lördagen den 1 februari 2003 klockan 15.00
på Grand Hotel i Lund

För 16:e året anordnar Lundabygdens Djursjukhus ett tvärvetenskapligt symposium

Program
Are Private Practice – University Alliances the Future of Veterinary Education?
Strategiska allianser mellan Universitetet och Privatpraktik – veterinärutbildningen vid ett vägskäl?
Börje K. Gustafsson, DVM, PhD, professor, Department of Veterinary Clinical Medicine, Urbana, University of Illinois.

Neurosomatiska sjukdomar hos människa – djur
Robert Olin, MD, PhD, professor emeritus, preventive medicine.
Stina Fernö, DVM, chefveterinär, spec. komp., Lundabygdens Djursjukhus.
Anne Wiig, DVM, klinikveterinär, Lundabygdens Djursjukhus.

Djurläkemedel – marknad och priser
Gunnar Karlsson, apotekare, apoteksområdeschef, riksansvarig djurläkemedel, Apoteket AB.

Prescription Diet b/d: foder mot ålderssenilitet hos hund, fallbeskrivningar
Olle Vougt, VD, Svenska Kruuse AB.

12.00 Samling för visning av Djurapoteket samt det ombyggda Lundabygdens Djursjukhus, Porfyrvägen 6, Lund.
14.00 Lätt förtäring, Grand Hotel, Lund.
15.00 Symposium – föredrag.
19.00 Supé

Organisatör av symposiet är Rudolf Lundberg, DVM, chefveterinär, spec. komp., Lundabygdens Djursjukhus.

O.s.a. 17 januari 2003.
Per brev: Lundabygdens Djursjukhus, Box 128, 221 00 Lund
Fax 046-31 35 57
E-mail karin.ekborg@djursjukhusetlund.se

Bokanmälan

Cardiac auscultation and phonocardiography in dogs, horses and cats

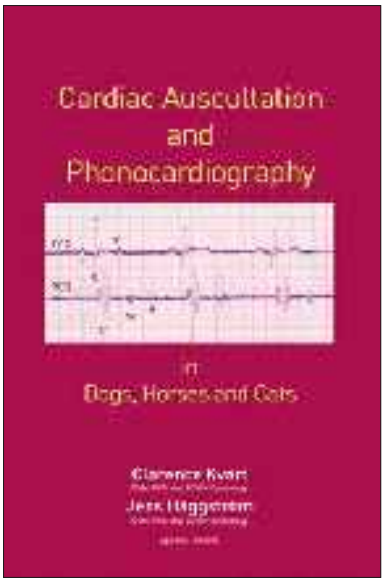

Cardiac auscultation and phonocardiography in dogs, horses and cats
Författare: Clarence Kvart och Jens Häggström.
Förlag: Egen utgivning.
Antal sidor: 120 sidor med mer än 100 färgillustrationer samt en CD-skiva med 63 olika hjärtljud.
Pris: 760 kronor + porto.
Kan beställas via hemsidan http://www.cardiacauscultation.com
ISBN-nummer: 91-631-2837-3.

Denna bok är den första veterinärmedicinska bok som uteslutande avhandlar ämnet hjärtauskultation och fonokardiografi. Den är dessutom skriven av de två författare (Clarence Kvart och Jens Häggström) som i internationell jämförelse sannolikt har störst erfarenhet av fonokardiografi.

Boken omfattar över 100 illustrationer av hjärtljud och blåsljud hos hund, katt och häst. Dessutom medföljer en CD med registreringar av över 60 hjärtauskultationer. Boken är en mycket bra genomgång av alla förekommande normala och onormala hjärtljud och blåsljud. Dessutom innehåller den utförliga förklaringar och illustrationer till hur hjärtljud och blåsljud genereras.

Ypperligt instrument

Denna bok vänder sig framför allt till veterinärstudenter och till praktiserande veterinärer som vill utveckla sin kunskap i hjärtauskultation, men är också till stor nytta för den veterinär som ägnar stor del av sin kliniska verksamhet åt kardiologiska problem hos sällskapsdjuren. De flesta svenska veterinärer saknar tillgång till fonokardiografi, men med den nya typen av förstärkarstetoskop, som är sensorbaserad (Meditron), kan man via en dator lagra hjärtljuden i form av fonokardiogram. Detta system i kombination med föreliggande bok utgör ett ypperligt instrument i vidareutbildningen av veterinärer inom kardiologin. Sist men inte minst är det roligt att våra duktiga och internationellt ansedda svenska veterinärkardiologer delger oss sina stora kunskaper på detta sätt.

Ytterligare information om boken och om hur man kan beställa den finns på www.cardiacauscultation.com

Anna Tidholm
leg veterinär, VMD

Remiss

Remisser

Följande remisser är under behandling eller har nyligen besvarats av SVF. Intresserade medlemmar kan vända sig till sin riksförening och/eller sektion för information.

Inom parentes anges varifrån remissen kommer, samt senaste dag för delföreningarnas svar till förbundet. Om remissen redan besvarats anges datum för SVFs svar. Remissvaren finns publicerade på SVFs hemsida: www.svf.se

BVD i nötkreatursbesättningar

Förslag till ändring i SJVs föreskrifter (SJVFS 2002:31) om obligatorisk hälsoövervakning avseende sjukdomen bovin virusdiarré (BVD) i nötkreatursbesättningar (SJV, besvarad 5/11)

Avgifter för veterinära besiktningar vid slakterier m.fl.

Förslag till ändring i Livsmedelsverkets föreskrifter (SLVFS 1998:30) om avgifter för veterinära besiktningar och kontroller vid slakterier, styckningsanläggningar samt kyl- och fryshus (SLV, besvarad 22/11)

Operativa ingrepp på djur

Förslag till föreskrifter om ändring i Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 1993:154) om operativa ingrepp på djur (SJV, besvarad 18/11)

Delegerad läkemedelsanvändning

Utbildning för delegerad läkemedelsanvändning; samt Utbildning för tillhandahållande av läkemedel till personal vid djursjukhus (SJV, besvarad 18/11)

Hälsokontroll, salmonella hos svin

Förslag till ändring i Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2002:21) om frivillig och förebyggande hälsokontroll avseende salmonella hos svin (SJV, besvarad 27/11)

Hälsokontroll, salmonella hos nötkreatur

Förslag till ändring i Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2002:20) om frivillig och förebyggande hälsokontroll avseende salmonella hos nötkreatur (SJV, besvarad 27/11)

Veterinärs rätt att förskriva och tillhandahålla läkemedel

Förslag till föreskrifter om ändring i Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2002:57) om veterinärs rätt att förskriva och tillhandahålla läkemedel i anslutning till djursjukvård och djurhälsovård (SJV, besvarad 26/11)

Villkoren för veterinär verksamhet

Villkoren för veterinär verksam-

het (Rapport 2002/03:4). (Riksdagens revisorer, 2/1 2003)

Besiktningsveterinärernas befogenheter m.m.
Förslag till ändringar i djurskyddslagstiftningen beträffande besiktningsveterinärernas befogenheter m.m. (Jordbruksdep., 17/2 2003)

Kongresser och kurser

Svenska

Nya

1/2 -03. Lundadagen arrangeras i Lund av Lundabygdens djursjukhus. Info: Rudolf Lundberg, Lundabygdens djursjukhus, Box 128, 221 00 Lund. Fax: 046-31 35 57. (Se annons i denna tidning)

25–26/3 -03. Veterinärfarmaci: Mindre sällskapsdjur arrangeras i Uppsala av Läkemedelsakademin. Info: Annette Lindberg, tel: 08-723 50 48, e-post: annette.lindberg@lakemedelsakademin.se

25–26/3 -03. Kurs i "Mastitbekämpning på besättningsnivå – biologiska verktyg i fältarbetet" arrangeras i Uppsala av Svensk Mjölk och SLU. Info: Ing-Britt Malmlöf, Svensk Mjölk, tel: 016-16 34 00 (vx), 016-16 34 53 (D). (se annons i denna tidning)

26–27/3 -03. Kurs i dynamisk mätning av vakuumfunktioner under mjölkning arrangeras i Uppsala av Svensk Mjölk och SLU. Info: Ing-Britt Malmlöf, Svensk Mjölk, tel: 016-16 34 00 (vx), 016-16 34 53 (D). (se annons i denna tidning)

27/3 -03. Veterinärfarmaci: Hästen i centrum arrangeras i Uppsala av Läkemedelsakademin. Info: Annette Lindberg, tel: 08-723 50 48, e-post: annette.lindberg@lakemedelsakademin.se

Tidigare publicerade

20/1 -03. Diagnos: Duktig. Temadag för överambitiösa tjejer och alla andra som borde bry sig, Stockholm. Arrangeras även den **29/1, 9/2, 17/2, 27/2, 6/3, 20/3, 28/3** (SVT 15/02)

3–6/2, 3–6/33, 15–16/5 -03. Kurs i Toxikologisk bedömning, 3 delar, 5 poäng, Lidingö. Arr: Institutionen för Miljömedicin, Karolinska Institutet i samarbete med Läkemedelsakademin (SVT 12/02)

4/3 -03. Kurs i Djurskydd för veterinärer, SLU, Uppsala. Arr: Sveriges Veterinärförbund (SVT 14/02, annons 15/02 och 16/02)

13–14/3 -03. Grundkurs i Rehabilitering av häst och hund, SLU, Ultuna. Arr: Kompetenscentrum smådjur och Hippocampus (SVT 15/02)

9–10/4 -03. Djurhälsovårdens fortbildningskonferens, Lund. Arr: Svenska Djurhälsovården. (SVT 13/02)

11–15/8 -03. Kurs i Pig herd health and welfare, gastrointestinal diseases, Uppsala. Arr: NOVA University. (SVT 14/02)

Internationella

Fler internationella kurser hittar Du på World Veterinary Association's hemsida: http://www.worldvet.org/ och på British Small Animal Veterinary Associations hemsida: http://www.bsava.com

Nya

13–17/1, 20–24/1, 24–28/2 -03. Course in Veterinary Public Health: Epidemiology and Biostatistics arrangeras av Den Kgl Veterinær- og Landbohøjskole, Köpenhamn, Danmark. Info: Office of Continuing Education, tel: 0045-35 28 20 93, e-post: efteruddannelse@kvl.dk, www.kvl.dk

3–7/3, 10–14/3 -03. Course in Veterinary Public Health: Data Management and Biostatics arrangeras av Den Kgl Veterinær- og Landbohøjskole, Köpenhamn, Danmark. Info: Office of Continuing Education, tel: 0045-35 28 20 93, e-post: efteruddannelse@kvl.dk, www.kvl.dk

11–13/3 -03. Course in Laboratory Animal Science: Anaesthesia, Analgesia and Euthanasia of Laboratory Animals arrangeras av Den Kgl Veterinær- og Landbohøjskole, Köpenhamn, Danmark. Info: Office of Continuing Education, tel: 0045-35 28 20 93, e-post: efteruddannelse@kvl.dk, www.kvl.dk

17–21/3 -03. Course in Laboratory Animal Science: Laboratory Animal Health and Pathology arrangeras av Den Kgl Veterinær- og Landbohøjskole, Köpenhamn, Danmark. Info: Office of Continuing Education, tel: 0045-35 28 20 93, e-post: efteruddannelse@kvl.dk, www.kvl.dk

18–19/3 -03. A two day training course "Veterinary Statistics" anordnas i London av Management Forum Ltd, 48 Woodbridge Road, Guildford, GU1 4RJ, UK. Tel: 0044-(0)1483 57 00 99, fax: 0044-(0)1483 53 64 24, e-post: info@management-forum.co.uk. Internet: www.management-forum.co.uk

1/4 -03. Course in Veterinary Public Health: Disease Control Strategies arrangeras av Den Kgl Veterinær- og Landbohøjskole, Köpenhamn, Danmark. Info: Office of Continuing Education, tel: 0045-35 28 20 93, e-post: efteruddannelse@kvl.dk, www.kvl.dk

Tidigare publicerade

18–26/1 -03. Wildlife Capture Course for Veterinarians, Sydafrika (SVT 12/02)

21–23/2 -03. Kurs och möte om Horses – Performance Diagnosis of Bone, Bonn/Weilerswist-Müggenhausen, Tyskland. (SVT 14/02)

3–6/4 -03. 46th British Small Animal Veterinary Association Congress Birmingham, UK (SVT 4/01)

4/7 -03. 2nd Dentistry, Oral and Maxillo-Facial Surgery Forum Velbert, Tyskland (SVT 7/01)

5–6/7 -03. 2nd Surgical Forum of the European College of Veterinary Surgeons /R/Velbert, Tyskland (SVT 7/01)

4–6/9 -03. ESDARs årliga konferens, /R/Dublin, Irland (SVT 15/02)

25–28/8 -04. The 5th World Congress of Veterinary Dermatology, Wien, Österrike (SVT 10/02)

EXAMENSARBETEN REDOVISAS PÅ SLU

Veterinärstudenterna i årskurs 6 kommer att redovisa sina examensarbeten.

Tidpunkt: Måndag 13, tisdag 14 och onsdag 15 januari 2003 kl.10-17
Lokaler: Föreläsningssalarna Ettan, Tvåan och Trean på KC
Schema: Anslås i vecka 2 på KC och visas på SVF:s websida – Senaste nytt
Kontaktperson: Studierektor Lars Holm tel: 018-67 13 22 eller 070-655 28 80, e-post: lars.holm@kirmed.slu.se

ALLA INTRESSERADE ÄR HJÄRTLIGT VÄLKOMNA!

Disputationer

Immunceller i endometriet hos sugga

Veterinär Kampon Kaeoket, institutionen för obstetrik och gynekologi, SLU, försvarade fredagen den 22 november sin avhandling för veterinärmedicine doktorsexamen med titeln: "Infiltration by cells of the immune system in the sow endometrium with special reference to different stages of the oestrous cycle and after pre- and post-ovulatory insemination". Opponent var professor Heidi Engelhardt, University of Brandon, Manitoba, Kanada.

Avsikten med avhandlingen var framför allt att undersöka infiltration och distribution av olika immunceller i endometriet hos sugga under olika stadier i brunstcykeln samt under olika tidpunkter i tidig dräktighet (insemination före ägglossning, ovulation). Som modell för att studera störningar, inseminerades även en grupp suggor efter ovulation. I studien ingick totalt 56 suggor av korsningsras och som hade haft tre till fyra kullar.

I avhandlingen redovisas infiltrationen av neutrofiler, lymfocyter, eosinofiler, makrofager, mastceller och plasmaceller i de olika endometrieskikten (yt- och körtelepitel, bindväv subepitelialt samt i körtelskikt). Lymfocyter var den vanligaste immuncelltypen om man räknar in alla stadier och alla skikt i endometriet. Under brunst (ej inseminerade) sågs en markant infiltration av neutrofiler i det subepiteliala skiktet. Detta visar att det under brunst hos suggor finns en fysiologisk beredskap för en inflammatorisk retning. Antalet eosinofiler var högst under mittcykelfas när progesteronnivån var som högst. För att närmare studera lymfocyterna användes cellmarkörer (CD2+, CD4+, CD8+). CD2+ celler var den vanligast förekommande typen av CD celler. I epitelskikten (yt- och körtelepitel) var CD8+ celler (T-cytotoxiska) vanligare än CD4+ celler (T-hjälpar). I bindväven, subepitelialt och i körtelskiktet, var resultatet det omvända.

Alla suggor som inseminerades före ovulation blev dräktiga. Inseminationen medförde en inflammatorisk reaktion. Neutrofiler återfanns inuti livmodern, i ytepitelet och subepitelialt. Denna reaktion hade avklingat 70 timmar efter ägglossningen. Även hos dräktiga suggor sågs dag elva ett högt antal eosinofiler i det subepiteliala skiktet. På dag 19 (ca 17 dagars dräktighet) sågs ett förändrat immuncellsmönster på grund av dräktigheten. Antalet lymfocyter i ytepitelet var som lägst men i det subepiteliala skiktet var antalet som högst. Detta tolkas som att embryona med sina fosterhinnor påverkar immuncellerna. I ytskiktet behövs en hämning så att embryona inte stöts bort, men varför det i underliggande skikt sker en ökning är inte helt klart.

Insemination efter ägglossning (ca 18 timmar efter, suggorna hade fortfarande ståreflex) medförde att spermietransporten i livmodern blev försämrad, embryon bildades men degenererades och på dag 19 var inget djur dräktigt. Jämfört med de normalt dräktiga suggorna sågs ett stört immuncellsmönster hos en

LUNDABYGDENS DJURSJUKHUS

söker

Klinikveterinär

(tillträde mars 2003 eller tidigare)

Vi skulle gärna vilja ha Dig i vårt team !

Helst önskar vi Dig som är specialistkompetent i hundens och kattens sjukdomar. Det är bra om Du redan nu är intresserad av ett ämnesområde som Du vill utveckla hos oss. Dock måste Du bibehålla en bred kompetens så att Du klarar de vanligaste fallen på poliklinik- och operationsavdelning liksom under jourtid.

Är Du mindre meriterad vill vi att Du arbetar för en specialistkompetens. Utbildning får Du hos oss och via externa kurser. Det är bra om Du är intresserad av ett visst ämnesområde.

Vi försöker att arbeta utan prestige, hålla en öppen kommunikation och arbeta som ett team även med sköterskorna. Då vi som privatägt djursjukhus är ett serviceföretag gentemot allmänheten är våra djurägare och patienter i fokus. Naturligtvis strävar vi efter att hålla en så god kvalitet som möjligt på vårt arbete. Du och Dina arbetskamrater är sjukhusets största tillgång så vi vill värna om en god arbetsmiljö där vi alla kan utvecklas och känna oss behövda.

Vi söker alltså Dig som är ambitiös och tar allvarligt på Dina arbetsuppgifter. Samtidigt vill vi att Du skall tycka att Ditt arbete är roligt. Som veterinär har Du en roll som arbetsledare och bör ha en positiv attityd till Din omgivning men också till Dig själv.

Om Du är villig att utveckla Dig hos oss lovar vi att stödja Dig i Dina arbetsuppgifter här.
Välkommen till vårt team!
Anne, Claes, Elisabeth, Erik, Gun, Monica, Per, Rudolf och Stina.

Lön enligt avtal.
Ansökningar skickas till Lundabygdens Djursjukhus, att.: chefvet. Rudolf Lundberg eller chefvet. Stina Fernö, Box 128, 221 00 Lund.
Tel: 046-31 35 50, fax:046-31 35 57. Privat kan Du ringa Rudolf 0414-30057 Stina 046-134029 eller Erik Mörne 0418-432805.

del av djuren. Av suggor som inseminerades ännu senare (30 timmar efter ovulation) blev ingen dräktig men även här sågs hos en del suggor ett stört immuncellsmönster.

När kvigan inte blir dräktig

Veterinär Renée Båge vid institutionen för obstetrik och gynekologi, SLU, försvarade fredagen den 6 december sin avhandling för veterinärmedicine doktorsexamen med titeln: "On repeat breeding in dairy heifers -- with special focus on follicular dynamics, ovulation and oocyte quality". Opponent var professor Maurice P Boland, University College Dublin, Irland.

Ungefär var tionde ko och kviga blir inte dräktig trots upprepade insemineringar, utan att djuren visar några tecken på sjukdom. Varje misslyckad insemination betyder tre veckors utebliven mjölkproduktion, och ofruktsamma kvigor som går till slakt kan ses som misslyckade investeringar. Renée Båge har genom studier av kvigors brunstsymtom, äggstocksaktivitet och hormonhalter upptäckt vissa avvikelser hos problemdjuren – det kan räcka med små störningar för att oocyten ska påverkas negativt.

Lönsamhetsberäkningar har visat att en kviga bör få sin första kalv vid 24 månaders ålder och därefter en ny kalv var tolfte månad. Sålunda innebär varje misslyckad insemination tre veckors utebliven mjölkproduktion och vanligtvis slaktas kvigan efter ett visst antal misslyckade inseminationer. I Sverige förekommer symtomlös omlöpning hos ungefär tio procent av korna och kvigorna.

Målet med avhandlingen var att finna de särdrag som kännetecknar omlöparkvigor, framför allt under brunsten och vid tiden för äggglossning, för att hitta en förklaring till deras låga fruktsamhet.

Omlöparkvigorna visade sig ha vissa hormonstörningar, framför allt rörande progesteron, både runt äggglossningen och i perioden mellan två äggglossningar. Hos omlöparkvigorna upptäcktes små förskjutningar i hormonspelet inför äggglossningen, där brunstsymtomen och folliklarnas tillväxt i äggstockarna skilde sig från de normala kvigornas. Högbrunsten varade längre hos omlöparna, och oocyten fick tillbringa längre tid i follikeln. Den sista perioden före äggglossning var dock kortare, och det är under denna period som ägget genomgår den slutgiltiga mognad som krävs för att bli befruktat och utvecklas till ett embryo.

Det är sedan tidigare känt att stress påverkar fruktsamheten negativt. För att undersöka om omlöparna var mer stresskänsliga än normala kvigor, och om de avvikande progesteronnivåerna som uppmätts under brunst kunde bero på en ökad progesteronproduktion från binjurarna, behandlades kvigorna med ACTH för att framkalla en stressliknande situation. Vid stress frisätts progesteron parallellt med kortisol från binjurarna. Som svar på den stressframkallande behandlingen producerade både omlöparna och de normala kvigorna progesteron från binjurarna i koncentrationer som överskred de förhöjda halter som tidigare uppmätts under brunst hos omlöparkvigor. Produktionen av kortisol var däremot mycket högre hos omlöparna, och man kan därför misstänka att stress är en faktor i omlöparsyndromet.

Förhandlingsnytt

Nytt banveterinäravtal

Avtalet mellan veterinärförbundet och Jordbruksverket för banveterinärerna är nu klart. Lönehöjningarna sker i två steg och de viktigaste ersättningsformerna blir fr o m den 1 april i år 2 385 kronor per tävlingsdag med 225 kronor ytterligare per lopp som överstiger nio.

För totalisatorlopp (t ex lördagskomb, dagens rätt/trio) samt kvallopp som inte arrangeras i direkt anslutning till tävlingsdag, utgår numera ersättning för högst tre lopp med 1 355 kronor.

Om Du är intresserad av resterande förändringar står undertecknad gärna till tjänst.

Anders Lefrell

SLU

HÄSTJOUREN I UPPSALA TEMPORÄRT STÄNGD

Som framgått bland annat i radio, tv och tidningar tvingas vi under en tid, framför allt av ekonomiska skäl, inskränka verksamheten vid SLUs hästklinik i Uppsala. Temporärt gäller från och med den 19 december således att hästkliniken endast tar emot "dagfall". Jouren är således stängd.

Smådjurskliniken och ambulatoriska kliniken vid SLU i Uppsala har, liksom också SLUs djursjukhus i Skara, öppet i sedvanlig omfattning, dvs med mottagning dygnet runt.

Vidare information kommer att återfinnas på SLUs hemsida med adressen www.slu.se

Vi avser att också lämna ytterligare information direkt via brev till berörda veterinärer.

För veterinärmedicinska fakulteten och dess Institution för kirurgi och medicin - stordjur.

Göran Dalin
dekanus

Göran Sandh
klinikchef

Nytt löneavtal för distriktveterinärerna

I slutet av november slöts det nya löneavtalet för distriktsveterinärerna mellan Jordbruksverket och veterinärförbundet. Avtalet sträcker sig från den 1 april 2002 till den 1 juli 2003, men alla ändringar sker inte redan från 1 april utan senare under avtalsperioden. Nedan följer de viktigaste förändringarna:

Timersättning för vardagsberedskap höjs till 18 kronor per timme från 1 april 2002. Från samma dag ändras också ersättningen vid kurser, sammanträden, läkarbesök m m till att i princip motsvara full lön. Arbetsbefrielsedagar som intjänas fr o m 1 januari 2003 ersätt med 380 kronor per dag, en kraftfull höjning som synes.

Vidare höjs ingångslönerna med 200 kronor från 1 december i år. De nya ingångslönerna blir 14 800 kronor för tillsvidareanställd och 14 300 kronor för legitimerad vikarie respektive 13 800 kronor för vikarie som saknar legitimation.

För ytterligare upplysningar – kontakta veterinärförbundets kansli.

Anders Lefrell

Delpension för statsanställda

SACO-S och övriga parter på den statliga arbetsmarknaden har avtalat om att från 1 januari 2003 återinföra möjligheten till delpension. Avtalet innebär att alla statsanställda som från och med årsskiftet 2002–2003 uppnått 61 års ålder kan ansöka om arbetstidsminskning med ekonomisk kompensation för inkomstminskningen – delpension.

I likhet med tidigare lagstadgad delpension finns ingen ovillkorlig rätt till delpension. Det krävs att arbetsgivaren medger rätt att minska arbetstiden för att ge den anställde möjlighet till delpension. Men avtalet innehåller en stark rekommendation, nämligen: "Parterna rekommenderar arbetsgivaren att tillmötesgå arbetstagarens önskemål om arbetstidsminskning för att kunna få delpension."

Ansökan om arbetstidsminskning ska prövas individuellt av arbetsgivaren. Det är i strid med avtalet om arbetsgivaren redan på förhand eller generellt hävdar att en begäran om delpension inte kan prövas med hänvisning till brist på ekonomiskt utrymme.

Om en ansökan om delpension avslås av myndigheten äger den lokala arbetstagarorganisationen rätt till information och förhandling under ärendets beredning hos myndigheten, för att sedan eventuellt begära förhandling inom fem dagar från det att organisationen fått del av beslutet.

Till sist: Delpensionen utgör 60 procent av lönebortfallet inklusive fasta och rörliga tillägg. Detta innebär att en anställd som går ner på halvtid kommer att totalt erhålla 80 procent av sin gamla lön.

Anders Lefrell
förbundsjurist

Noterat

Jordbruksutskottet stödjer veterinärutbildningen

Efter uppvaktningen i riksdagen från både veterinärförbundet och studenterna på Lantbruksuniversitetet ger nu socialdemokraternas ledande namn i jordbruksutskottet, Sinikka Bohlin, ett positivt besked till veterinärutbildningen. Hon kommer att göra vad hon kan för att det ska finnas tillräckliga resurser för en bra veterinärutbildning i Uppsala. Men hon kritiserar samtidigt Lantbruksuniversitetets ledning för att inte ha slagit larm tidigare om den svåra ekonomiska situationen, rapporterar Radio Uppland den 21 november. Det kan medföra att utbildningen kan bli lidande i framtiden. SLU har jämfört med andra högskolor och universitet fått mindre pengar de senaste åren.

Nu måste en diskussion tas upp med departementet för att hitta de resurser som behövs.

– Jag kommer att arbeta för att SLU ska behandlas som alla andra universitet och få de resurser som krävs för att bibehålla den kvalitet som vi har idag, sade Sinikka Bohlin till Radio Uppland.

Burhönsbeslut överklagas

Jordbruksverket lämnade den 31 oktober in en överklagan till kammarrätten i Jönköping, mot de domar om burhönsdispenser som Länsrätten i Jönköping fattade den 10 oktober.

Länsrätten har i dessa domar upphävt Jordbruksverkets beslut att avslå alla vidare dispenser mot hållande av höns i oinredda burar. Länsrätten motiverade sitt beslut med att 9 § djurskyddsförordningen (och Jordbruksverkets numera upphävda föreskrifter) inte får tillämpas mot enskild eftersom de inte har anmälts till EU i enlighet med det så kallade anmälningsdirektivets (98/34/EG) bestämmelser.

Enligt Jordbruksverkets uppfattning utgör de svenska burhönsbestämmelserna ett införlivande av en bindande gemenskapsrättsakt, nämligen det så kallade hönsdirektivet (1999/74/EG). Eftersom bestämmelser som innebär ett införlivande av bindande gemenskapsrättsakter är undantagna från anmälningsplikt enligt anmälningsdirektivet, anser verket att bestämmelserna kan tillämpas mot enskild.

Jordbruksverkets ståndpunkt är därför att burhönsbestämmelserna gäller och skall tillämpas fullt ut.

Nya handläggare på jordbruksdepartementet

Överdirektören på Riksförsäkringsverket, Ingrid Petersson, har av regeringen utsetts till statsekreterare på Jordbruksdepartementet, meddelade departementet i mitten av november.

Ingrid Pettersson är ekonom med internationell inriktning

och har tidigare bland annat arbetat på Finansdepartementets budgetavdelning, och som departementsråd med inriktning på hälso- och sjukvård på Socialdepartementet.

Vidare meddelas att Joakim Kellner anställts som politiskt sakkunnig hos jordbruksminister Ann-Christin Nykvist. Han är jurist och kommer närmast från Socialdepartementet där han var politiskt sakkunnig hos socialförsäkringsminister Ingela Thalén.

Källan till EHEC-smitta inte fastställd

22 personer i Nordskåne drabbades i mitten av november av en aggressiv EHEC (enterohemorragisk *Escherichia coli*)-in-fektion. Samtliga insjuknade hade ätit kallrökt korv från en mindre charkanläggning i Bjärnum utanför Hässleholm. Korven tillverkades av köttråvaror från nötkreatur som funnits på 17 gårdar i Skåne, Halland och södra Småland.

Bakteriesmittan gav en tvåårig skånsk flicka bestående hjärnskador. Förutom den tvååriga flickan, som alltjämt vårdas på sjukhus, har flera av de drabbade fått njurskador. Två av dem behandlas med dialys men väntas bli fullt friska även om det tar tid, uppger Skånes smittskyddsläkare Hans-Bertil Hansson till TT.

Källan till EHEC-smittan har ännu inte spårats. Provsvaren från djurbesättningar på de 17 gårdarna var i skrivande stund ännu inte klar.

Utbrottet av EHEC-smitta ledde till en diskussion om hur rökta korvar bör tillverkas och behandlas. Traditionell kallrökning sker över en spånbädd i ca 30 graders värme i tre-fyra dagar. Men korvar kan också "rökas" genom att behandlas med flytande rökarom.

Livsmedelsverket i Uppsala samlade i början av december egna experter och representanter från branschorganisationen Kött- och charkföretagen, för att diskutera om det behövs nya anvisningar för korvtillverkarna.

Strängare djurhälsokrav i EU

Djurhälsokraven för produktion, förädling, distribution och införsel av animaliska produkter, både inom EU och för produkter från andra länder, blir hårdare. Det är innebörden i ett förslag till direktiv som rådet nådde enighet om torsdagen den 28 november, rapporterar ”EU Direkt” den 4 december.

”Det här är ytterligare ett bevis för vårt engagemang för god djurhälsa i EU efter krisen med mul- och klövsjukan förra året”, kommenterade David Byrne, kommissionär med ansvar för hälsa och konsumentskydd. ”Animaliska produkter som inte uppfyller EUs djurhälsokrav kommer inte längre att kunna transporteras genom EU eller lagras här.”

De nya reglerna för djurhälsa måste uppfyllas vid tillverkning, bearbetning, distribution och import av animaliska livsmedel. Reglerna ingår i det paket gällande livsmedelshygien som kommissionen presenterade år 2000 och som går ut på att aktörerna på livsmedelsmarknaden har huvudansvaret genom hela livsmedelskedjan. Direktivet träder i kraft den 1 januari 2005, efter rådets formella antagande.

Rökt björnkött bakom sibiriskt trikinosutbrott

Ett trikinosutbrott med mer än 70 smittade personer i sibiriska Khakassia och Kemorovohar har rapporterats av ryska myndigheter. 21 av fallen är barn under 14 år. Alla patienterna sjukhusvårdas och deras tillstånd betecknas som allvarligt men stabilt. Den troliga källan till utbrottet är trikinsmittat rökt björnkött.

I Sverige har sedan mitten av 1980-talet endast ett fall rapporterats (en utlandssmittad person 1991). Ett större utbrott drabbade Blekinge 1961, via smittad korv. Nordpolsfararen Andrés expedition anses ha dukat under efter intag av trikinsmittat isbjörnskött.

I Ryssland är trikinos en realitet. Mellan 1995 och 1997 rapporterades 1 383 fall, varav två med dödlig utgång. Flera smärre utbrott har rapporterats under senare år, varav det nu beskrivna är det största.

Källa: EPI-Aktuellt nr 48, 28 november 2002.

Chef tillsatt för EUs livsmedelsmyndighet

Engelsmannen Geoffrey Podger utsågs den 26 november till chef för EUs nyinstiftade livsmedelsmyndighet, Europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhet. Som styrelseordförande tillsattes tidigare i år den svenske professorn i toxikologi, Stuart Slorach. Stuart Slorach kommer närmast från Livsmedelsverket i Uppsala.

Livsmedelsmyndigheten som har som uppgift att ta fram vetenskapliga fakta om allt som direkt eller indirekt påverkar livsmedelssäkerheten, höll sitt första möte i september i år.

Källa: EU Direkt, 4 december 2002.

SLU

Kompetenscentrum smådjur och Hippocampus

arrangerar grundkurs i

Rehabilitering av häst och hund

13-14 mars 2003

Kontaktperson: Anna Nilsson 018-67 17 85.
E-post: kompetenscentrum.smadjur@slu.se eller hippocampus@slu.se

Jordbruksministern inviger SVFs djurskyddskurs

Den 4 mars 2003 anordnar Sveriges Veterinärförbund en kurs i djurskydd för veterinärer. Kursen har som målsättning att klargöra den enskilda veterinärens djurskyddsansvar i yrkesutövningen, och är den första i sitt slag anordnad av veterinärförbundet (se separat annons).

Jordbruksminister Ann-Christin Nykvist var ombedd att inviga denna djurskyddssatsning från förbundets sida, och har nu tackat ja till inbjudan. Ett stort antal centrala djurskyddspersonligheter kommer också att medverka under dagen, bland andra Linda Keeling, professor i djurskydd, Sven Stenson, ordföranden i SDR (Sveriges Djurskyddsföreningars Riksförbund), åklagare Niklas Sannerholm från Göteborg, veterinärerna Ranald och Helen Munro från Storbritannien, med flera. Kursen är tänkt som en första språngbräda för veterinär kompetensutveckling inom djurskyddsområdet.

PERSONNOTISER

Födelsedagar i januari

Ulf Skogby, Arboga 75 år den 2/1
Sven Sörqvist, Åmål 75 år den 2/1
Stina Ekman, Knivsta 50 år den 3/1
Johan Lindblad, Oxie 60 år den 4/1
Mohamed Elawa, Malungsfors 50 år den 12/1
Jane Wisth, Dalarö 70 år den 14/1
Lena Danielsson, Trelleborg 50 år den 15/1
Torbjörn Holmberg, Stockholm 50 år den 23/1
Håkan Sjöberg, Nyköping 80 år den 26/1

Födelsedagar i februari

Stig Jansson , Getinge 70 år den 1/2
Anders Axén, Kungälv 50 år den 5/2
Jan Wallner, Gävle 60 år den 6/2
Kenneth Eriksson, Helsingborg 60 år den 9/2
Georg Brännland, Visby 75 år den 10/2
Lars Ove Berg, Ljusdal 60 år den 10/2
Rolf Carlberg, Hässleholm 50 år den 13/2
Eva-Lena Varhelyi, Skara 50 år den 15/2
Lars Bäcklund, Borlänge 80 år den 16/2
Ingemar Johansson, Ulricehamn 50 år den 16/2
Rune Harling, Årjäng 75 år den 17/2
Kajsa Gustavsson, Uppsala 50 år den 22/2
Kjell Westin, Sundsvall 80 år den 27/2

Stängt på förbundskansliet under jul- och nyårshelgerna

I år har förbundskansliet stängt måndagen den 23 december, fredagen den 27 december och måndagen den 30 december. Vi öppnar igen med något begränsad omfattning torsdagen den 2 januari 2003.

Vid mycket brådskande och angelägna ärenden kan kontakt tas med:

Tf förbundsordförande Åsa Bergquist, tel: 0709-24 75 74

samt
den 23 och 27 december: Förbundsjurist Anders Lefrell, tel: 070-418 07 99,
den 30 december: Förbundsjurist Amelie Lothigius, tel: 0707-88 70 47.

Förtroendevalda

Sveriges Veterinärförbund
Styrelse

Tf Ordförande:	**Bost.tel**
ÅSA BERGQUIST	0418-66 21 62
Vice ordförande.	
VAKANT	
ILMARS DREIMANIS	035-509 84
TORKEL EKMAN	018-38 44 11
ANDERS FORSLID	0413-55 32 20
EVAMARI LEWIN	070-211 90 35
KARIN LUNDBORG	0525-102 13
PER SAHLANDER	0171-44 20 93
SUSANNA STERNBERG	018-69 46 64

Sveriges Veterinärmedicinska Sällskap
Kollegium

Ordförande
ANDERS FORSLID

Vice ordförande
ANNE PEDERSEN MÖRNER

STEFAN ALENIUS
PETER FRANZÉN
KRISTER MARTIN
ANDERS SANDBERG
SUZANNE SANDQUIST

Riksföreningar inom Sveriges Veterinärförbund

SVENSKA DISTRIKTSVETERINÄRFÖRENINGEN – DVF
Ordförande: Björn Swenson
Sekreterare: Kristina Olsson

SVENSKA BESIKTNINGSVETERINÄRFÖRENINGEN – BVF
Ordförande: Leif Skarhed
Sekreterare: Tone Lindvåg

SVERIGES YNGRE VETERINÄRERS FÖRENING – SYVF
Ordförande: Anette Karlsson
Sekreterare: Susanne Åkerblom

FÖRENINGEN VETERINÄRER I ENSKILD TJÄNST – FVET
Ordförande: Johan Hellander
Sekreterare: Christer Gyllerup

FÖRENINGEN FÖR VETERINÄRER I ADMINISTRATIV TJÄNST – VIAT
Ordförande: Torsten Jakobsson
Sekreterare: Björn Dahlén

FÖRENINGEN FÖR VETERINÄRER VID VETENSKAPLIGA INSTITUTIONER – FVVI
Ordförande: Ingrid Hansson
Sekreterare: Ursula Nord-Bjerselius

PRIVATPRAKTISERANDE VETERINÄRERS FÖRENING – PVF
Föreningen är under ombildning

DJURSJUKHUSANSTÄLLDA VETERINÄRERS FÖRENING – DaVF (vilande)
Ordförande: Fredrike Ritter

Sektioner inom Sveriges Veterinärmedicinska Sällskap

FÖRSÖKSDJURSSEKTIONEN
Ordförande: Krister Martin
Sekreterare: Patricia Hedenqvist

HUSDJURSSEKTIONEN:
Ordförande: Stefan Alenius
Sekreterare: Olof Engelbrekt Skarman

HÄSTSEKTIONEN
Ordförande: Peter Franzén
Sekreterare: Bengt Johansson

LIVSMEDELSSEKTIONEN
Ordförande: Anders Sandberg
Sekreterare: Karin Granath

SMÅDJURSSEKTIONEN
Ordförande: Suzanne Sandquist
Sekreterare: Helene Hansson